

Zevende jaargang, 2019,
nr. 4 (april)

Bron: <https://www.toychamp.nl/kaart-van-europa-cito-300st-xxl>

Rechtspraak Europa

In één [klik](#) verbonden met Europa

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU). De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBVr). Kernredactie: Joanne Bik, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers. Vaste medewerkers: Roel Andrea, Anouk Biersteker, Dorien Boessenkool, Nicolien Keereweer, Nadine Laatsch, Samir Ourahma, Suus Pesch, Judith van Riel, Annerieke Stronkhorst en Kartica van der Zon.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak ([LBVr](#)), en wordt gepubliceerd op de [website van de rechtspraak](#) (inclusief archief), en op [Intro Europees recht](#) (alleen intern).

Het archief is te raadplegen op [rechtspraak.nl](#).

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Inhoud

Inhoud	2
Leeswijzer	4
Deel I - Rechtspraak	5
Aanbesteding en overheidsopdrachten (B)	5
Academische vrijheid	9
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers (B – C)	9
Asiel, migratie, burgerschap, Visumcode (S – V).....	14
Belastingen	22
Belastingen, accijns	24
Belastingen, btw (Fi)	25
Belastingen, douane en tariefindeling (Fi -S)	28
Belastingen, vennootschappen en vrij verkeer kapitaal	31
Beroepskwalificaties	32
Brexit	32
Burgerinitiatief	34
Consumenten (C)	34
Detentie (S).....	39
Diensten, elektronische communicatiediensten	42
Digitale markt en sociale media	44
Discriminatie	45
Energiamarkt	45
Erfrecht	46
Eigendomsrecht (B –S).....	47
Famileleven en familierecht (Fa – SZ).....	48
Financiële diensten en markten (B – S)	49
Gewasbeschermingsmiddelen	50
Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid – GBVB	50
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering (B)	51
Godsdienstvrijheid (B).....	52
Handel en anti-dumping	53
IE - Intellectuele eigendom	54
Institutioneel.....	56
IPR	57
Kansspelen	60
Kunstmatige Intelligentie.....	60
Landbouw en visserij (B)	60
Levenslang	62

Luchtvaart	62
Mededinging	64
Milieu, natuur, duurzame energie (B – S)	65
Nalaten te handelen door de overheid	69
Overlevering en uitlevering (S).....	70
Privacy en persoonsgegevens	70
Procesrecht en recht op eerlijk proces	71
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht	71
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht	72
Rechtsstaat en rechterlijke macht	74
Recht op leven	75
Salduz.....	75
Staatstesteun	76
Strafrecht	77
Terrorisme (S)	79
Toegang tot documenten (B).....	79
Vervoer (B).....	80
Verzekeringen	82
Vrijheid van meningsuiting (S)	82
Deel II - Algemeen	84
Algemeen	84
Cursus en opleiding.....	84
Nieuwsbrieven.....	85
NL zaken bij het HvJEU.....	86
NL prejudiciële vragen aan de Hoge Raad	94
NL zaken bij het EHRM	95

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees ius commune maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven "bladwijzers", de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van het ECER. Voor de samenvattingen wordt gebruik gemaakt van de samenvattingen van ECER. Als de verwijzing nog niet beschikbaar is verwijst de link, voorzien van een * naar de algemene pagina van ECER.
- In de index is tussen haakjes aangegeven voor welke rechtsgebieden de informatie relevant is: Bestuursrecht (B), Civiel recht (C), Familierecht (Fa), Fiscaal recht (Fi), Strafrecht (S), Vreemdelingenrecht (V)

Deel I - Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten (B)

HvJ – ARREST – 21 maart 2019 – zaak C-702/17 – Unareti – ECLI:EU:C:2019:233 – geen conclusie - arrest

Aardgasdistributieconcessies - Voortijdige beëindiging – Wijziging referentienormen voor berekening terugbetaling - Rechtzekerheidsbeginsel

Richtlijn 2009/73/EG. Unareti biedt in 213 gemeenten in Italië, de openbare dienst voor de distributie van aardgas aan. Unareti heeft de Italiaanse rechter verzocht de bij ministerieel besluit vastgestelde „richtsnoeren inzake de criteria en werkwijzen voor de beoordeling van het bedrag van de terugbetaling van aardgasdistributie-installaties” nietig te verklaren. Unareti heeft met name aangevoerd dat de bestreden besluiten in strijd waren met het rechtzekerheidsbeginsel, aangezien haar met terugwerkende kracht de mogelijkheid kon worden ontnomen om voor de berekening van de terugbetaling waarop zij als vertrekkende concessiehouder recht heeft, te verwijzen naar de contractuele bepalingen, en zij verplicht zou kunnen worden om te verwijzen naar deze richtsnoeren, wat in haar nadeel zou zijn.

Hof: Het Unierecht inzake openbardienstconcessies, gelezen in het licht van het rechtzekerheidsbeginsel, verzet zich niet tegen een nationale regeling die de referentienormen wijzigt voor de berekening van de terugbetaling waarop houders van zonder openbare aanbesteding verleende aardgasdistributieconcessies recht hebben als gevolg van de voortijdige beëindiging van die concessies, met het oog op een nieuwe toewijzing na een openbare aanbesteding.

HvJ – ARREST – 28 maart 2019 – zaak C-101/18 – Idi – Italië -ECLI:EU:C:2019:267 – geen conclusie - arrest

Gevolgen indiening verzoek tot toelating preventief akkoord in kader faillissementswet voor de aanbesteding

Richtlijn 2004/18/EG. Arcadis heeft een aanbesteding uitgeschreven voor de gunning van een overheidsopdracht voor dienstverlening met betrekking tot directievoering, uitvoering van metingen, boekhouding, assistentie bij de oplevering, en coördinatie op het gebied van veiligheid en gezondheid. TEI heeft, in haar hoedanigheid van mandant van een tijdelijke groep ondernemingen, een verzoek ingediend om deel te nemen. De overheidsopdracht voor dienstverlening is voorlopig gegund aan de tijdelijke groep ondernemingen. TEI heeft bij de rechter een verzoek ingediend om toegelaten te worden tot het sluiten van een preventief akkoord, waarbij zij zich krachtens artikel 161, lid 6, van de faillissementswet de mogelijkheid voorbehield om later een plan voor de voortzetting van de activiteiten in te dienen. Arcadis heeft de tijdelijke groep ondernemingen uitgesloten van de openbare aanbestedingsprocedure. Arcadis beriep zich daarbij op het feit dat, overeenkomstig artikel 38, lid 1, van het wetboek overheidsopdrachten, de indiening door een onderneming van een verzoek om toelating tot de procedure van het preventief akkoord haar deelname aan een openbare aanbesteding uitsluit, behalve in het geval, waarvan in casu geen sprake is, dat de schuldenaar samen met het verzoek een plan voor de voortzetting van de activiteiten heeft ingediend.

Hof: Artikel 45, lid 2, eerste alinea, onder b), van richtlijn 2004/18/EG verzet zich niet tegen een nationale regeling, op grond waarvan een ondernemer kan worden uitgesloten van een procedure voor het plaatsen van overheidsopdrachten indien hij ten tijde van de uitsluitingsbeslissing reeds een verzoek had ingediend om een preventief akkoord te mogen sluiten en zich daarbij de mogelijkheid had voorbehouden om een plan in te dienen dat voorziet in de voortzetting van de activiteiten.

HvJ – CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 21 maart 2019 – zaak C-526/17 – Commissie/Italië – ECLI:EU:C:2019:244 – [conclusie](#)

Concessieovereenkomst voor openbare werken – Verlenging - Wijziging van een wezenlijk aspect van de overeenkomst

Richtlijn 2004/18/EG. In 1969 is een concessieovereenkomst voor openbare werken gegund zonder een procedure voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor een tussen Livorno en Civitavecchia aan de westkust van Italië aan te leggen autosnelweg. Die overeenkomst is daarna gewijzigd bij verdere overeenkomsten in 1987, 1999 en 2009. Geen van deze verdere overeenkomsten is voorafgegaan door een procedure voor het plaatsen van overheidsopdrachten. De Europese Commissie heeft thans krachtens artikel 258 VWEU een niet-nakomingsprocedure tegen de Italiaanse Republiek ingesteld. Zij is van mening dat de in 2009 gesloten overeenkomst een wezenlijke wijziging van de oorspronkelijke overeenkomst vormde en dat daarom een procedure voor het plaatsen van overheidsopdrachten had moeten worden gevolgd overeenkomstig richtlijn 2004/18/EG. De Italiaanse Republiek betwist dit standpunt

A-G: De in 2009 ingevoerde verlenging van 2028 tot 2046 van de looptijd van de concessieovereenkomst voor openbare werken voor de aanleg en de exploitatie van de autosnelweg A12 was een wijziging van een wezenlijk aspect van de overeenkomst van 1999 en de Italiaanse Republiek, door deze wijziging niet aan een openbare aanbestedingsprocedure te onderwerpen, is haar verplichtingen op grond van de artikelen 2 en 58 van richtlijn 2004/18/EG niet nagekomen.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 7 maart 2019 – zaak C-41/18 – Meca – ECLI:EU:C:2019:183 – [conclusie](#)

Zijn eerdere tekortkomingen een uitsluitingsgrond in een nieuwe aanbestedingsprocedure? – Gevolgen van beroep in rechte in eerdere procedure

Richtlijn 2014/24/EU. Richtlijn 2004/18/EG. Volgens de Italiaanse regeling inzake overheidsopdrachten kan een gegadigde die na de gunning van een eerdere opdracht blijkt heeft gegeven van aanzienlijke tekortkomingen bij de uitvoering daarvan, als gevolg waarvan de desbetreffende (eerste) overeenkomst is ontbonden, worden uitgesloten van een (nieuwe) aanbestedingsprocedure. Diezelfde regeling lijkt evenwel te impliceren dat de aanbestedende dienst bij het beoordelen van de betrouwbaarheid van de kandidaten in de nieuwe aanbestedingsprocedure die tekortkomingen niet in aanmerking mag nemen als uitsluitingsgrond indien de desbetreffende ondernemer de ontbinding van de (eerste) overeenkomst in rechte heeft betwist. De verwijzende rechter moet bepalen of dit effect van het beroep in rechte in overeenstemming is met de beginselen die ten grondslag liggen aan richtlijn 2014/24/EU, en concreet met artikel 57 daarvan.

A-G: Artikel 57, lid 4, onder c) en g), van richtlijn 2014/24/EU verzet zich tegen een nationale regeling krachtens welke een loutere betwisting in rechte van de vroegtijdige beëindiging van een eerdere overheidsopdracht wegens aanzienlijke tekortkomingen in de uitvoering ervan, de aanbestedende dienst belet om deze gedragingen en de latere betrouwbaarheid van de inschrijver als grond voor uitsluiting van een nieuwe aanbestedingsprocedure te beoordelen totdat in de desbetreffende civielrechtelijke procedure een definitieve beslissing is verkregen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 19 maart 2019 – [zaak C-11/19 Azienda ULSS n. 6 Euganea*](#)

Patiëntenvervoer – Organisatie zonder winstoogmerk – Publiek-private samenwerking

Richtlijn 2014/24/EU. Verzoeker heeft een aanbesteding uitgeschreven voor de gunning van de dienst van medisch vervoer van patiënten per ambulance. Verzoeker heeft de medische dienst spoedgevallen gegund aan verweerster. Verweerster komt op tegen de keuze van verzoeker om de dienst inzake het gewone vervoer middels een aanbesteding te gunnen, omdat zij vond dat deze dienst rechtstreeks bij overeenkomst had moeten worden gegund en niet middels een aanbesteding. Terwijl voor de dienst ter zake van het gewone vervoer een aanbestedingsprocedure moet worden gevolgd ("vereenvoudigde regeling"), wordt de dienst ter zake van de medische hulpverlening per ambulance in geval van nood bij wijze van uitzondering overeenkomstig artikel 17(1)h van het wetsbesluit 50/2016 aan die procedure onttrokken indien de dienst wordt verleend door organisaties

zonder winstoogmerk. De verwijzende rechter wil weten of richtlijn 2014/24/EU in de weg staat aan toepassing van de nationale regeling op basis van de publiek-publieke samenwerking voor zover de aanbestedende dienst verplicht wordt zijn keuze om de dienst voor gewoon ziekenvervoer niet rechtstreeks te gunnen maar middels een aanbesteding te gunnen, te motiveren.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 25 maart 2019 – zaken C-89/19 – C-90/19 – C-91/19 Rieco e.a.

Overheidsopdrachten – Inhouseplaatsing

Richtlijn 2014/23/EU. Richtlijn 2014/24/EU. De gemeente Lanciano heeft zonder aanbesteding een opdracht geplaatst voor de dienst van stedelijke afvalverwerking bij een inhousevennootschap, Ecolan. Rekwirante heeft beroep ingesteld strekkende tot nietigverklaring van de handelingen van de gemeente Lanciano. De gemeente heeft namelijk, als minderheidsaandeelhouder van Ecolan, de wijziging van de statuten van die vennootschap goedgekeurd om de rechtstreekse plaatsing van de opdracht mogelijk te maken. Rekwirante voerde aan dat de rechter in eerste aanleg geen rekening heeft gehouden met het feit dat de rechtstreekse plaatsing niet is voorafgegaan door een beoordeling van de economische geschiktheid ervan (zoals de relevante nationale regeling eist). Ook stelt rekwirante dat er geen rekening is gehouden met de beperkingen die het nationale recht stelt.

Vraag is o.a. of het Unierecht zich verzet tegen een nationale regeling waardoor inhouseplaatsingen t.o.v. plaatsingen via aanbesteding slechts subsidiair en in uitzonderlijke gevallen mogen worden verricht onder bepaalde (beperkende) voorwaarden. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Commissie/Duitsland C-480/06;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 29 maart 2019 – zaak C-45/19 Compañía de Tranvías de la Coruña*

Berekening maximale duur concessie – Vervoer

Verordening (EG) nr. 1370/2007. Verzoekster en verweerster hebben een concessiecontract ondertekend en neergelegd in een openbare akte. In 1996 sloten dezelfde partijen een contract om een nieuwe, aanvullende dienst op te nemen in het eerdere contract (zelfde einddatum). Verweerster heeft verzoekster geïnformeerd dat de concessie van rechtswege zou worden beëindigd op grond van verordening 1370/2007, omdat de termijn van 30 jaar was verstreken. Verzoekster heeft geantwoord dat er (a) geen sprake was van een beëindiging van rechtswege, maar van een ontbinding van het contract, en (b) de in artikel 8 van verordening 1370/2007 vastgestelde termijn van 30 jaar op grond van het rechtszekerheids- en het gelijkheidsbeginsel niet moest worden berekend vanaf de datum van gunning van het contract, maar vanaf de datum van inwerkingtreding van de bepaling.

Prejudiciële vragen: Vangt de berekening van de maximale duur van 30 jaar van de in artikel 8, lid 3, onder b), van verordening (EG) nr. 1370/2007 bedoelde contracten aan (a) op de datum van de gunning of totstandkoming van het contract, (b) op de datum van inwerkingtreding van voornoemde bepaling, (c) op de datum volgend op de datum van het verstrijken van de overgangperiode waarin wordt voorzien in artikel 8, lid 2, van de verordening (3 december 2019), of (d) op een andere datum die het Hof van Justitie van de Europese Unie passend acht? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Autolinee Toscane SpA/Mobit Soc.cons.arl C-351/17.

HvJ – ARREST – 21 maart 2019 – gevoegde zaken C-266/17 en C-267/17 – Verkehrsbetrieb Hüttebräucker en BVR Busverkehr Rheinland Rhenus Veniro – Duitsland – ECLI:EU:C:2019:241 – conclusie – arrest

Onderhandse gunning openbaar vervoerdiensten

Verordening (EG) nr. 1370/2007. Richtlijn 2004/17/EG. Richtlijn 2004/18/EG. Deze twee prejudiciële verwijzingen vinden hun oorsprong in twee contracten voor de exploitatie van openbare personenvervoersdiensten per bus, die door Duitse plaatselijke overheden onderhands zijn gegund aan hun respectieve „interne exploitanten” (of waarvoor de procedure tot gunning aan die interne exploitanten nog loopt). De verwijzende rechter onderstreept dat geen van beide contracten de

rechtsvorm aanneemt van een concessieovereenkomst voor vervoersdiensten. De verwijzende rechter wenst eerst en vooral te vernemen of de onderhandse gunning van deze contracten aan de desbetreffende interne exploitanten onder de lex specialis valt, in dit geval artikel 5 van verordening nr. 1370/2007, dan wel onder de algemene aanbestedingsrichtlijnen of de regels van het VWEU. Naast deze hoofdvraag formuleert hij vragen over andere aspecten van de betrekkingen tussen plaatselijke overheden en hun interne exploitanten.

Hof: Artikel 5, lid 2, van verordening (EG) nr. 1370/2007 is niet van toepassing op de onderhandse gunning van opdrachten voor openbaar vervoer per bus die niet de vorm aannemen van contracten voor dienstenconcessies in de zin van de richtlijnen 2004/17/EG en 2004/18/EG.

HvJ – ARREST – 21 maart 2019 – gevoegde zaken C-350/17 en C-351/17 – Mobit en Autolinee Toscane – Italië - ECLI:EU:C:2019:237 – conclusie - arrest

Concessieovereenkomst voor lokaal personenvervoer - Looptijd van onderhandse gunning

Verordening (EG) nr. 1370/2007. Deze verzoeken zijn ingediend in het kader van een geding tussen Mobit, een consortium van meerdere Italiaanse ondernemingen die actief zijn in de transportsector, en de regio Toscane, Italië, inzake de definitieve gunning van een openbardienstcontract voor lokaal vervoer aan Autolinee Toscane, een onderneming die onder de zeggenschap valt van Régie autonome des transports parisiens (hierna: „RATP”) (C-350/17), en in het kader van een geding over hetzelfde feitencomplex tussen Autolinee Toscane en Mobit (C-351/17).

Hof: Artikel 5 en artikel 8, lid 2, van verordening (EG) nr. 1370/2007 moeten aldus worden uitgelegd dat artikel 5 van deze verordening niet van toepassing is op een gunningsprocedure die vóór 3 december 2019 is gehouden, zodat een bevoegde instantie die bij een beslissing tot beëindiging van een aanbestedingsprocedure vóór deze datum een concessieovereenkomst voor lokaal personenvervoer over de weg gunt, niet gehouden is om te voldoen aan artikel 5 van die verordening.

HvJ – ARREST – 21 maart 2019 – zaak C-465/17 – Falck Rettungsdienste en Falck – ECLI:EU:C:2019:234 – persbericht – arrest

Aanbestedingsregels - Ambulancediensten

Richtlijn 2014/24/EU. De EU-richtlijn inzake overheidsopdrachten (2014/24/EU) is niet van toepassing op bepaalde diensten inzake civiele verdediging, civiele bescherming en risicopreventie die worden verleend door non-profitorganisaties en verenigingen. Een Duitse rechter wenst te vernemen of die uitsluiting ook geldt voor ambulancediensten

Hof: De regels voor het plaatsen van overheidsopdrachten gelden niet voor diensten op het gebied van patiëntenvervoer die in noodsituaties worden verleend door non-profitorganisaties of -verenigingen.

- EU-Hof: Geen verplichte aanbesteding van patiëntenvervoer in noodsituaties door niet-commerciële organisaties ([ECER](#))

Brexit

- Besluit (EU) 2019/349 van de Raad van 22 februari 2019 tot vaststelling van het standpunt dat namens de Europese Unie moet worden ingenomen in het Comité voor overheidsopdrachten van de Wereldhandelsorganisatie over de toetreding van het VK en Noord-Ierland tot de herziene Overeenkomst inzake overheidsopdrachten in het kader van de terugtrekking van het VK uit de Europese Unie, [PB L 63 van 4.3.2019](#)
- [Kennisseving EC over Brexit en overheidsopdrachten](#), 18 januari 2018

Academische vrijheid

EHRM

Human Rights Centre and SAR submit a joint third party intervention in cases concerning academic freedom ([strasbourgobservers](#))

The Human Rights Centre of Ghent University (Belgium) and the Scholars at Risk Network (New York, U.S.), have jointly submitted a third party intervention before the European Court of Human Rights in the cases of Telek, Şar and Kivilcim v. Turkey. The cases concern three Turkish academics complaining about the cancellation of their passports as part of the broader crackdown on the signatories of the 2016 "Academics for Peace Petition." In our third party intervention, we invite the Court to reaffirm its prior statements related to the protection of academic freedom and explicitly recognize the importance thereof, particularly at a time that massive violations take place in Turkey.

OVERIG

It's Not Just About CEU: Understanding the Systemic Limitation of Academic Freedom in Hungary ([Verfassungsblog](#))

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers (B – C)

EHRM – ARREST – 5 maart 2019 – Yavas t. Turkije – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) – [36366/06](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:0305JUD003636606](#)

Verlaging pensioenen levert geen schending eerste protocol op

Artikel 1 EP EVRM. Na tekorten bij en liquidatie van een bijzonder pensioenfonds werd het pensioen van klagers ingevolge een maatregel van de Turkse overheid overgezet naar het fonds dat de reguliere pensioenen ingevolge de sociale zekerheid uitvoert. Ondanks een verlaging tot wel 50%, bleven de klagers pensioenen ontvangen volgens de reguliere regeling en werden zij niet benadeeld ten opzichte van andere gepensioneerden onder diezelfde regeling. De klagers hebben bovendien niet het pensioen verloren waarop zij op grond van hun afdrachten recht hadden, maar slechts een verhoging die zij voorheen ontvingen. Geen schending van Artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM.

HvJ – ARREST – 14 maart 2019 – zaak C-134/18 – Vester – België – [ECLI:EU:C:2019:212](#) geen conclusie – [arrest](#)

Arbeidsongeschiktheid van in België wonende werknemer met NL nationaliteit – Verschil in wachttijd nationale regelingen – Strijd met Unierecht

Verordening (EG) nr. 883/2004. Artikelen 45 en 48 VWEU. Verzoekster heeft de Nederlandse nationaliteit en woont in België. Van 1997 tot 2015 heeft zij in Nederland gewerkt. Met ingang van 2 april 2015 ontvangt verzoekster een werkloosheidsuitkering van het bevoegde Belgische orgaan. Diezelfde maand heeft zij zich arbeidsongeschikt gemeld en ontvangt op basis van het beginsel van samentelling van tijdvakken van verzekering voorzien in artikel 6 van verordening nr. 883/2004 een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Op 7 april 2016 is verzoekster invalide verklaard.

Verzoekster heeft bij de NL instantie, het UWV, een aanvraag voor een invaliditeitsuitkering ingediend. Met ingang van 4 april 2017, de datum waarop verzoekster de „wachttijd” van 104 weken arbeidsongeschiktheid had vervuld die de Nederlandse wettelijke regeling vereist, gedurende welke zij niet de arbeidsongeschiktheidsuitkering heeft ontvangen die in beginsel gedurende deze wachttijd aan werknemers wordt verleend, is zij in Nederland invalide verklaard en heeft het bevoegde Nederlandse orgaan haar de invaliditeitsuitkering toegekend. De verwijzende rechter merkt op dat als gevolg van de afwijking tussen de Belgische en de Nederlandse wettelijke regeling voor wat betreft de duur van de „wachttijd” van arbeidsongeschiktheid waarvan de invalideverklaring in België

en Nederland afhangt, verzoekster tussen 7 april 2016, de datum van afloop van die „wachttijd” volgens de Belgische wettelijke regeling, en 3 april 2017, de datum van afloop van die „wachttijd” volgens de Nederlandse wettelijke regeling, geen enkele uitkering heeft ontvangen. De verwijzende rechter vraagt zich af of een dergelijke situatie verenigbaar is met de artikelen 45 en 48 VWEU.

Hof: De artikelen 45 en 48 VWEU verzetten zich tegen een situatie waarin een werknemer die na een periode van arbeidsongeschiktheid van één jaar door het bevoegde orgaan van de lidstaat waarin hij woont invalide is verklaard, zonder dat hij echter op basis van de wettelijke regeling van die lidstaat in aanmerking kan komen voor een invaliditeitsuitkering, volgens het bevoegde orgaan van de lidstaat waarin hij al zijn tijdvakken van verzekering heeft vervuld nog een extra periode van een jaar arbeidsongeschikt moet zijn voordat hij invalide wordt verklaard en hem geprorateerde invaliditeitsuitkeringen worden verleend, zonder dat hij gedurende die periode echter een arbeidsongeschiktheidsuitkering krijgt.

 Forward to the past: AG Hogan in Lovasné Tóth ([ECLB](#))

HvJ – ARREST – 14 maart 2019 – zaak C-372/18 – Dreyer – Frankrijk - ECLI:EU:C:2019:206 – persbericht – geen conclusie - arrest

Heffingen over inkomsten uit vermogen van een Frans ingezetene die bij de Zwitserse socialezekerheidsregeling is aangesloten

Verordening (EG) nr. 883/2004. Overeenkomst EG-Zwitserland. Het betreft een geding tussen de Franse overheid en Dreyer en zijn echtgenote, Franse fiscaal ingezetenen die bij de Zwitserse socialezekerheidsregeling zijn aangesloten, met betrekking tot de bijdragen en heffingen die zij voor 2015 moesten betalen over hun inkomsten uit kapitaal.

Hof: Artikel 3 van verordening (EG) nr. 883/2004 moet aldus worden uitgelegd dat uitkeringen zoals de persoonsgebonden zelfstandigheidstoelage en de compenserende uitkering voor personen met een handicap, met het oog op de kwalificatie ervan als „socialezekerheidsuitkeringen” in de zin van die bepaling, moeten worden geacht te zijn toegekend zonder enige individuele beoordeling van de persoonlijke behoeften van de rechthebbende, aangezien het inkomen van de rechthebbende alleen bij de berekening van het werkelijke bedrag van die uitkeringen en op grond van wettelijk bepaalde objectieve voorwaarden in aanmerking wordt genomen.

HvJ – ARREST – 13 maart 2019 – zaak C-437/17 – Gemeinsamer Betriebsrat EurothermenResort Bad Schallerbach – Oostenrijk - ECLI:EU:C:2019:193 – conclusie - arrest

Vrij verkeer werknemers – Recht op jaarlijkse vakantie met behoud van loon

Verordening (EU) nr. 492/2011. Artikel 45 VWEU. De Oostenrijkse wet stelt de toekenning van een zesde week jaarlijkse vakantie met behoud van loon afhankelijk van een dienstverband van ten minste 25 jaar bij dezelfde – huidige – werkgever. Voor het berekenen van deze anciënniteit wordt niettemin, op aanvullende wijze en in beperkte mate, rekening gehouden met tijdvakken die men bij eerdere werkgevers (gelet op de uitleg door de hoogste Oostenrijkse rechter: ook bij werk in andere lidstaten) heeft vervuld. Het betreft een geding tussen de ondernemingsraad van Eurothermen en Eurothermen over het feit dat bij de vaststelling van het recht van de werknemers van Eurothermen op jaarlijkse vakantie met behoud van loon de diensttijdvakken die door deze werknemers bij andere werkgevers zijn vervuld, slechts gedeeltelijk in aanmerking worden genomen.

De ondernemingsraad beroept zich onder meer op (in)directe discriminatie naar nationaliteit en op het recht op vrij verkeer van werknemers.

Hof: Artikel 45 VWEU en artikel 7, lid 1, van verordening (EU) nr. 492/2011 staan niet in de weg aan een nationale wettelijke regeling, volgens welke bij de vaststelling of een werknemer die in totaal vijftien jaar heeft gewerkt, recht heeft op verhoging van zijn jaarlijkse vakantie met behoud van loon van vijf naar zes weken, de door de werknemer vervulde dienstjaren in het kader van een of meerdere arbeidsverhoudingen die aan de arbeidsverhouding met zijn huidige werkgever

voorafgaan, slechts voor ten hoogste vijf jaar beroepsactiviteit worden meegeteld, ook al heeft hij in werkelijkheid meer dan vijf jaar beroepsactiviteit vervuld.

HvJ – ARREST – 14 maart 2019 – zaak C-174/18 – Jacob en Lennertz – België – ECLI:EU:C:2019:205 – geen conclusie – arrest

Vrij verkeer werknemers - Wetgeving ter voorkoming van dubbele belasting – In een andere lidstaat dan de woonstaat ontvangen pensioen

Artikel 45 VWEU. Het betreft een geding tussen een in België wonend echtpaar, en de Belgische Staat over het feit dat bij de berekening van hun gemeenschappelijke aanslag in België rekening is gehouden met het door een van hen in een andere lidstaat ontvangen pensioen dat in België weliswaar van belasting is vrijgesteld, maar wel is opgenomen in de grondslag voor de toekenning van bepaalde belastingvoordelen, met als gevolg dat zij een deel van de voordelen verliezen waarop zij recht hadden gehad indien dat pensioen niet in aanmerking was genomen.

Hof: Artikel 45 VWEU staat in de weg aan de toepassing van een belastingregeling van een lidstaat, die ertoe leidt dat een echtpaar dat in die staat woont, waarvan een van de partners in een andere lidstaat een pensioen ontvangt dat in de eerste lidstaat van belasting is vrijgesteld krachtens een bilaterale overeenkomst ter voorkoming van dubbele belasting, een deel van de door deze staat toegekende belastingvoordelen wordt onttrokken.

HvJ – CONCLUSIE A-G HOGAN – 7 maart 2019 – zaak C-32/18 – Moser – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2019:182 – conclusie

Sociale zekerheid van migrerende werknemers – Gezinsbijslag

Verordening (EG) nr. 883/2004. Verordening (EG) nr. 987/2009. Het Hof wordt verzocht aan te geven welk „inkomen” in aanmerking moet worden genomen om het bedrag van de gevorderde gezinsbijslag te berekenen. Het verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Moser, wonend in Duitsland terwijl zijn partner in Oostenrijk werkt, en het regionaal ziekenfonds Tirol, Oostenrijk betreffende zijn verzoek om betaling van het verschil tussen het zogenoemde „Elterngeld” (de Duitse ouderschapsuitkering) en het zogenoemde „Kinderbetreuungsgeld” (de Oostenrijkse kinderverzorgingsuitkering).

A-G: Het inkomensafhankelijke ‚Kinderbetreuungsgeld’ (Oostenrijkse kinderverzorgingsuitkering) dient te worden berekend op basis van het inkomen dat met een vergelijkbare werkzaamheid hypothetisch zou kunnen worden verkregen in de subsidiair bevoegde lidstaat.

HvJ - CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 26 maart 2019 - Gevoegde zaken C-95/18 en C-96/18 – Van den Berg en Giesen – Nederland – Hoge Raad - ECLI:NL:HR:2018:126 - ECLI:NL:HR:2018:127 - ECLI:EU:C:2019:252 – conclusie

Sociale zekerheid van migrerende werknemers - Weigering toekenning kinderbijslag en vermindering ouderdomspensioen door de woonlidstaat - Hardheidsclausule

Verordening (EEG) nr. 1408/71. Artikelen 45 en 48 VWEU. De onderhavige prejudiciële verwijzingen zijn, aldus de A-G, nogal ongebruikelijk, aangezien het Hof hiermee, na een eerder arrest te hebben gewezen, wordt verzocht zich opnieuw te buigen over een van de in dat eerdere arrest gerezen rechtsvragen. In de zaak die is uitgemond in het arrest Franzen e.a. had de Centrale Raad van Beroep het Hof drie prejudiciële vragen gesteld. De Centrale Raad van Beroep heeft op 6 juni 2016 twee arresten gewezen waarin hij, gelet op de uitlegging van het Hof, heeft verklaard dat een uitzondering op het beginsel dat de wetgeving van slechts één lidstaat van toepassing is, kon worden aanvaard,

en bijgevolg de hardheidsclausule heeft toegepast en de vorderingen van de betrokkenen in de hoofdgedingen heeft toegewezen.

De SVB heeft tegen deze arresten beroep in cassatie ingesteld bij de Hoge Raad, de verwijzende rechter in deze zaak, op grond dat de hardheidsclausule niet toestaat om artikel 6a, aanhef en onder b), van de AKW en de AOW buiten toepassing te laten.

A-G: De artikelen 45 en 48 VWEU staan in de weg aan de nationale regelingen van een lidstaat krachtens welke een migrerende werknemer die in deze lidstaat woont en op grond van artikel 13 van verordening (EEG) nr. 1408/71 onderworpen was aan de socialezekerheidswetgeving van de werklidstaat, niet verzekerd is uit hoofde van de sociale zekerheid en bijgevolg noch recht heeft op ouderdomspensioen, noch op gezinsbijslagen, ook al kent het toepasselijke recht van de werklidstaat hem, behalve de bescherming tegen arbeidsongevallen gedurende zijn tijdvakken van arbeid, geen enkel recht op socialezekerheidsuitkeringen toe.

Artikel 13 van verordening nr. 1408/71, staat niet eraan in de weg dat een persoon die in de lidstaat van zijn woonplaats volgens de nationale bepalingen als verzekerd werd beschouwd, recht heeft op ouderdomsuitkeringen gedurende het tijdvak tijdens hetwelk hij in een andere lidstaat werkte. Het staat aan de verwijzende rechter om na te gaan of de toekenning van de betrokken uitkering voortvloeit uit de wetgeving van die lidstaat en of de werknemer aan de hiervoor gestelde voorwaarden voldoet.

HvJ – CONCLUSIE A-G TANCHEV – 28 maart 2019 – zaak C-171/18 – Safeway – Grote Kamer – VK - ECLI:EU:C:2019:272 – [conclusie](#)

Gelijke beloning met betrekking tot de pensioengerechtigde leeftijd - Arrest Barber

Artikel 157 VWEU. Artikel 47 EU Handvest. De verwijzende rechter vraagt of een in 1996 aangebrachte wijziging in een trustakte die de pensioenregeling regelt (een trust is de rechtsvorm waaronder bedrijfspensioenregelingen in het VK gewoonlijk worden opgezet), die uitdrukking gaf aan wijzigingen van 1991 in het beheer van die trust, verenigbaar is met het in de rechtspraak van het Hof vastgestelde verbod op het met terugwerkende kracht neerwaarts gelijkgeschakelen van de pensioengerechtigde leeftijd van mannen en vrouwen door, in afwachting van de tenuitvoerlegging van het arrest van het Hof in de zaak Barber, op vrouwen de pensioengerechtigde leeftijd van mannen toe te passen.

A-G: Bij de bepaling van de datum waarop een pensioenfonds maatregelen voor de toekomst heeft genomen voor tijdvakken van arbeid na het arrest van het Hof van 17 mei 1990, Barber (C-262/88, EU:C:1990:209), teneinde het beginsel van gelijke beloning voor gelijke arbeid van mannen en vrouwen overeenkomstig artikel 157 VWEU met betrekking tot de normale pensioenleeftijd te handhaven – hetgeen ter beoordeling van de verwijzende rechter staat –, moet in acht worden genomen dat het recht van de lidstaat door de gecombineerde gevolgen van artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU en artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, moet garanderen dat gelijke behandeling bij de normale pensioenleeftijd een bindende verplichting is die zowel de facto als de jure afdwingbaar is, en dat de voorzieningen in rechte die krachtens het recht van de lidstaat beschikbaar zijn om het recht op gelijke beloning in de zin van artikel 157 VWEU met betrekking tot de normale pensioenleeftijd te waarborgen, het niet onmogelijk of uiterst moeilijk maken om dit recht af te dwingen. Tegelijk moet het stelsel van voorzieningen in rechte om gelijke behandeling met betrekking tot de normale pensioenleeftijd te waarborgen hetzelfde zijn als het stelsel dat van toepassing is op vergelijkbare rechten die zuiver nationaal van aard zijn.

In de periode die daaraan voorafgaat en waarin het Barber-venster nog open is, is het verbod op neerwaartse gelijkgeschakeling met terugwerkende kracht naar EU-recht, op grond waarvan vrouwen (de bevoordeelde groep) niet dezelfde pensioenleeftijd mag worden opgelegd als mannen (de benadeelde groep), zelfs van toepassing wanneer de bepalingen van een pensioenregeling naar nationaal recht bevoegdheid verlenen om door middel van wijziging van de trustakte met terugwerkende kracht de waarde van de opgebouwde pensioenrechten van zowel mannen als vrouwen te verlagen over een periode vanaf de datum van schriftelijke kennisgeving van de voorgenomen wijzigingen in de regeling tot aan de datum waarop de trustakte daadwerkelijk wordt gewijzigd.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 11 maart 2019 – zaak C-35/19 État belge

Vrij verkeer werknemers – Overeenkomst ter voorkoming dubbele belasting - Discriminatie

Artikel 45 en 46 VWEU. BU ontvangt in Nederland een WAO-uitkering van het UWV, evenals een invaliditeitsuitkering van het ABP. BU is ingedeeld in de arbeidsongeschiktheidsklasse van 65 tot 80%. Verzoekster wordt geschikt geacht voor aangepast werk. Zij werkt deeltijds aan de Universiteit van Luik waardoor de eerder vastgestelde arbeidsongeschiktheidsklasse is verlaagd. De belastingdienst vindt dat de door Nederland betaalde uitkeringen in België moeten worden belast als pensioen. Bij brief heeft verzoekster daarmee onder voorbehoud ingestemd. Hierop werd de aanslag vastgesteld. BU heeft tegen die heffing een bezwaarschrift ingediend.

Prejudiciële vragen: Worden de artikelen 45 en volgende (beginsel van vrij verkeer van werknemers) en artikel 56 en volgende VWEU (beginsel van het vrij verrichten van diensten) geschonden doordat de nationale regeling invaliditeitsuitkeringen enkel fiscaal vrijstelt indien die worden betaald door de Belgische Staat en krachtens de Belgische wetgeving, waardoor discriminatie ontstaat tussen de in België wonende belastingplichtige die invaliditeitsuitkeringen ontvangt van de Belgische Staat krachtens de Belgische wetgeving, welke uitkeringen zijn vrijgesteld, en de in België wonende belastingplichtige die uitkeringen ter compensatie van een handicap ontvangt van een andere EU-lidstaat, welke uitkeringen niet zijn vrijgesteld?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 8 maart 2019 – zaak C-37/19 ICCREA Banca

Ontslag – Vergoeding voor niet-opgenomen vakantie

Richtlijn 2003/88/EG. Artikel 31, lid 2 e 51, lid 1 EU Handvest. CV is in oktober 2003 met onmiddellijke ingang ontslagen met (verplichte) vrijstelling van werkzaamheden tijdens de opzeggingstermijn. Dit ontslag is vervolgens door de rechter onrechtmatig verklaard, waarop CV haar werkzaamheden heeft voortgezet. Zij heeft daarna bij de rechter verzocht om een financiële vergoeding voor de niet-opgenomen vakantie uit de periode tussen haar ontslag en haar wedertewerkstelling. De Italiaanse rechter heeft in beroep geoordeeld dat CV daar geen recht op heeft, omdat voor zo'n vergoeding een onlosmakelijk verband tussen de vergoeding en de "niet genoten rust" nodig is. Daarbij is het volgens de rechter irrelevant dat CV ook niet mocht werken. CV is in cassatie gegaan. Het Hof van Cassatie stelt nu vragen aan het Hof.

Prejudiciële vraag: Dienen artikel 7, lid 2, van richtlijn 2003/88/EG en artikel 31, lid 2, EU Handvest ook los van elkaar beschouwd, aldus te worden uitgelegd dat ze in de weg staan aan nationale wettelijke bepalingen of gebruiken op grond waarvan, na beëindiging van het dienstverband, de financiële vergoeding voor opgebouwde maar niet-opgenomen vakantie niet verschuldigd is wanneer de werknemer zijn recht op vakantie vóór de beëindiging van het dienstverband niet heeft kunnen uitoefenen door een aan de werkgever toe te rekenen omstandigheid (ontslag dat door de nationale rechter bij onherroepelijke uitspraak onrechtmatig is verklaard, met herstel met terugwerkende kracht van het dienstverband), voor de periode gelegen tussen de gedraging van de werkgever en de latere wedertewerkstelling?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Tsjechië – 29 maart 2019 – zaak C-107/19 Dopravní podnik hl. m. Prahy*

Arbeidstijd – Beschikbaarheid tijdens maaltijd- en rustpauzes - Achterstallig loon – Binding lagere rechter aan beslissing cassatierechter in strijd met Unierecht

Richtlijn 2003/88/EG. Verzoeker vordert betaling van achterstallig loon voor de periode van november 2005 tot december 2008. Verzoeker voert aan dat hij door verweerster als brandweercommandant en later als brandweerman was tewerkgesteld, waardoor hij in de praktijk moest bijdragen aan het verzekeren van een continue dienst. Voor elke dienst betaalde de werkgever echter geen loon voor twee maaltijd -en rustpauzes van een half uur. Verzoeker stelt dat hij ook tijdens die pauzes binnen twee minuten beschikbaar moest zijn voor zijn werkgever in geval van een noodoproep. Hij vindt derhalve dat dit als arbeidstijd moet worden beschouwd. De verwijzende rechter stelt, naast een inhoudelijke vraag, ook aan de orde een mogelijk conflict tussen de beslissing van de hoogste Tsjechische rechter en het Unierecht en stelt de vraag of de beslissing in een

procedure in cassatie bindend is voor lagere rechters in dezelfde procedure. In casu is de verwijzende (lagere) rechter namelijk van mening dat die beslissing in strijd is met het Unierecht.

Prejudiciële vragen: 1. Dient een arbeidspauze waarin een werknemer binnen twee minuten voor zijn werkgever beschikbaar moet zijn in geval van een noodoproep, als „arbeidstijd” te worden beschouwd in de zin van artikel 2 van richtlijn 2003/88/EG? 2. Is het voor het beantwoorden van de eerste vraag relevant dat een dergelijke onderbreking [van de arbeidspauze] wegens een noodoproep zich slechts incidenteel en onvoorspelbaar voordoet, of hoe vaak een dergelijke onderbreking zich voordoet? 3. Kan een rechter in eerste aanleg, die uitspraak doet nadat zijn beslissing is vernietigd door een hogere rechter en de zaak naar hem is terugverwezen voor het verdere verloop van de procedure, een door de hogere rechter uitgebracht juridisch advies dat voor hem bindend is naast zich neerleggen indien dat advies strijdig is met het EU-recht? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Simap/Conselleria de Sanidad y Consumo de la Generalidad Valenciana, C-308/98; Nijvel/Matzak, C-518/15; Elchinov, C-173/09;

Brexit

- [Kennisgeving EC over ondernemingsraden](#), 13 maart 2019 (alleen in het Engels)
- [Regulation on contingency measures in the field of social security coordination](#)

OVERIG

Access to social protection for workers and the self-employed Best practice examples from EU Member States ([Publications Europe](#))

Asiel, migratie, burgerschap, Visumcode (S – V)

EHRM – ARREST – 21 maart 2019 – O.S.A. e.a. t. Griekenland – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 3) – [39065/16](#) - [ECLI:CE:ECHR:2019:0321JUD003906516](#)

Geen toegang tot beroep tegen uitzetting

Artikel 3. Artikel 5, lid 4 EVRM. De klagers, gedetineerd in een detentiecentrum voor immigranten, hadden gelet op de omstandigheden geen toegang tot rechtsmiddelen om hun uitzetting en de verlenging van hun detentie aan te vechten. De klagers zijn Afghaanse burgers, die enkel Farsi verstaan en de aan hen verstrekte documenten waren in het Grieks geschreven. De klagers hadden geen rechtsgeleerde bijstand. De detentie was desalniettemin rechtmatig en kan niet worden gekarakteriseerd als onmenselijk of vernederend. Schending van Artikel 5, lid 4 EVRM. Geen schending van artikel 3 EVRM.

- Greece: Court makes Chios island human rights ruling ([humanrightseurope](#))

HvJ – ARREST – 12 maart 2019 – zaak C-221/17 - Tjebbes – [Nederland](#) – [Raad van State](#) - [ECLI:EU:C:2019:189](#) – [conclusie](#) - [arrest](#)

Burgerschap - Dubbele nationaliteit – Weigering vernieuwing paspoort – Verlies van nationaliteit – Belang van het kind

Artikel 20 VWEU. Artikelen 7 en 24 EU Handvest. De gedingen over de weigering om de ingediende aanvragen om vernieuwing van een nationaal paspoort in behandeling te nemen omdat zij – allen met behoud van de nationaliteit van de respectieve derde landen op het grondgebied waarvan zij verblijf hadden – ingevolge de bepalingen van de Rijkswet op het Nederlanderschap de Nederlandse nationaliteit waren kwijtgeraakt. De verwijzende rechter vraagt zich af hoeveel vrijheid de lidstaten hebben bij het bepalen van de voorwaarden voor het verlies van nationaliteit. Het Hof heeft zich reeds met dit thema beziggehouden in het arrest van 2 maart 2010, Rottmann (C-135/08), zij het in een andere juridische en feitelijke context. Verzet artikel 20 VWEU zich tegen nationale wettelijke bepalingen volgens welke een bipatride meerderjarige onderdaan van een lidstaat de nationaliteit

van die lidstaat verliest wanneer hij gedurende een ononderbroken periode van meer dan tien jaar verblijf heeft gehad op het grondgebied van een derde land. Daarnaast wordt de vraag opgeworpen of de hoedanigheid van Unieburger en het belang van het kind een lidstaat verbieden om te bepalen dat het kind van die onderdaan tegelijk met zijn ouder de nationaliteit van die lidstaat verliest.

- 📌 EU-Hof: EU-recht vereist individuele toetsing bij verlies van Nederlandse nationaliteit bij langdurig verblijf buitenland ([ECER](#))
- 📌 Europees Hof beantwoordt vragen over verlies van nationaliteit ([persbericht RvS](#))
- 📌 Citizens of Somewhere Else? EU citizenship and loss of Member State nationality ([EU law analysis](#))
- 📌 EU-Hof: verlies Nederlanderschap van rechtswege is onder voorwaarden verenigbaar met het EU-recht ([Europa decentraal](#))
- 📌 Bold and Thoughtful: The Court of Justice intervenes in nationality law Case C-221/17 Tjebbes ([European law blog](#))
- 📌 Evenredigheidstoets nationaliteitsverlies ([NJB](#))
- 📌 The Tjebbes Fail: Going Farcical about Bulgakovian Truths ([Verfassungsblog](#))

HvJ - ARREST - 13 maart 2019 - E. – zaak C-635/17 - Nederland - Rechtbank Den Haag, Zittingsplaats Haarlem - ECLI:EU:C:2019:192 - conclusie - arrest

Gezinshereniging - Ontbreken van officiële bewijsstukken waaruit de gezinsband blijkt

Richtlijn 2003/86/EG. Gezinshereniger heeft de Eritrese nationaliteit en woont met haar dochter in Nederland. In 2015 is aan haar de subsidiairebeschermingsstatus verleend en, op grond daarvan, een verblijfsvergunning. Gezinshereniger heeft ten behoeve van verzoeker, een minderjarige met de Eritrese nationaliteit die in 2003 in Eritrea is geboren, een verzoek om gezinshereniging ingediend. Zij betoogt dat deze minderjarige de zoon van haar oudere zus is en dat hij, na het overlijden van zijn ouders toen hij 5 jaar oud was, onder haar gezag is geplaatst. Gezinshereniger zou in 2013, met haar dochter en dit kind, vanuit Eritrea naar Soedan zijn gevlucht. Toen zij naar Nederland vluchtte, heeft zij hem echter wegens geldgebrek in Soedan moeten achterlaten. De minderjarige, thans 15 jaar oud, is bij een kennis in Soedan geplaatst.

Gezinshereniger heeft geen officiële bewijsstukken overgelegd waaruit de identiteit van de betrokken minderjarige, het overlijden van diens ouders en de voogdij die zij over hem uitoefent, kan blijken. Mag een nationale autoriteit een verzoek om gezinshereniging van een persoon die internationale bescherming geniet, afwijzen wanneer deze geen plausibele verklaring geeft voor het feit dat hij geen documenten betreffende de burgerlijke staat kan overleggen waaruit het bestaan van een gezinsband blijkt?

Hof: Het HvJEU is uit hoofde van artikel 267 VWEU bevoegd om artikel 11, lid 2, van richtlijn 2003/86/EG uit te leggen in een situatie waarin de verwijzende rechter zich dient uit te spreken over een verzoek om gezinshereniging van een subsidiair beschermde, wanneer deze bepaling door het nationale recht op rechtstreekse en onvoorwaardelijke wijze van toepassing is verklaard op een dergelijke situatie.

Artikel 11, lid 2, van richtlijn 2003/86 moet aldus worden uitgelegd dat het in omstandigheden waarin een gezinshereniger die subsidiaire bescherming geniet een verzoek om gezinshereniging heeft ingediend ten behoeve van een minderjarige van wie zij de tante is en de voogd zou zijn, en die als vluchteling en zonder familieband in een derde land woont, zich verzet tegen de afwijzing van dat verzoek alleen op grond dat de gezinshereniger geen officiële bewijsstukken van het overlijden van de biologische ouders van de minderjarige en dus van de feitelijke gezinsband met hem heeft overgelegd, en de uitleg die de gezinshereniger heeft verstrekt voor haar onvermogen om dergelijke stukken over te leggen door de bevoegde autoriteiten niet plausibel is geacht, alleen op grond van algemene informatie die over de situatie in het land van herkomst beschikbaar is, zonder rekening te houden met de concrete situatie van de gezinshereniger en de minderjarige alsmede met de bijzondere problemen waarmee zij vóór en na hun vlucht uit het land van herkomst volgens hun zeggen zijn geconfronteerd.

- 📌 Hof van Justitie: Nederlands bewijsnoodbeleid in nareiszaken te strikt ([Verblijfblog](#))

HvJ – ARREST – 14 maart 2019 – zaak C-557/17 – Y.Z e.a. – Nederland – Raad van State – persbericht RvS – ECLI:EU:C:2019:203 – conclusie – arrest

Gezinshereniging – Status van langdurig ingezetenen van derde landen – Verlies van deze status – Fraude

Richtlijn 2003/86/EG. Richtlijn 2003/109/EG. Artikel 8 EVRM. Een man met de Chinese nationaliteit heeft na een verblijfsvergunning regulier voor bepaalde tijd voor Nederland in verband met zijn gestelde werkzaamheden als manager van een vennootschap een verblijfsvergunning gekregen. Zijn echtgenote en het in 1991 geboren minderjarige kind van het koppel, beiden met de Chinese nationaliteit, hebben verblijfsvergunningen gekregen in het kader van gezinshereniging met de vader in de zin van richtlijn 2003/86. In 2014 zijn de verschillende aan de vader verleende verblijfsvergunningen regulier met terugwerkende kracht ingetrokken, op grond dat het door hem gestelde dienstverband fictief was omdat de vennootschap waarbij hij in dienst was, geen activiteiten ontplooid, zodat die vergunningen frauduleus waren verkregen. Daarnaast zijn ook de verblijfsvergunningen die in het kader van gezinshereniging aan de moeder en de zoon waren verleend met terugwerkende kracht ingetrokken. Er is een terugkeerverbod opgelegd.

Kan de verblijfstitel die overeenkomstig richtlijn 2003/86/EG is verleend aan een gezinslid van een derdelander, op basis van door de gezinshereniger verstrekte frauduleuze gegevens worden ingetrokken wanneer de houder ervan niet op de hoogte was van het frauduleuze karakter van die gegevens. Is het voor het verlies van de status van langdurig ingezetene als bedoeld in richtlijn 2003/109/EG, op grond dat deze status is verkregen op basis van frauduleuze gegevens, noodzakelijk dat de houder van deze status op de hoogte was van het frauduleuze karakter van die gegevens?

Hof: Wanneer verblijfsvergunningen uit hoofde van gezinshereniging zijn verleend op basis van vervalste documenten, kunnen die vergunningen en ook de status van langdurig ingezetene worden ingetrokken, zelfs als de houders ervan niet op de hoogte waren van de fraude. Wat verblijfsvergunningen uit hoofde van gezinshereniging betreft, dienen de nationale instanties echter vooraf een geïndividualiseerd onderzoek te doen naar de situatie van de betrokken gezinsleden.

Artikel 16, lid 2, onder a), van richtlijn 2003/86/EG moet aldus worden uitgelegd dat wanneer vervalste documenten zijn overgelegd met het oog op de afgifte van verblijfstitels aan gezinsleden van een onderdaan van een derde land, het feit dat deze gezinsleden niet op de hoogte waren van het frauduleuze karakter van deze documenten, niet belet dat de betrokken lidstaat die titels uit hoofde van deze bepaling intrekt. Overeenkomstig artikel 17 van die richtlijn staat het echter aan de bevoegde nationale instanties om vooraf een geïndividualiseerd onderzoek naar de situatie van die gezinsleden te doen en daarbij een evenwichtige en redelijke beoordeling van alle in het geding zijnde belangen te verrichten.

Artikel 9, lid 1, onder a), van richtlijn 2003/109/EG moet aldus worden uitgelegd dat het feit dat onderdanen van derde landen aan wie de status van langdurig ingezetene is toegekend op basis van vervalste documenten, niet op de hoogte waren van het frauduleuze karakter van die documenten, niet belet dat de betrokken lidstaat die status op grond van die bepaling intrekt.

- EU-Hof: Fraude kan leiden tot intrekking verblijfsvergunning gezinsleden ([ECER](#))
- EU-Hof: intrekken verblijfsvergunning bij fraude gerechtvaardigd ([Europa decentraal](#))

HvJ – ARREST – 19 maart 2019 – zaak C-444/17 – Arib e.a. – Grote Kamer – Frankrijk – ECLI:EU:C:2019:220 – persbericht – conclusie – arrest

Illegaal verblijf derdelander – Tijdelijke herinvoering grenstoezicht – Schengengrenscore – Gevangenisstraf?

Verordening (EU) 2016/399. Richtlijn 2008/115/EG. Volgens vaste rechtspraak van het Hof mag illegaal verblijf op zich niet met gevangenisstraf worden bestraft, behalve in het geval van een terugkeerprocedure of schending van een inreisverbod. De kernvraag in deze zaak is of een gevangenisstraf toch ook mag worden opgelegd in de situatie waarin een illegaal verblijvende derdelander in de nabijheid van een binnengrens is onderschept, in het kader van de tijdelijke herinvoering van de grenscontroles.

Hof: Artikel 2, lid 2, onder a), van richtlijn 2008/115/EG, gelezen in samenhang met artikel 32 van verordening (EU) 2016/399 is niet van toepassing op de situatie waarin een derdelander vlak bij een binnengrens is aangehouden en illegaal op het grondgebied van een lidstaat verblijft en dit geldt zelfs wanneer deze lidstaat krachtens artikel 25 van deze verordening het toezicht aan deze grens heeft heringevoerd wegens een ernstige bedreiging voor de openbare orde of de binnenlandse veiligheid van deze lidstaat.

- B** Binnengrenze ≠ Außengrenze: Klärendes vom EuGH zur Wiedereinführung von Grenzkontrollen ([Verfassungsblog](#))

HvJ – ARREST – 19 maart 2019 – zaak C-163/17 – Jawo – Grote Kamer – Duitsland – ECLI:EU:C:2019:218 – persbericht – arrest

Dublin III – Voorwaarden terugsturen naar andere lidstaat - Verlenging overdrachtstermijn

Verordening (EU) nr. 604/2013 (Dublin III). Artikel 4 EU Handvest. Een Duitse rechter legt het Hof vragen voor over de omstandigheden waarin hij een Gambiaanse asielzoeker terug mag sturen naar Italië, waar de betrokkene al eerder een asielverzoek indiende.

Hof: Artikel 29, lid 2, tweede zin, van verordening (EU) nr. 604/2013 dient aldus te worden uitgelegd dat een verzoeker „onderduikt” in de zin van die bepaling wanneer deze persoon doelbewust ervoor zorgt dat hij buiten het bereik blijft van de nationale autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de overdracht, teneinde deze overdracht te voorkomen. (...) De betrokken verzoeker behoudt de mogelijkheid om aan te tonen dat er geldige redenen waren om de autoriteiten niet in te lichten over zijn afwezigheid en dat hij niet de bedoeling had om zich te onttrekken aan die autoriteiten.

Artikel 27, lid 1, van verordening nr. 604/2013 dient aldus te worden uitgelegd dat de betrokken persoon zich in het kader van een tegen een overdrachtsbesluit gerichte procedure kan beroepen op artikel 29, lid 2, van die verordening door aan te voeren dat de overdrachtstermijn van zes maanden was verstreken aangezien hij niet was ondergedoken.

Artikel 29, lid 2, tweede zin, van verordening nr. 604/2013 moet aldus worden uitgelegd dat het voor de verlenging van de overdrachtstermijn tot maximaal achttien maanden volstaat dat de verzoekende lidstaat vóór het verstrijken van de overdrachtstermijn van zes maanden de verantwoordelijke lidstaat ervan op de hoogte brengt dat de betrokken persoon is ondergedoken en tegelijkertijd de nieuwe overdrachtstermijn meedeelt.

Het Unierecht is van toepassing op de vraag of artikel 4 EU Handvest eraan in de weg staat dat een persoon die om internationale bescherming verzoekt, op grond van artikel 29 van verordening nr. 604/2013 wordt overgedragen aan de lidstaat die volgens die verordening normaliter verantwoordelijk is voor de behandeling van diens verzoek om internationale bescherming wanneer de verzoeker, in geval van toekenning van een dergelijke bescherming door die lidstaat, een ernstig risico zou lopen op onmenselijke of vernederende behandeling in de zin van voornoemd artikel 4, gelet op de alsdan te verwachten levensomstandigheden waarmee hij als persoon die internationale bescherming heeft verkregen in die lidstaat zou worden geconfronteerd.

Artikel 4 EU Handvest staat niet in de weg aan een dergelijke overdracht van de persoon die om internationale bescherming verzoekt, tenzij de rechterlijke instantie waarbij een beroep tegen het overdrachtsbesluit wordt ingesteld, op basis van objectieve, betrouwbare, nauwkeurige en naar behoren bijgewerkte gegevens en afgemeten aan het beschermingscriterium van de door het Unierecht gewaarborgde grondrechten, vaststelt dat dit risico voor die verzoeker daadwerkelijk bestaat aangezien hij in geval van overdracht, buiten zijn wil en persoonlijke keuzes om, in een situatie van zeer verregaande materiële deprivatie kan terechtkomen.

HvJ – ARREST – 19 maart 2019 – gevoegde zaken C-297/17, C-318/17, C-319/17 en C-438/17 – Ibrahim, Sharqawi e.a. en Magamadov – Grote Kamer – Duitsland – ECLI:EU:C:2019:219 – persbericht – conclusie – arrest

Richtlijn 2013/32/EU. Artikelen 4 en 18 EU Handvest. Een Duitse rechter legt het Hof vragen voor over Syrische asielzoekers die Duitsland hebben bereikt via veilige landen. De rechter stelt vragen over de verantwoordelijke lidstaat, onder meer inzake termijnen.

Hof: Een asielzoeker mag worden teruggestuurd naar de lidstaat die normaal gesproken verantwoordelijk is voor de afhandeling van het verzoek om subsidiaire bescherming tenzij de te verwachten levensomstandigheden in die lidstaat de asielzoeker zou blootstellen aan een situatie van extreme armoede in strijd met het verbod op een onmenselijke behandeling. Tekortkomingen in het sociale systeem van de betrokken lidstaat zijn op zichzelf niet voldoende om aan te nemen dat er sprake is van een dergelijke behandeling. (niet officiële vertaling van het persbericht) Artikel 52, eerste alinea, van richtlijn 2013/32/EU moet aldus worden uitgelegd dat een lidstaat mag bepalen dat de nationale bepaling waarbij artikel 33, lid 2, onder a), van die richtlijn wordt omgezet, onmiddellijk van toepassing is op asielverzoeken waarop nog geen definitief besluit is genomen, die zijn ingediend vóór 20 juli 2015 en vóór de inwerkingtreding van die nationale bepaling. Artikel 52, eerste alinea, gelezen in het licht van met name genoemd artikel 33, verzet zich daarentegen tegen een dergelijke onmiddellijke toepassing in een situatie waarin zowel het asielverzoek als het verzoek tot terugname is ingediend vóór de inwerkingtreding van richtlijn 2013/32 en, overeenkomstig artikel 49 van verordening (EU) nr. 604/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend, nog ten volle valt onder verordening (EG) nr. 343/2003 van de Raad van 18 februari 2003 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat door een onderdaan van een derde land bij een van de lidstaten wordt ingediend.

Artikel 33 van richtlijn 2013/32 moet aldus worden uitgelegd dat de lidstaten een asielverzoek niet-ontvankelijk mogen verklaren op grond van artikel 33, lid 2, onder a), zonder dat zij bij voorrang gebruik moeten of kunnen maken van de procedures tot overname of terugname die zijn neergelegd in verordening nr. 604/2013.

Artikel 33, lid 2, onder a), van richtlijn 2013/32 verzet zich niet ertegen dat een lidstaat krachtens de door die bepaling verleende bevoegdheid een verzoek om toekenning van de vluchtelingenstatus niet-ontvankelijk verklaart omdat aan de verzoeker in een andere lidstaat subsidiaire bescherming is verleend, wanneer de voorzienbare levensomstandigheden van die verzoeker als persoon die subsidiaire bescherming geniet in die andere lidstaat, hem niet blootstellen aan een ernstig risico op onmenselijke of vernederende behandeling in de zin van artikel 4 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. De omstandigheid dat personen die een dergelijke subsidiaire bescherming genieten, in die lidstaat geen bestaansondersteunende voorzieningen genieten of voorzieningen genieten die duidelijk beperkter zijn dan die welke in andere lidstaten worden geboden, zonder dat zij evenwel anders worden behandeld dan de onderdanen van die lidstaat, kan alleen dan leiden tot de vaststelling dat de verzoeker er wordt blootgesteld aan een dergelijk risico, wanneer die omstandigheid tot gevolg heeft dat de verzoeker vanwege zijn bijzondere kwetsbaarheid, buiten zijn wil en zijn persoonlijke keuzes om, zou terechtkomen in een situatie van zeer verregaande materiële deprivatie.

Artikel 33, lid 2, onder a), van richtlijn 2013/32 moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet ertegen verzet dat een lidstaat diezelfde bevoegdheid uitoefent wanneer de asielprocedure in de andere lidstaat die de verzoeker subsidiaire bescherming heeft toegekend, ertoe leidt dat de vluchtelingenstatus systematisch, zonder dat er een werkelijk onderzoek wordt gevoerd, wordt geweigerd aan personen die om internationale bescherming verzoeken en die voldoen aan de voorwaarden van de hoofdstukken II en III van richtlijn 2011/95/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming.

- EU-Hof: geen overdracht asielzoeker naar ander EU-land bij risico van extreme armoede ([ECER](#))
- Asiel bij ernstige armoede ([Verblijfblog](#))

HvJ – ARREST – 26 maart 2019 – zaak C-129/18 – SM – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:248 – persbericht – conclusie – arrest

Gezinshereniging - Islamitische adoptie (kafala) – Begrip "rechtstreekse bloedverwant"

Richtlijn 2004/38/EG. Artikel 7 en artikel 24, lid 2, EU Handvest. Komt een kind dat is geadopteerd onder de Islamitische adoptieregeling (kafala) in aanmerking voor gezinshereniging op grond van richtlijn 2004/38?

Hof: Een minderjarige voor wie een Unieburger zorg draagt in het kader van het Algerijnse kafalastelsel kan niet worden aangemerkt als een „rechtstreekse bloedverwant in neergaande lijn” van deze Unieburger. De woonlidstaat van deze Unieburger moet evenwel, na een beoordeling, de binnenkomst en het verblijf van de minderjarige op zijn grondgebied vergemakkelijken.

- B** SM: Kafala and migration before the European Court of Justice. ([GAVL](#))
- B** Free Movement and Kafala: CJEU Judgment in SM (Algeria) ([UK human rights blog](#))
- B** AG Campos Sánchez-Bordona: Kafala children are not direct descendants but are other family members ([UK human rights blog](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G TANCHEV – 7 maart 2019 – zaak C-22/18 – TopFit en Biffi – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:181 – conclusie

Atletiek – Sportbond – Recht om mee te dingen naar titel van nationaal kampioen – Discriminatie op grond van nationaliteit

Artikelen 18, 21, 49 en 165 VWEU. Biffi, tweede verzoeker in het hoofdgeding, heeft de Italiaanse nationaliteit en woont sinds 2003 in Duitsland. Biffi is een bekend figuur in de competitieve atletieksport voor amateurs in de leeftijdsgroep van 35 jaar en ouder. Hij woont met zijn gezin in Duitsland. In 2012 deed Biffi afstand van zijn recht om deel te nemen aan wedstrijden onder auspiciën van de Italiaanse amateuratletiekbond. In 2016 wijzigde de Duitse atletiekbond, de verwerende partij in het hoofdgeding, zijn regels. Het recht om mee te dingen naar de titel van „nationaal kampioen” werd in alle leeftijdsgroepen beperkt tot Duitse onderdanen. Atleten zoals Biffi kunnen op grond van de nieuwe regel nog wel deelnemen aan de nationale kampioenschappen, maar alleen „zonder klassement”. Zij kunnen geen podiumplaats (bijvoorbeeld de eerste, tweede of derde plaats) meer behalen in individuele wedstrijden en geen aanspraak meer maken op de titel van „nationaal kampioen”. Zij kunnen nog wel deelnemen aan andere door de atletiekbond georganiseerde wedstrijden op bijvoorbeeld regionaal niveau. TopFit, de atletiekvereniging van Biffi en Biffi zelf maakten bezwaar tegen deze nieuwe regel.

A-G: De artikelen 18, 21, 49 en 165 VWEU dienen aldus te worden uitgelegd dat een bond van een lidstaat amateursporters die niet de nationaliteit bezitten van de lidstaat waar zij woonachtig zijn op ontoelaatbare wijze discrimineert door hun niet, dan wel enkel ‚buiten’ of ‚zonder klassement’, toe te staan om deel te nemen aan nationale kampioenschappen, door hen niet te laten deelnemen aan finales van races en wedstrijden, en door hen uit te sluiten van de toekenning van nationale titels of van plaatsing in de ranglijst.

HvJ – CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 28 maart 2019 - Zaak C-680/17 – Vethanayagam - ECLI:EU:C:2019:278 – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Utrecht - conclusie

Weigering tot afgifte van een Schengenvisum - Procesbevoegdheid - Vertegenwoordigingsregeling

Verordening (EG) nr. 810/2009 (Visumcode). De zaak gaat over een echtpaar uit Sri Lanka die een Schengenvisum hebben aangevraagd om in Nederland op bezoek te gaan bij hun zuster/schoonzuster. De aanvraag is afgewezen omdat zij niet konden aantonen over voldoende middelen van bestaan te beschikken voor hun voorgenomen verblijf in Nederland en geen garantie konden geven voor hun terugreis naar Sri Lanka in de zin van artikel 32, lid 1, onder a), iii), van de visumcode. Eisers voeren in beroep aan dat Nederland hun bezwaarschriften respectievelijk hun visumaanvragen in behandeling moet nemen en dat Zwitserland slechts heeft opgetreden als vertegenwoordiger van Nederland. Volgens eisers zijn zij op grond van het Unierecht gerechtigd om hun visumaanvragen in te dienen in het land van hun hoofdbestemming. Eisers stellen dat het volledig uit handen geven van visumprocedures aan Zwitserland in strijd is met de effectieve rechtsgang als bedoeld in artikel 47 van het Handvest.

De prejudiciële verwijzing heeft hoofdzakelijk betrekking op twee aspecten van de wettelijke regeling die van toepassing is op het afgeven en weigeren van visa overeenkomstig verordening (EG) nr. 810/2009. Het eerste betreft de consulaire vertegenwoordigingsregelingen tussen lidstaten voor het afgeven en weigeren van visa in derde landen waar de bevoegde lidstaat zelf niet consulaire is vertegenwoordigd en de omvang van een dergelijke vertegenwoordiging. De vertegenwoordigingsregeling tussen Nederland en Zwitserland die ten tijde van de feiten van toepassing was is op 1 oktober 2014 in werking getreden. Hierin is bepaald dat Nederland met betrekking tot alle soorten Schengenvisa in onder meer Sri Lanka door Zwitserland wordt vertegenwoordigd. Het tweede betreft het beroep tegen een beslissing een visum te weigeren en meer specifiek (i) de vraag welke lidstaat de definitieve beslissing neemt wanneer een vertegenwoordigingsregeling van kracht is en bijgevolg bevoegd is kennis te nemen van een beroep tegen die beslissing, en (ii) de vraag of een referent procesbevoegd is om op eigen naam beroep in te stellen tegen een beslissing een visum te weigeren.

A-G: Artikel 32, lid 3, van verordening (EG) nr. 810/2009 staat er niet aan in de weg dat lidstaten aan referenten van visumaanvragers het recht toekennen om op eigen naam beroep in te stellen tegen de afwijzing van een visumaanvraag. Dat recht dient echter het recht van de aanvrager om in beroep te gaan onverlet te laten.

Wanneer een vertegenwoordigingsregeling van kracht is waarin de vertegenwoordigende lidstaat wordt gemachtigd om in overeenstemming met artikel 8, lid 4, onder d), van verordening nr. 810/2009 visa te weigeren, is de lidstaat die de definitieve beslissing neemt in de zin van artikel 32, lid 3, van verordening nr. 810/2009, de vertegenwoordigde lidstaat. De rechterlijke instanties van de vertegenwoordigde lidstaat zijn derhalve bevoegd te beslissen in beroepszaken tegen weigeringsbeslissingen.

**PREJUDICIELE VERWIJZING – Rechtbank Den Haag – 5 maart 2019 –
ECLI:NL:RBDHA:2019:2097 – ECLI:NL:RBDHA:2019:2095**

Visumcode – Gevaar openbare orde – Rechtsmiddel

Verordening (EG) Nr. 767/2009 (Visumcode). Artikel 47 EU Handvest. Verweerder heeft een visum voor kort verblijf geweigerd omdat de betrokken vreemdeling door één of meer lidstaten wordt beschouwd als een bedreiging van de openbare orde, de binnenlandse veiligheid of de volksgezondheid. Nu verweerder - of de betrokken lidstaat- geen toelichting geeft ten aanzien van de gestelde bedreiging en evenmin toelichting geeft of, en op welke wijze, de vreemdeling daartegen een rechtsmiddel kan aanwenden, vraagt de rechtbank aan het Hof of met de beroepsprocedure uit de Visumcode wel sprake is van voldoende rechtsbescherming en behoorlijk bestuur. Als deze vragen ontkennend worden beantwoord, vraagt de rechtbank of dit anders zou zijn indien een aantal voorgestelde situaties zich voordoen.

1. Is in geval van een beroep als bedoeld in artikel 32, derde lid, van de Visumcode tegen een definitieve beslissing tot weigering van een visum op de grond genoemd in artikel 32, eerste lid, aanhef en onder a), sub vi), van de Visumcode, sprake van een doeltreffende voorziening in rechte in de zin van artikel 47 van het EU Handvest onder de volgende omstandigheden:

- in de motivering van de beslissing heeft de lidstaat volstaan met: "u wordt door één of meer lidstaten beschouwd als een bedreiging van de openbare orde, de binnenlandse veiligheid, de volksgezondheid, als omschreven in artikel 2, negentiende, althans eenentwintigste, lid, van de Schengengrenscodes of de internationale betrekkingen van één of meer van de lidstaten";
- bij de beslissing of in het beroep vermeldt de lidstaat niet welke specifieke grond of gronden van die vier gronden uit artikel 32, eerste lid, aanhef en onder a), sub vi), van de Visumcode wordt tegengeworpen;
- in het beroep verstrekt de lidstaat geen nadere inhoudelijke informatie of onderbouwing van de grond of gronden die ten grondslag liggen aan het bezwaar van de andere lidstaat (of lidstaten)?

2. Is onder de in vraag 1 geschetste omstandigheden sprake van behoorlijk bestuur in de zin van artikel 41 van het EU Handvest, met name vanwege de plicht van de betrokken diensten hun beslissingen met redenen te omkleden?

3.a. Moeten de vragen 1 en 2 anders worden beantwoord als de lidstaat in het definitieve besluit over het visum verwijst naar een daadwerkelijk bestaande en daarbij voldoende duidelijk gespecificeerde beroepsmogelijkheid in de andere lidstaat tegen de met name genoemde

verantwoordelijke autoriteit in die andere lidstaat (of lidstaten) die het in artikel 32, eerste lid, aanhef en onder a), sub vi) van de Visumcode bedoelde bezwaar heeft (of hebben) gemaakt, waarin die weigeringsgrond aan de orde kan worden gesteld? 3.b. Is voor een bevestigende beantwoording van vraag 1 in verband met vraag 3.a vereist dat de beslissing in het beroep in en tegen de lidstaat die de definitieve beslissing heeft genomen, wordt opgeschort totdat de aanvrager de gelegenheid heeft gehad van de beroepsmogelijkheid in de andere lidstaat (of lidstaten) gebruik te maken en, indien de aanvrager daar gebruik van maakt, de (definitieve) beslissing op dat beroep is verkregen?

4. Maakt het voor de beantwoording van de vragen uit of (de autoriteit in) de lidstaat (of de lidstaten) die het bezwaar tegen de afgifte van het visum heeft (of hebben) gemaakt de gelegenheid kan worden geboden in het beroep tegen de definitieve beslissing over het visum als tweede wederpartij op te treden en uit dien hoofde in de gelegenheid gesteld kan (of kunnen) worden een onderbouwing van de grond of gronden in te brengen, die ten grondslag liggen aan zijn bezwaar?

RECHTSPRAAK NL – Raad van State – 19 maart 2019 - [ECLI:NL:RVS:2019:901](#)

Gezinshereniging – Niet-inachtneming van de termijn van drie maanden na de toekenning van internationale bescherming

Richtlijn 2003/86/EG Naar aanleiding van de bij uitspraak van 21 juni 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1609, gestelde prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie heeft de Afdeling partijen bericht dat de behandeling van de onderhavige zaak wordt aangehouden in afwachting van het antwoord van het Hof. Bij arrest van 7 november 2018, [zaak C-380/17, K, B.](#) heeft het Hof voormelde vragen beantwoord.

2.1. Zoals de Afdeling heeft overwogen (uitspraak van 27 december 2018, ECLI:NL:RVS:2018:4275) volgt uit het arrest dat de staatssecretaris niet in strijd met artikel 12, eerste lid, derde alinea, van de Gezinsherenigingsrichtlijn (PB 2003 L 251, met rectificatie in PB 2012 L 71) handelt als hij een na de driemaandentermijn ingediende eerste aanvraag om verlening van een mvv in het kader van nareis afwijst zonder een inhoudelijke beoordeling te maken, mits de termijnoverschrijding niet objectief verschoonbaar is en hij de desbetreffende vreemdelingen volledig heeft geïnformeerd over de gevolgen van zijn besluit en de maatregelen die zij moeten nemen om alsnog in aanmerking te komen voor gezinshereniging. Een onverschoonbare overschrijding van de driemaandentermijn is niet slechts één van de factoren die de staatssecretaris bij zijn beoordeling moet betrekken, maar de doorslaggevende factor. (..)

De Afdeling bevestigt de aangevallen uitspraak.

RECHTSPRAAK NL – Raad van State – 19 maart 2019 - [ECLI:NL:RVS:2019:846](#) - [ECLI:NL:RVS:2019:848](#)

Bepaling van de lidstaat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming – Verzoek tot heroverweging

Verordening (EU) nr. 604/2013. Verordening (EG) nr. 1560/2003. Naar aanleiding van de onder meer bij uitspraak van 26 januari 2017, ECLI:NL:RBDHA:2017:872, door de rechtbank Den Haag, zittingsplaats Haarlem, gestelde prejudiciële vragen aan het HvJEU heeft de Afdeling partijen bericht dat de behandeling van de onderhavige zaak wordt aangehouden in afwachting van het antwoord van het Hof. Bij arrest van 13 november 2018, X en X, Gevoegde zaken C-47/17 en C-48/17 heeft het Hof de gestelde vragen beantwoord.

Het hoger beroep is kennelijk ongegrond. De aangevallen uitspraak dient te worden bevestigd met verbetering van de gronden waarop deze rust. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State bevestigt de aangevallen uitspraak.

NOOT - bij EHRM 28 februari 2019, [H.A. t. Griekenland](#)

H.A. and others v. Greece – restrictive acknowledgement of irregular migrant vulnerability ([strasbourgobservers](#))

Brexit

- Factsheet Europese Commissie over rechten van in de EU wonende VK-burgers in geval van no deal, maart 2019 ([EC](#))
- Factsheet Europese Commissie over rechten van in het VK wonende EU-burgers in geval van no deal, maart 2019 ([EC](#))
- Factsheet Europese Commissie over reizen tussen het VK en de EU in geval van no deal, maart 2019 ([EC](#))
- Travelling to the EU after Brexit: Schengen visa waivers for UK citizens ([EU law analysis](#))
- Brexit Means Brexit: Does It so When It Comes to EU Citizenship? ([EJILTtalk](#))

OVERIG

- Afghanistan in Focus ([EASO](#))
- EASO publishes a COI report: Iraq – Security situation and information on civilians killed in Iraq in 2017-2018 (by Iraq Body Count) ([EASO](#))
- EASO publishes a COI report: Iraq – Targeting of individuals ([EASO](#))
- Citizens of Somewhere Else? EU citizenship and loss of Member State nationality ([EU law analysis](#))
- Guardianship, free movement and the rights of the child: the SM judgment ([EU law analysis](#))

Belastingen

HvJ – ARREST – 14 maart 2019 – zaak C-695/17 – Metirato – Finland - ECLI:EU:C:2019:209 – conclusie - arrest

Faillissement - Wederzijdse bijstand inzake de invordering van schuldvorderingen die voortvloeien uit belastingen

Richtlijn 2010/24/EU. Estland heeft in 2012 Finland verzocht om de belastingen in te vorderen die Metirato, een Finse vennootschap, was verschuldigd aan Estland. Naar aanleiding van dat verzoek is door Finland een executieprocedure ingeleid tegen Metirato. In het kader van diezelfde procedure vorderden de Finse autoriteiten tevens belastingen die Metirato was verschuldigd aan Finland. Metirato heeft aan Finland een bepaald bedrag betaald. Finland heeft een deel van dat bedrag afgedragen aan Estland. In 2013 is in Finland met betrekking tot Metirato een insolventieprocedure geopend. De faillissementscurator in die procedure heeft bij de Finse rechter een vordering ingesteld tot teruggave van de betaling die Metirato voordien in het kader van de Finse executieprocedure had verricht. De verwijzende rechter heeft in de context van deze vordering, wat de teruggave van de aan Estland afgedragen geldsom, twijfels over de uitlegging van richtlijn 2010/24. Hij wenst met name te vernemen of de richtlijn uitsluitel geeft over de vraag welke lidstaat als verweerder moet optreden in het kader van de vordering tot teruggave van die geldsom: Finland of Estland?

Hof: Artikel 13, lid 1, en artikel 14, lid 2, van richtlijn 2010/24/EU moeten in die zin worden uitgelegd dat, enerzijds, zij van toepassing zijn op een procedure strekkende tot opname in de failliete boedel van een in de aangezochte lidstaat gevestigde vennootschap van schuldvorderingen die op verzoek van de verzoekende lidstaat zijn geïnd, wanneer deze procedure berust op de betwisting van executie maatregelen in de zin van artikel 14, lid 2, en, anderzijds, de aangezochte lidstaat in de zin van die bepalingen als de verwerende partij in die procedure moet worden aangemerkt, zonder dat het in dit verband van belang is of het geïnde bedrag van deze vorderingen wordt gescheiden van dan wel wordt vermengd met de goederen van die lidstaat.

HvJ – ARREST – 14 maart 2019 – zaak C-174/18 – Jacob en Lennertz – België – ECLI:EU:C:2019:205 – geen conclusie – arrest

Vrij verkeer werknemers - Wetgeving ter voorkoming van dubbele belasting – In een andere lidstaat dan de woonstaat ontvangen pensioen

Samenvatting onder: [Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers](#)

RECHTSPRAAK NL – Gerechtshof Den Haag – 13 maart 2019 – ECLI:NL:GHDHA:2019:552

Vrij verkeer werknemers - Belastingheffing van werknemer van het Europees Octrooibureau (EOB)

Artikel 45 VWEU. Deze zaak is opgenomen in de nieuwsbrief omdat het gaat om uitlegging van EU-recht en er, met name in paragraaf III veel arresten van het HvJEU genoemd worden. Zie ook [ECLI:NL:GHDHA:2019:551](#) over hetzelfde onderwerp.

Belanghebbende is in 1997 vanuit het VK naar Nederland gekomen om een dienstbetrekking bij het Europees Octrooibureau (hierna: EOB) te aanvaarden. Omdat belanghebbende de Nederlandse nationaliteit heeft, had hij toen ingevolge de Zetelovereenkomst geen recht op vrijstelling van zijn box 3-inkomen. In 2002 heeft belanghebbende de Ierse nationaliteit aangenomen en daarmee zijn Nederlandse nationaliteit verloren. Hem is in verband daarmee door het Ministerie van Buitenlandse Zaken de DV-status (duurzaam verblijf) toegekend, op grond waarvan hij evenmin in aanmerking kwam voor de vrijstelling.

Het Hof oordeelt dat belanghebbende in wezen uitsluitend op basis van zijn Nederlandse nationaliteit de vrijstelling is onthouden. De vraag of het in de Zetelovereenkomst gemaakte onderscheid tussen EOB-werknemers met en zonder de Nederlandse nationaliteit in strijd is met het verbod van discriminatie van artikel 14 EVRM en artikel 26 IVBPR beantwoordt het Hof, onder verwijzing naar het arrest HR 8 juli 2011, [ECLI:NL:HR:2011:BR0387](#), BNB 2011/251, en de onder die verdragen aan de fiscale wetgever/verdragsluiters toekomende ruime beoordelingsvrijheid, ontkennend. Het Hof oordeelt dat belanghebbende een beroep toekomt op artikel 45 VWEU en dat sprake is van een beperking van het vrije werknemersverkeer (omgekeerde discriminatie naar nationaliteit). De doelstellingen die worden nagestreefd met de privileges voor diplomatiek personeel in het Verdrag van Wenen - waarbij in de Zetelovereenkomst conform kabinetsbeleid uit 2005 voor internationale organisaties is aangesloten - en die het daarin gemaakte onderscheid naar nationaliteit kunnen verklaren, bieden volgens het Hof geen toereikende verklaring voor de daarvan afgeleide beperking van de door Nederland toegekende fiscale privileges in de Zetelovereenkomst. Die beperking wordt evenmin gerechtvaardigd door de achtergrond van het toekennen van fiscale privileges aan werknemers van internationale organisaties in het algemeen en werknemers van het EOB in het bijzonder. Het Hof acht ook overigens geen rechtvaardigingsgrond aanwezig voor het in de Zetelovereenkomst gemaakte onderscheid. Belanghebbende heeft recht op vrijstelling van het inkomen uit sparen en beleggen.

REGELEVING EU

- Conclusies van de Raad over de herziene EU-lijst van jurisdicties die niet-coöperatief zijn op belastinggebied, [PB C 114 van 26.3.2019](#)
- Uitvoeringsverordening (EU) 2019/532 van de Commissie van 28 maart 2019 tot wijziging van Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2378 met betrekking tot de standaardformulieren, met inbegrip van taalregelingen, voor de verplichte automatische uitwisseling van inlichtingen over meldingsplichtige grensoverschrijdende constructies, [PB L 88 van 29.3.2019](#)

CURSUS EN OPLEIDING

SAVE THE DATE: European Tax Judges Conference in Cologne, Further informations will follow via www.eutjc.eu

Brexit

- Fiscaal overgangsrecht Brexit beperkt tot lopende boekjaren ([Taxence](#))
- Conceptbeleidsbesluit inzake fiscaal overgangsrecht in geval van een terugtrekking van het VK uit de EU zonder terugtrekkingsovereenkomst, 8 maart 2019 ([Rijksoverheid.nl](#))
- Lijst van vragen inzake een fiscaal overgangsrecht ingeval van een terugtrekking van het VK uit de EU zonder terugtrekkingsovereenkomst, 27 februari 2019 (Kamerstukken 31066-23987-454) ([Overheid.nl](#))

Belastingen, accijns

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 12 maart 2019 – [zaak C-44/19 Repsol Petr leo](#)

Accijns op minerale oliën – Belasting op energieproducten – Eigen gebruik

Richtlijn 92/81/EEG (accijns). Richtlijn 2003/96/EG (belasting energieproducten). Repsol komt op tegen de uitspraak van de rechter tot afwijzing van haar klacht tegen de opgelegde aanslag in de accijns op minerale oliën. Volgens Repsol is de uitlegging van de Spaanse wet inzake accijnzen in strijd met de richtlijn. De belastingdienst stelde de niet-belastbaarheid van het omstreden eigen verbruik afhankelijk van een eis die noch in de richtlijn noch in de Spaanse wet is vastgesteld, namelijk dat alle uit het eigen verbruik voortvloeiende producten minerale oliën en bijgevolg energieproducten moesten zijn.

Prejudiciële vragen: Moet artikel 21, lid 3, van richtlijn 2003/96 aldus worden uitgelegd dat over het eigen verbruik van energieproducten in de bedrijfsinstallaties van de producent accijns op minerale oliën kan worden geheven naar rato van het aandeel van de door dat eigen verbruik verkregen niet-energiegerelateerde producten? Of staat het doel van die bepaling, dat erin is gelegen het gebruik van energieproducten dat noodzakelijk wordt geacht voor de verkrijging van eindenergieproducten niet te belasten, er daarentegen aan in de weg dat accijns wordt geheven over dat deel van het eigen verbruik dat leidt tot de verkrijging van andere, niet-energiegerelateerde producten, zelfs indien het restproducten betreft die onvermijdelijk worden verkregen omwille van het productieproces zelf?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 20 maart 2019 – [zaak C-95/19 Silcompa](#)

Accijnzen – Fraude – In welke lidstaat is de overtreding gepleegd?

Richtlijn 76/308/EEG. Richtlijn 92/12/EEG. Silcompa heeft met schorsing van belasting ethylalcohol verkocht in Griekenland. Uit controle van de Italiaanse belastingdienst is gebleken dat de administratieve documenten van de door Silcompa verzonden partijen alcohol nooit door de Griekse douane waren ontvangen en dat de aangebrachte stempels vals waren. Zowel de Italiaanse als de Griekse belastingadministratie zijn van oordeel dat de overtreding in de eigen lidstaat is gepleegd. In Italië zijn de respectievelijke vorderingen, in verschillende procedures, gelijktijdig in behandeling: I) de vordering van de Agenzia delle Dogane volgens wie de overtreding in Italië is gepleegd, en II) de vordering tot tenuitvoerlegging van de Griekse belastingadministratie, die de Italiaanse staat heeft verzocht om medewerking te verlenen bij de invordering van de accijns. De Griekse vaststelling lijkt te zijn gebaseerd op een strafvonnis, terwijl de Italiaanse vaststelling is gebaseerd op de geconstateerde valse verklaringen in de douanedocumenten. In deze situatie bestaat het gevaar dat de vennootschap Silcompa tweemaal dezelfde bedragen moet betalen.

Prejudiciële vraag: Kan in de rechtszaak die tegen de uitvoeringsmaatregelen voor de invordering is ingeleid, onderzoek worden gedaan naar de plaats waar de overtreding daadwerkelijk heeft plaatsgevonden, terwijl bij de aangezochte staat gelijktijdig zowel de rechtszaak over de nationale vordering als die over de invordering voor een andere lidstaat aanhangig is? Kan de vaststelling in dit onderzoek in de weg staan aan het verzoek om bijstand en dus aan alle uitvoeringsmaatregelen?

Belastingen, btw (Fi)

HvJ – ARREST – 13 maart 2019 – zaak C-647/17 – Srf konsulterna – Zweden – ECLI:EU:C:2019:195 – conclusie – arrest

Btw - Seminar dat in andere lidstaat plaatsvindt

Richtlijn 2006/112/EG. De verwijzende rechter wil weten of een seminar dat door een in Zweden gevestigde belastingplichtige wordt georganiseerd voor deelnemers die op hun beurt in Zweden gevestigde belastingplichtigen zijn, maar in een andere lidstaat plaatsvindt, aan btw moet worden onderworpen in Zweden dan wel in die andere lidstaat. Dient de plaats van de dienst die bestaat in de organisatie van een dergelijk seminar, te worden vastgesteld op grond van artikel 44 van richtlijn 2006/112/EG dan wel op grond van artikel 53 van die richtlijn?

Hof: Artikel 53 van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat de in deze bepaling gebezigde bewoordingen „dienst bestaande in het verlenen van toegang tot evenementen” zich uitstrekken tot een dienst die bestaat in een cursus van vijf dagen over accountancy die enkel wordt verzorgd voor belastingplichtigen en waarvoor vereist is dat zowel registratie als betaling op voorhand plaatsvindt.

HvJ – ARREST – 14 maart 2019 – zaak C-449/17 – A & G Fahrschul-Akademie – Duitsland – ECLI:EU:C:2019:202 – persbericht – conclusie – arrest

Vrijstelling btw - Is een autorijschool aan te merken als school- of universitair onderwijs?

Richtlijn 2006/112/EG. Autorijschool A & G Fahrschul-Akademie heeft verzocht om een btw-vrijstelling. Dit verzoek is afgewezen. Volgens de belastingdienst is een autorijschool niet aan te merken als school- of universitair onderwijs en komt daardoor niet in aanmerking voor een btw-vrijstelling.

Hof: Het begrip „school- of universitair onderwijs” in de zin van artikel 132, lid 1, onder i) en j), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat het geen betrekking heeft op rijonderricht dat door een autorijschool, wordt gegeven om het rijbewijs van de categorieën B en C1 te verkrijgen, zoals bedoeld in artikel 4, lid 4, van richtlijn 2006/126/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 december 2006 betreffende het rijbewijs.

HvJ – ARREST – 27 maart 2019 – zaak C-201/18 – Mydibel – België – ECLI:EU:C:2019:254 – geen conclusie – arrest

Btw - „sale-and-leaseback”-transactie

Richtlijn 2006/112/EG. Mydibel produceert aardappelderivaten en is als zodanig btw-plichtig. Zij is eigenaar van meerdere gebouwen ten aanzien waarvan zij de belastingen die zijn betaald over de bouw-, verbouwings- of renovatiefacturen volledig heeft afgetrokken. Met betrekking tot dit in twee percelen verdeelde vastgoed heeft Mydibel, om haar liquiditeit te verhogen, op 1 oktober 2009 met twee financiële instellingen „sale-and-leaseback”-transacties afgesloten die niet aan btw waren onderworpen. De Belgische belastingdienst heeft onder verwijzing naar de herzieningsregeling geweigerd in te stemmen met de btw-aftrek die oorspronkelijk voor de desbetreffende gebouwen was toegepast. Zij baseerde zich daarbij op de genoemde „sale-and-leaseback”-transacties.

Hof: Onder voorbehoud van verificatie door de verwijzende rechterlijke instantie moeten de artikelen 184, 185, 187 en 188 van richtlijn 2006/112/EG aldus worden uitgelegd dat deze artikelen er niet toe verplichten de voor een gebouw verschuldigde btw die oorspronkelijk correct was afgetrokken, te herzien wanneer dit gebouw het voorwerp is geweest van een niet aan btw onderworpen „sale-and-leaseback”-transactie.

Een uitlegging van de artikelen 184, 185, 187 en 188 van richtlijn 2006/112, volgens welke deze artikelen ertoe verplichten de in omstandigheden zoals die in het hoofdgeding oorspronkelijk correct afgetrokken belasting over de toegevoegde waarde (btw) te herzien, is in overeenstemming met de beginselen van btw-neutraliteit en gelijke behandeling.

HvJ – ARREST – 28 maart 2019 – zaak C-275/18 – Vinš – Tsjechië – ECLI:EU:C:2019:265 – geen conclusie – arrest

Btw - Uitvoer buiten de EU

Richtlijn 2006/112/EG. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Vinš en kamer van beroep van de belastingdienst, Tsjechië, over de weigering om een aantal leveringen van goederen die zijn verzonden naar een plaats buiten de Unie, vrij te stellen van btw.

Hof: Artikel 146, lid 1, onder a), van richtlijn 2006/112/EG, gelezen in samenhang met artikel 131 ervan, moet aldus worden uitgelegd dat het eraan in de weg staat dat een nationale wettelijke bepaling de vrijstelling van de belasting over de toegevoegde waarde voor goederen die bestemd zijn om te worden uitgevoerd naar een plaats buiten de Europese Unie afhankelijk stelt van de voorwaarde dat deze goederen onder de douaneregeling uitvoer zijn geplaatst, wanneer is aangetoond dat is voldaan aan de materiële voorwaarden voor de vrijstelling, met name aan de voorwaarde dat de betrokken goederen het grondgebied van de Unie daadwerkelijk hebben verlaten.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 7 maart 2019 – zaak C-145/18 – Regards Photographiques – Frankrijk – ECLI:EU:C:2019:184 – conclusie

Verlaagd btw-tarief op foto's - Artistieke karakter van de fotografie

Richtlijn 2006/112/EG. Regards Photographiques houdt zich bezig met de vervaardiging en verkoop van foto's. De belastingdienst heeft twijfels geuit over het verlaagde btw-tarief dat deze vennootschap had toegepast op de levering van bepaalde foto's, namelijk portretten en trouwfoto's. Volgens de belastingdienst moesten deze foto's aan het normale btw-tarief worden onderworpen. Er is een btw-naheffingsaanslag opgelegd.

A-G: Artikel 103, lid 2, van richtlijn 2006/112/EG gelezen in samenhang met bijlage IX, deel A, punt 7, van deze richtlijn, dient aldus te worden uitgelegd dat de enige voorwaarde voor de toepassing van het verlaagde btw-tarief op foto's is dat zij zijn genomen door de maker, door hem of onder zijn toezicht zijn afgedrukt, gesigneerd en genummerd, met een oplage van maximaal 30 exemplaren voor alle formaten en dragers samen.

Artikel 103, lid 2, van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat de lidstaten het recht hebben om, onder voorbehoud van de eerbiediging van de rechtszekerheid en fiscale neutraliteit, het verlaagde tarief slechts toe te passen op bepaalde in bijlage IX, deel A, van deze richtlijn vermelde categorieën voorwerpen die op objectieve en ondubbelzinnige wijze worden omschreven. Daarentegen zijn de lidstaten niet bevoegd om ten aanzien van genoemde voorwerpen aanvullende eisen te stellen die zijn gebaseerd op vage criteria of criteria die een ruime beoordelingsmarge laten aan de autoriteiten die belast zijn met de toepassing van de belastingbepalingen, zoals het artistieke karakter van een voorwerp.

PREJUDICIELE VERWIJZING – Duitsland – 5 maart 2019 - zaak C-48/19 - X

Btw - Medisch advies aan verzekerden via gezondheidstelefoon

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster, een BV naar Duits recht, exploiteerde in februari 2014 in opdracht van wettelijke ziekenfondsen een gezondheidstelefoon waarbij aan verzekerden medisch advies werd gegeven. Verzoekster heeft deze handelingen in het kader van de gezondheidstelefoon en de patiëntenbegeleidingsprogramma's aangemerkt als gezondheidskundige verzorging van de mens en deze voor de litigieuze periode aangegeven als belastingvrije handelingen. Verweerder, de Duitse belastingdienst beoordeelde de betrokken handelingen als belastingplichtig en stelde de vooruitbetaling van omzetbelasting voor februari 2014 afwijkend van de aangifte vast.

Prejudiciële vragen: Is er sprake van een werkzaamheid die valt binnen de werkingssfeer van artikel 132, lid 1, onder c), van richtlijn 2006/112/EG als een belastingplichtige in opdracht van ziekenfondsen verzekerden telefonisch adviseert over verschillende onderwerpen op het gebied van gezondheid en ziekte, zoals in het hoofddeding aan de orde? Is het onder de omstandigheden van het hoofddeding met betrekking tot de in vraag 1 genoemde diensten alsmede voor handelingen in het kader van „patiëntenbegeleidingsprogramma's” voor het vereiste bewijs van een beroepskwalificatie voldoende dat de telefonische adviesgesprekken worden gevoerd door

„gezondheidscoaches (medisch personeel, verpleegkundigen) waarbij in circa een derde van de gevallen een arts wordt ingeschakeld?

PREJUDICIELE VERWIJZING – Portugal – 6 maart 2019 – zaak C-42/19 – Sonaecom

Inkomsten uit verwerven van deelnemingen in vennootschappen – Adviesdiensten - Btw-verlegging

Zesde richtlijn (77/388/EEG). Verzoeker is een holdingvennootschap die actief is op het gebied van het verwerven, houden en beheren van deelnemingen in vennootschappen en die de daaruit voortvloeiende inkomsten geniet. In het kader van haar activiteiten heeft zij gebruik gemaakt van adviesdiensten in verband met marktonderzoek dat door die ondernemingen wordt verricht, met het oog op eventuele handelingen voor de verwerving van kapitaaldeelnemingen door verzoeker. Verzoeker heeft de btw bij de betaling van die adviesdiensten gedragen en heeft een btw-verlegging toegepast. De belastingdienst was het hier niet mee eens. De vraag is o.a. of de aftrek van de gedragen belasting over adviesdiensten die verband houden met marktonderzoek met het oog op de verwerving van kapitaaldeelnemingen – wat niet doorging – verenigbaar is met de regels inzake btw-aftrek. Is de aftrek van gedragen belasting bij de betaling van een commissie voor het regelen van een obligatielening die uiteindelijk volledig ter beschikking is gesteld van de moedermaatschappij van de groep, verenigbaar met de regels inzake btw-aftrek?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Portugal – 7 maart 2019 – zaak C-43/19 Vodafone Portugal

Elektronische communicatie - Niet-naleving minimumcontractduur - Btw plicht over daarvoor ontvangen bedragen

Richtlijn 2006/112/EG. Vodafone betaalde geen btw over de bedragen die zij van haar klanten ontving wegens niet-naleving van de minimumcontractduur, maar begon dit toch te doen naar aanleiding van een naheffingsaanslag over 2012. Hoewel Vodafone de btw over die bedragen heeft afgedragen, is zij van mening dat deze bedragen niet belastbaar zijn. Vodafone tekende bezwaar aan tegen die btw-afdracht. Vraag is o.a. of de bedragen die Vodafone wegens niet-naleving van de minimumcontractduur van haar klanten ontvangt en die worden berekend volgens de contractbepalingen, onderworpen zijn aan btw.

PREJUDICIELE VERWIJZING – Italië – 20 maart 2019 – zaak C-94/19 - San Domenico Vetraria

Btw - Fiscale neutraliteit - Detachering van personeel van de moedermaatschappij bij dochteronderneming

Richtlijn 2006/112/EG. Een werknemer van een moederonderneming was gedetacheerd als directeur bij de dochteronderneming. De kosten daarvan zijn aan de dochteronderneming in rekening gebracht. Deze dochteronderneming paste bij de betaling daarvan btw toe om deze vervolgens weer af te trekken. De belastingautoriteit was van oordeel dat de vergoedingen, omdat ze geen betrekking hadden op de verlening van diensten tussen moeder- en dochteronderneming, niet aan btw waren onderworpen. De verwijzende rechter twijfelt of de nationale regeling die een dienst als de terbeschikkingstelling van personeel door middel van detachering uitsluit van het toepassingsgebied van de btw, terwijl de vergoeding van de kosten van de betreffende diensten wel belastbaar is, verenigbaar is met het Unierecht.

Prejudiciële vraag: Staan de artikelen 2 en 6 van de Zesde richtlijn (77/388/EEG) en het beginsel van fiscale neutraliteit in de weg aan een nationale regeling, volgens welke de uitlening of detachering van personeel van de moedermaatschappij waarvoor de dochteronderneming uitsluitend de desbetreffende kosten vergoedt, niet relevant dient te worden geacht voor de belasting over de toegevoegde waarde?

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – Verenigd Koninkrijk – 12 maart 2019 – zaak C-77/19
Kaplan International colleges UK**

Btw-vrijstelling voor kostendelende groeperingen – Onderwijsdiensten - Territoriaal toepassingsbereik

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster, KIC, die lid is van de Kaplangroep, biedt diensten aan op het gebied van onderwijs en loopbaan. De belastingdienst heeft KIC bevestigd dat haar dochterondernemingen in aanmerking komen voor kwalificatie als "colleges van een universiteit" overeenkomstig de Britse bepalingen houdende omzetting van artikel 132(1)i) van de btw-richtlijn. Dit is de btw-vrijstelling voor kostendelende groeperingen (CSG's). De onderwijsdiensten die aan studenten verstrekt worden kunnen daarom worden beschouwd als vrijgesteld van btw. In oktober 2014 heeft de Kaplangroep in Hongkong KPS opgericht. Er wordt geen btw geheven op de door de agenten of de vertegenwoordigingskantoren aan KPS verstrekte diensten en op de door KPS zelf verstrekte diensten. KIC betoogt dat de door KPS verrichte diensten binnen het toepassingsgebied van de vrijstelling voor aan hun leden geleverd diensten vallen, en dat KIC, als het vertegenwoordigende lid van de btw-groep, dus niet gehouden is de btw op die diensten voor zijn rekening te nemen overeenkomstig de verleggingsregeling.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag wat de territoriale werkingssfeer is van de CSG-vrijstelling van artikel 132(1)f) van richtlijn 2006/112/EG. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: C-326/15 DNB Banka; C-605/15 Aviva; C-8/01 Taksatorringen / Skatteministerie;

REGELGEVING EU

BNC fiche: Voorstellen voor een verordening en richtlijn betreffende BTW relevante betaalgegevens (Kamerstukken 22112, nr. 2764)

Belastingen, douane en tariefindeling (Fi -S)

HvJ – ARREST – 13 maart 2019 – zaak C-195/18 – B.S. – Polen - ECLI:EU:C:2019:197 – geen conclusie - arrest

Tariefindeling - Accijns – Begrip ‚bier‘ – Bier van mout of andere gegiste dranken

Richtlijn 92/83/EEG. Dit verzoek is ingediend in het kader van een **strafzaak** tegen B. S., aan wie onder meer ten laste is gelegd dat hij de Poolse belastingdienst onjuiste gegevens heeft verstrekt die hebben geleid tot een verlaging van de verschuldigde accijns.

Hof: Artikel 2 van richtlijn 92/83/EEG moet aldus worden uitgelegd dat een tussenproduct bestemd om te worden gemengd met niet-alcoholhoudende dranken, dat is verkregen op basis van een wort (Wort is de suikerrijke, waterige oplossing die een tussenproduct vormt in de bereiding van bier, whisky, jenever en andere alcoholische dranken) met minder moutbestanddelen dan moutvrije bestanddelen en waaraan vóór de gisting glucosesiroop is toegevoegd, als „bier van mout“ kan worden ingedeeld onder post 2203 van de gecombineerde nomenclatuur in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 mits de organoleptische kenmerken van dit product overeenkomen met die van bier, hetgeen aan de verwijzende rechter staat om na te gaan.

HvJ – ARREST – 7 maart 2019 – zaak C-643/17 – Suez II – Portugal - ECLI:EU:C:2019:179 – geen conclusie - arrest

Douanestatus van goederen – Vermoeden van het communautaire karakter van goederen

Verordening (EEG) nr. 2913/92 (CDW). Verordening (EEG) nr. 2454/93 (TCDW). Suez II is in Portugal actief in de elektrotechnische industrie en de verhandeling van elektrische apparaten. Zij heeft in haar bedrijfsruimtes goederen ontvangen die bestemd waren voor haar industriële activiteiten. Deze goederen zijn in de jaren 2000 tot en met 2002 geleverd en gefactureerd door ondernemingen die waren gevestigd in Hongarije en Polen, die op dat moment derde landen waren, en in Zwitserland. De douaneautoriteiten waren van mening dat de goederen ten aanzien waarvan

niet is aangetoond dat de procedure voor het in het vrije verkeer brengen is uitgevoerd bij de douaneautoriteiten van de lidstaten moeten worden beschouwd als niet-communautaire goederen. De douaneautoriteiten zijn tot de slotsom gekomen dat de betreffende goederen op onregelmatige wijze in het douanegebied van de Unie zijn binnengebracht, waardoor een douaneschuld bij invoer is ontstaan en, tegelijkertijd, een schuld inzake btw bij invoer.

Hof: Artikel 313 van verordening (EEG) nr. 2454/93 moet aldus worden uitgelegd dat goederen die door in derde landen gevestigde vennootschappen zijn geleverd en gefactureerd aan een in het douanegebied van de EU gevestigde vennootschap om daar te worden gebruikt, moeten worden beschouwd als goederen die in dat douanegebied zijn binnengebracht in de zin van artikel 37 van verordening (EEG) nr. 2913/92, en uit dien hoofde onder de uitzondering van artikel 313, lid 2, onder a), van verordening nr. 2454/93 vallen, zodat de communautaire status alleen wordt toegekend aan de goederen waarvoor het bewijs is geleverd dat de procedure voor het in het vrije verkeer brengen van goederen in het douanegebied van de Unie is gevolgd.

HvJ – CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 26 maart 2019 - Zaak C-249/18 - CEVA Freight Holland BV – Nederland – Hoge Raad - ECLI:EU:C:2019:253 - conclusie

Tariefindeling mediaspelers - Transactieprijs - Douanewaarde - Mag aangever terugkomen van bij aangifte gekozen transactieprijs? - Tijdstip verjaring douaneschuld

Verordening (EEG) nr. 2913/92 (CDW). Verordening (EEG) nr. 2454/93 (TCDW). Belanghebbende is douane-expediteur. Zij doet in opdracht van importeurs op eigen naam en voor eigen rekening aangiften voor het vrije verkeer. Deze aangiften doet belanghebbende op een vereenvoudigde wijze, en wel met toepassing van de zogeheten domiciliëringsprocedure als bedoeld in artikel 76, lid 1, letter c, CDW. Belanghebbende heeft met gebruikmaking van deze domiciliëringsprocedure honderden aangiften gedaan voor het in het vrije verkeer brengen van diverse modellen mediaspelers en deze ingedeeld onder postonderverdeling 8471 70 50 respectievelijk postonderverdeling 8517 62 00 van de Gecombineerde Nomenclatuur (tarief: nul percent). Volgens de Inspecteur moeten de mediaspelers worden ingedeeld onder postonderverdeling 8521 90 00 van de GN (tarief: 13,9 percent). Belanghebbende verzoekt onder meer - onder verwijzing naar artikel 78 CDW - de douanewaarde te verlagen door bij de berekening uit te gaan van de lagere prijs die de in Azië gevestigde producent van de mediaspelers aan de ondernemingen in rekening heeft gebracht.

A-G: Wanneer goederen bij vergissing voor douanedoeleinden zijn ingedeeld onder een postonderverdeling waarvoor het nultarief geldt, en de aangever (in het geval van opeenvolgende verkopen) op basis van die vergissing een prijs heeft gekozen met het oog op de waardering van die goederen overeenkomstig artikel 29 van verordening (EEG) nr. 2913/92, en artikel 147, lid 1, van verordening (EEG) nr. 2454/93 kunnen de douaneautoriteiten de douaneaangifte op verzoek van de aangever wijzigen nadat de betrokken goederen zijn vrijgegeven, waarbij zij de aangever kunnen toestaan de oorspronkelijk opgegeven waarde te vervangen door een doordachte waarde, mits die waarde ook met de vereisten van verordening nr. 2913/92 in overeenstemming is.

Het is aan het nationale procesrecht om het tijdstip te bepalen waarop de mededeling aan de schuldenaar geschiedt in de zin van artikel 221, lid 3, van verordening nr. 2913/92. Daarbij dienen evenwel de door het Unierecht getrokken grenzen in acht te worden genomen, die inhouden dat de in het nationale recht neergelegde voorschriften en procedures voor dergelijke mededelingen de invordering van het bedrag van de douaneschuld niet in de praktijk onmogelijk of uiterst moeilijk mogen maken en dat bij de toepassing van het nationale recht niet mag worden gediscrimineerd ten opzichte van vergelijkbare procedures ter beslechting van soortgelijke nationale geschillen."

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Gerechtshof Amsterdam - 5 maart 2019 (ICER-H) – zaak C-192/19 – Rensen shipbuilding – niet gepubliceerd

Tariefindeling scheepscasco's – Begrip "de vaart in volle zee"?

Verordening (EG) Nr. 652/2007. Cross Ocean heeft op naam en voor rekening van belanghebbende, Rensen Shipbuilding, aangiften gedaan voor het in het vrije verkeer brengen van 27 scheepscasco's. De scheepscasco's zijn afkomstig uit China en ze zijn in de aangiften opgegeven als 'zeeschepen voor het vervoer van goederen (niet zijnde tankschepen)'. Het bijbehorende tarief van douanerechten bedraagt nul percent. Volgens de Inspecteur van de belastingdienst/douane waren

de scheepscasco's echter bestemd voor het bouwen van schepen voor de binnenvaart (en dus geen zeeschepen). Achttien scheepscasco's hebben namelijk een certificaat waarin staat dat ze zijn gebouwd volgens scheepsbouwnormen voor de binnenscheepvaart. Verder is voor 25 van de 27 scheepscasco's een 'aanvraag certificering binnenvaartschepen' ingediend bij de Inspectie voor Verkeer en Waterstaat. De Inspecteur komt tot een andere tariefindeling en heeft daarom uitnodigingen tot betaling verstuurd aan belanghebbende.

De verwijzende rechter heeft twijfel over het antwoord op de vraag op welk deel van de zee een schip lading moet kunnen vervoeren bij zware weersomstandigheden, om aangemerkt te kunnen worden als 'zeeschip' in de zin van hoofdstuk 89 van de GN.

Prejudiciële vraag: Aanvullende aantekening 1 op Hoofdstuk 89 van de Gecombineerde Nomenclatuur bepaalt dat (onder meer) de GN-onderverdelingen 8901 2010 en 8901 9010, luidende 'zeeschepen', alleen betrekking hebben op schepen, ontworpen en gebouwd voor de vaart in volle zee. Wat dient in dit verband te worden verstaan onder "de vaart in volle zee"?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 8 maart 2019 – zaak C-652/18 Mitnitsa Burgas*

Gevolgen niet voldoen aan aangifteplicht voor liquide middelen – Boete en/of volledige confiscatie?

Verordening (EG) nr. 1889/2005. Artikel 49 EU Handvest. De Turkse staatsburger SZ heeft gehandeld in strijd met de Bulgaarse wet door o.a. liquide middelen over de staatsgrens te laten binnenkomen zonder daarvan aangifte te doen bij het douanekantoor. Bij boetebeschikking van de douanedienst, is bij SZ €17.425,00 ten gunste van de staat geconfisqueerd en is aan hem een geldboete opgelegd. Tegen deze beslissing heeft SZ een rechtsmiddel ingesteld

Prejudiciële vraag: Staan artikel 9, lid 1, van verordening (EG) nr. 1889/2005 en artikel 49, lid 3, EU Handvest in de weg aan een nationale regeling dat ingeval niet wordt voldaan aan de aangifteplicht krachtens artikel 3 van deze verordening, behalve oplegging van een geldboete op grond van artikel 18, lid 1, van de Bulgaarse wet, cumulatief voorziet in de volledige confiscatie van de niet aangegeven liquide middelen, ongeacht de herkomst en het beoogde gebruik ervan? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Pinzaru en Cirstinoiu C-707/17

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Litouwen – zaak C-117/19 Linas Agro*

Tariefindeling van meststoffen op basis van ammoniumnitraat – Berekeningswijze gehalte ammoniumnitraat – Antidumpingrecht

Verordening (EG) nr. 945/2005. Verordening (EG) nr. 2003/2003. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 999/2014. Verzoekster, AB Linas Agro, heeft meststoffen op basis van ammoniumnitraat ingevoerd uit Rusland. De Litouwse douane heeft vastgesteld dat de meststoffen in een andere categorie hadden moeten worden ingedeeld dan de categorie die door verzoekster was opgegeven. De meststoffen vallen in een andere categorie door een hoog gehalte ammoniumnitraat. Voor deze categorie geldt een invoerrecht van 6,5% en een antidumpingrecht van 42,83 EUR/1 000 kg. Hierdoor is een betalingsverplichting voor verzoekster ontstaan. Verzoekster is het daar niet eens. Volgens verzoekster kan het gehalte ammoniumnitraat namelijk niet worden vastgesteld middels de werkwijze van de douane. De douane heeft voor het bepalen van het gehalte ammoniumnitraat de verhoudingen uit de overwegingen bij Verordening nr. 945/2005 gebruikt. In die overwegingen is verhouding tussen stikstof en ammoniumnitraat berekend. Omdat de overwegingen bovendien niet wettelijk bindend zijn mag de douane volgens verzoekster niet vertrouwen op deze theoretische aannames. Voorts moet volgens verzoekster niet de stikstof in het totale gewicht van de meststof worden gemeten, maar de stikstof in het ammoniumnitraat.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of de verklaringen zoals uiteengezet in de overwegingen van verordening nr. 945/2005, en met name in de overwegingen 20 tot en met 23, dat „als het stikstofgehalte van het betrokken product meer dan 28 gewichtspercenten bedraagt, het gehalte ammoniumnitraat altijd meer dan 80 gewichtspercenten bedraagt“, moeten worden begrepen als vaste aanname op basis waarvan kan worden geconcludeerd dat wanneer het betrokken product (meststof op basis van ammoniumnitraat) een stikstofgehalte (N) van 28 gewichtspercenten of meer heeft, het gehalte ammoniumnitraat altijd meer dan 80 gewichtspercenten bedraagt. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 15 maart 2019 – zaak C-97/19 Pfeifer & Langen

Herziening douaneaangifte – Communautair douanewetboek

Verordening (EEG) nr. 2913/92. De in Roemenië gevestigde dochteronderneming van verzoekster "Oradea" heeft 45.000 ton rietsuiker van oorsprong uit Brazilië gekocht. De bevoegde instantie in Roemenië heeft aan Oradea een certificaat afgegeven voor de invoer van de voor raffinage bestemde rietsuiker. Oradea heeft een machtiging aan verzoekster verleend om in haar naam "and for their account" douaneaangiften te verrichten. Verzoekster gaf bij het douanehoofdkantoor in Keulen (verweerder), een deelhoeveelheid van de voor raffinage bestemde rietsuiker in eigen naam aan voor vrij verkeer. In de douaneaangifte verwees zij naar het aan Oradea afgegeven invoercertificaat, en legde ze een kopie over van de machtiging die Oradea aan haar verleend had. Het douanekantoor aanvaardde de aangifte en schreef op het door verzoekster voorgelegde invoercertificaat de betreffende hoeveelheid rietsuiker af. Verweerder legde aan verzoekster –tegen een verlaagd douanetarief- invoerrechten op. Verzoekster verzocht verweerder om herziening van de douaneaangifte omdat zij betwijfelde recht te hebben gehad op toepassing van het verlaagde douanerecht voor de rietsuiker. Verweerder legde aan verzoekster bij beschikking vervolgens een navordering op. Hierbij is het normale douanerecht gebruikt. Ter motivering voerde hij aan dat verzoekster geen recht had op toepassing van het verlaagde douanerecht omdat het invoercertificaat was afgegeven aan Oradea. Verzoekster heeft bezwaar ingesteld tegen die beschikking, en verwees hierbij naar haar verzoek om de douaneaangifte in die zin te herzien dat zij deze had ingediend als indirecte vertegenwoordigster van de aangeefster Oradea. Verweerder heeft het bezwaar afgewezen met de motivering dat de douaneaangifte is herzien, en dat bij deze herziening is gebleken dat de nog niet geheven douanerechten van verzoekster moeten worden nagevorderd. Aangezien verzoekster in de douaneaangifte niet heeft vermeld in naam van Oradea te hebben gehandeld, is zij aangeefster en dus ook schuldenares geworden. Daarnaast is de vermelding van de persoon van de aangever in een douaneaangifte een opzettelijke procedurele stap, en kan deze niet onjuist of volledig blijken te zijn. Een latere wijziging van de naam van de aangever is daarom niet mogelijk.

Prejudiciële vraag: Dient artikel 78, lid 3, van verordening (EEG) nr. 2913/92 aldus te worden uitgelegd dat in een geval als dat van het hoofdgeding een douaneaangifte zodanig moet worden herzien en gewijzigd dat de gegevens betreffende de aangever worden vervangen door de naam van de persoon aan wie een invoercertificaat voor het ingevoerde goed is afgegeven en deze persoon wordt vertegenwoordigd door de persoon die in de douaneaangifte als aangever is aangemerkt en die aan het douanekantoor een machtiging van de titularis van het invoercertificaat heeft overgelegd? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: *Südzucker ea*, C-608/10, C-10/11 en C-23/11; *Overland Foorwear*, C-468/03; *Veloserviss*, C-427/14; *Tigers GmbH*, C-156/16.

Belastingen, vennootschappen en vrij verkeer kapitaal

PREJUDICIELE VERWIJZING – Portugal – 6 maart 2019 – Zaak C-42/19 – Sonaecom

Samenvatting onder: [Belastingen, btw](#)

REGELGEVING EU

Europees akkoord over wijzigen vennootschapsrichtlijn ter bevordering van grensoverschrijdende mobiliteit ([Europa decentraal](#))

Brexit

Kennisgeving aan belanghebbenden terugtrekking van het VK en EU-regels op het gebied van het vennootschapsrecht, 21 november 2017 ([EC](#))

Beroepskwalificaties

EUROPESE COMMISSIE

Commissie start inbreukprocedure tegen Nederland wegens onjuiste omzetting richtlijn erkenning beroepskwalificaties ([Europa decentraal](#))

Brexit

[Kennisgeving EC over Brexit en beroepskwalificaties](#), 21 juni 2018

Brexit

RECHTSPRAAK NL – Gerechtshof Amsterdam - 21 februari 2019 (publ. 11 maart 2019) - [ECLI:NL:GHAMS:2019:512](#)

Vluchtgevaar

Het hof ziet aanleiding de grond vluchtgevaar mede aan het bevel voorlopige hechtenis ten grondslag te leggen. Niet alleen lijkt de verdachte rond te reizen, maar hij is voorts Brits burger en heeft een adres in het Verenigd Koninkrijk. Gelet op de naderende Brexit is onduidelijk of de verdachte voor de Nederlandse justitie nog traceerbaar of beschikbaar zal zijn bij een vertrek naar het Verenigd Koninkrijk.

REGELGEVING EU

- Besluit (EU) 2019/349 van de Raad van 22 februari 2019 tot vaststelling van het standpunt dat namens de Europese Unie moet worden ingenomen in het Comité voor overheidsopdrachten van de Wereldhandelsorganisatie over de toetreding van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland tot de herziene Overeenkomst inzake overheidsopdrachten in het kader van de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie, [PB L 63 van 4.3.2019](#)
- Besluit (EU) 2019/476 van de Europese Raad, vastgesteld in overeenstemming met het Verenigd Koninkrijk, van 22 maart 2019 tot verlenging van de in artikel 50, lid 3, VEU bedoelde termijn, [PB L 80I van 22.3.2019](#)

Raad EU

De Raad heeft een aantal verordeningen aangenomen voor een no-deal-scenario, 19 maart 2019 ([Persbericht Raad](#)). Deze treden in werking een dag na publicatie en zullen van toepassing zijn de dag na de terugtrekking van het VK. Het gaat o.a. over sociale zekerheid, vervoer en visserij.

Europese Commissie

- [Kennisgeving EC over EU mededingingsrecht](#), 25 maart 2019 (alleen in het Engels)
- [Kennisgeving EC over ondernemingsraden](#), 13 maart 2019 (alleen in het Engels)
- [Kennisgeving EC over chemische stoffen en REACH](#), 26 februari 2019 (alleen in het Engels)
- [Kennisgeving EC over burgerlijk recht en internationaal privaatrecht en Brexit](#), 18 januari 2019
- [Kennisgeving EC over handel in emissierechten \(EU-ETS\)](#), 19 december 2018
- [Kennisgeving EC over afvalstoffen en Brexit](#), 8 november 2018
- [Kennisgeving EC over detergentia en Brexit](#), 27 september 2018
- [Kennisgeving EC over meststoffen en Brexit](#), 25 september 2018
- [Kennisgeving EC over Brexit en beroepskwalificaties](#), 21 juni 2018

- [Kennisgeving EC over aanvullende beschermingscertificaten voor geneesmiddelen en gewasbeschermingsmiddelen](#), 27 april 2018
- [Kennisgeving EC over interne energiemarkt en Brexit](#), 27 april 2018
- [Kennisgeving EC over auteursrecht en Brexit](#), 28 maart 2018
- [Kennisgeving EC over audiovisuele mediadiensten en Brexit](#), 19 maart 2018
- [Kennisgeving EC over handel in in het wild levende dieren en planten](#), 7 maart 2018
- [Kennisgeving EC over bescherming persoonsgegevens en Brexit](#), 9 januari 2018
- [Kennisgeving EC over \(her\)verzekering en Brexit](#), 8 februari 2018
- [Kennisgeving EC over bank en betaaldiensten en Brexit](#), 8 februari 2018
- [Kennisgeving EC over markten voor financiële instrumenten](#), 8 februari 2018
- [Kennisgeving EC over posttransactiebenevoelende financiële diensten](#), 8 februari 2018
- [Zie de hoofdpagina \(onder FISMA\) voor Kennisgevingen over vermogensbeheer, ratingsbureau's en wettelijke controles](#), 8 februari 2018
- [Kennisgeving EC over overheidsopdrachten en Brexit](#), 18 januari 2018
- [Kennisgeving EC over consumentenrechten en passagiersrechten en Brexit](#), 27 februari 2018
- [Kennisgeving EC over Uniemerken en Gemeenschapsmodellen en Brexit](#), 22 januari 2018
- [Kennisgeving over vennootschapsrecht en Brexit](#), 21 november 2017
- Questions and Answers: the consequences of the United Kingdom leaving the European Union without a ratified Withdrawal Agreement (no deal Brexit), 19 december 2018 ([EC](#))
- Factsheet consumentenrechten in geval van no deal Brexit, maart 2019 ([EC](#))
- Factsheet Europese Commissie over rechten van in de EU wonende VK-burgers in geval van no deal, maart 2019 ([EC](#))
- Factsheet Europese Commissie over reizen tussen het VK en de EU in geval van no deal, maart 2019 ([EC](#))
- Factsheet Europese Commissie over rechten van in het VK wonende EU-burgers in geval van no deal, maart 2019 ([EC](#))

Expertgroep Europees recht civiel (intern)

[Notitie van de Expertgroep Europees recht civiel \(alleen intern\)](#)

OVERIG

- Remarks by President Donald Tusk after the European Council meeting (Art. 50) ([Raad](#))
- ESMA clarifies endorsement of UK credit ratings in case of a no-deal Brexit ([ESMA](#))
- [British employers \(via centre for migration law\)](#)
- [Meijers committee on the position of UK nationals living in the EU \(in case of No-Deal\) \(via centre for migration law\)](#)
- [Rights of British citizens in the EU in case of a No-Deal \(via centre for migration law\)](#)
- [Clip on Brexit \(on the consequences of Brexit for Migration \(in Dutch\) by Kees Groenendijk\)](#)
- Brief regering; Voortgang voorbereidingen op een no deal Brexit toegespitst op de sectoren geneesmiddelen en medische hulpmiddelen ([Kamerstuk 23987, nr. 331](#))
- A. Sinclair and J. Tomlinson, 'Brexit, Primary Legislation, and Statutory Instruments: Everything in Its Right Place?', U.K. Const. L. Blog (25th Mar. 2019) (<https://ukconstitutionallaw.org/>)
- Brexit: gevolgen in lopende en nieuwe procedures ([nieuwsbericht Intro Rechtbank Gelderland](#))
- [Brexit OM werkwijzer WETS WOTS](#)
- [Brexit OM werkwijzer EOB](#)
- [Brexit OM werkwijzer EAB](#)
- [Brexit OM Informatie vanuit OM Task-force](#)
- Fiscaal overgangsrecht Brexit beperkt tot lopende boekjaren ([Taxence](#))
- The United Kingdom: Suspension of the UK accession to the HCCH Choice of Court Convention and of the UK ratification to the HCCH Child Support Convention from 1 April 2019 until 13 April 2019 or until 23 May 2019 ([conflict of laws](#))
- Brexit impact scan ([Europa decentraal](#))
- Brexit à la carte (euractiv)

- Travelling to the EU after Brexit: Schengen visa waivers for UK citizens ([EU law analysis](#))
- Brexit and Extending EU Membership: The Legal Issues ([EU law analysis](#))
- Brexit Means Brexit: Does It so When It Comes to EU Citizenship? ([EJILTtalk](#))
- Lack of Certification of the WTO Schedules of the United Kingdom: A Way for Frictionless Trade under a No-deal Brexit Scenario? ([EJILTALK](#))

Actueel

Brexit is uitgesteld tot **12 april 2019**. Het VK heeft tot 12 april de tijd om alsnog het akkoord goed te keuren, of te besluiten zonder akkoord te vertrekken (no deal), of opnieuw (langer) uitstel aan te vragen, of af te zien van een Brexit. Zie: [Besluit van de Raad tot verlenging van de termijn van 22 maart 2019](#).

Wiki

- [Wiki Brexit](#) (nieuw!)

Nieuw toegevoegd is o.a. de [notitie van de Expertgroep Europees recht civiel](#) (alleen intern), de [Kennisgeving van de Europese Commissie over IPR](#) en [Overzicht met verdragen waarop kan worden teruggevallen bij een Harde Brexit](#) (EC)

Burgerinitiatief

HvJ – ARREST – 7 maart 2019 – zaak C-420/16 P – Izsák en Dabis / Commissie – ECLI:EU:C:2019:177 – persbericht – conclusie – arrest

Europees burgerinitiatief – Weigeringsgronden Commissie

Verordening (EU) nr. 211/2011. De kernvraag in deze zaak betreft de redenen op basis waarvan de Commissie mag weigeren om een voorgesteld Europees burgerinitiatief te registreren. Het Europees burgerinitiatief ging in dit geval over het „Cohesiebeleid voor de gelijkheid van de regio’s en het behoud van de regionale culturen” en strekte ertoe dat in het EU-cohesiebeleid bijzondere aandacht zou worden besteed aan regio’s met andere kenmerken op nationaal, etnisch, cultureel, religieus of taalgebied dan de omliggende regio’s.

Hof: Het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 10 mei 2016, Izsák en Dabis/Commissie (T-529/13, EU:T:2016:282), wordt vernietigd. Besluit C(2013) 4975 final van de Commissie van 25 juli 2013 over het verzoek om registratie van het Europees burgerinitiatief „Cohesiebeleid voor de gelijkheid van de regio’s en het behoud van de regionale culturen” (waarbij het verzoek om registratie van dat burgerinitiatief werd geweigerd) wordt nietig verklaard.

Consumenten (C)

HvJ – ARREST – 14 maart 2019 – zaak C-118/17 – Dunai – Hongarije – ECLI:EU:C:2019:207 – persbericht – conclusie – arrest

Geldigheid van bedingen in leningsovereenkomsten in vreemde valuta

Richtlijn 93/13/EEG. Deze zaak volgt op de vaststelling van een nationale wettelijke regeling die met name heeft geleid tot nietigverklaring, in die overeenkomsten, van bedingen die de kredietinstellingen toestonden om hun eigen aan- en verkoopkoersen van de betrokken valuta te bepalen (aangeduid als „wisselkoersverschil” of „spread”). Die wettelijke regeling bepaalt tevens dat een partij de aangezochte rechter weliswaar kan verzoeken om dergelijke bedingen buiten toepassing te laten, maar niet om ongeldigverklaring van de in vreemde valuta luidende leningsovereenkomst in haar geheel kan verzoeken.

De verwijzende rechter twijfelt aan de geldigheid van dit verbod. Hij vraagt zich af of hij, met name uit hoofde van de door richtlijn 93/13 geboden bescherming, de leningsovereenkomst die hij in het kader van een procedure van gedwongen tenuitvoerlegging moet onderzoeken, in haar geheel

ongeldig kan verklaren wanneer die mogelijkheid, volgens hem, de economische belangen van de consument dient.

*Hof: Artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG staat **niet** in de weg aan een nationale regeling die de aangezochte rechter verhindert om een vordering tot nietigverklaring van een leningsovereenkomst, die is gebaseerd op het oneerlijke karakter van een beding inzake het verschil in wisselkoers, zoals in het hoofdgeding, toe te wijzen, op voorwaarde dat de vaststelling van het onrechtmatige karakter van een dergelijk beding het mogelijk maakt om de situatie waarin de consument zich rechtens en feitelijk zou hebben bevonden zonder dat oneerlijke beding, te herstellen, en*

Artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG staat in de weg aan een nationale regeling die de aangezochte rechter verhindert om een vordering tot nietigverklaring van een leningsovereenkomst, die is gebaseerd op het oneerlijke karakter van een beding inzake het wisselkoersrisico, toe te wijzen, wanneer is vastgesteld dat dit beding oneerlijk is en dat de overeenkomst niet kan voortbestaan zonder dat beding.

Richtlijn 93/13, gelezen in samenhang met artikel 47 EU Handvest verzet zich niet ertegen dat een hoogste rechterlijke instantie van een lidstaat, in het belang van de uniforme uitlegging van het recht, bindende beslissingen neemt over de wijze van tenuitvoerlegging van deze richtlijn, voor zover die beslissingen niet verhinderen dat de bevoegde rechter de volle werking van de bepalingen van die richtlijn kan waarborgen en de consument een doeltreffende voorziening in rechte kan bieden met het oog op de bescherming van de rechten die hij eraan kan ontleen, en voor zover zij evenmin beletten dat die rechter hierover prejudiciële vragen stelt aan het Hof, wat de verwijzende rechter evenwel dient na te gaan.

- 📌 National supreme courts and their binding (but not really) decisions - CJEU in Dunai (C-118/17) ([ECLB](#))

HvJ – ARREST – 21 maart 2019 – zaak C-590/17 – Pouvin en Dijoux – Frankrijk – ECLI:EU:C:2019:232 – conclusie - arrest

Hypothecaire lening via werkgever – Opeisbaarheid na beëindiging dienstverband – Oneerlijk beding – Begrip "verkoper"

Richtlijn 93/13/EEG. Henri Pouvin en Marie Dijoux hebben een hypothecaire kredietovereenkomst gesloten met Electricité de France (EDF), de werkgever van Pouvin. De kredietovereenkomst bevat een beding waarin beëindiging van rechtswege is opgenomen: indien de kredietnemer het dienstverband bij die onderneming beëindigt, wordt het krediet direct opeisbaar. Nadat Pouvin de onderneming had verlaten, vorderde EDF terugbetaling van het krediet. Pouvin en Dijoux brachten hiertegen in dat het beding van beëindiging van rechtswege oneerlijk was in het licht van de nationale regels tot omzetting van richtlijn 93/13/EEG. Volgens EDF was richtlijn 93/13 echter niet van toepassing, aangezien zij niet als een „verkoper” in de zin van die richtlijn kon worden beschouwd. De Franse cassatierechter vraagt het HvJ EU of partijen als consument en als verkoper in de zin van de richtlijn kunnen worden beschouwd.

Hof: Artikel 2, onder b), van richtlijn 93/13/EEG moet aldus worden uitgelegd dat de werknemer van een onderneming en zijn echtgenoot of echtgenote die met die onderneming een primair aan het personeel van die onderneming voorbehouden kredietovereenkomst sluiten ter financiering van de aankoop van een onroerend goed voor privédoeleinden, moeten worden aangemerkt als „consument” in de zin van die bepaling.

Artikel 2, onder c), van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat deze onderneming als een „verkoper” in de zin van die bepaling moet worden beschouwd wanneer zij een dergelijke kredietovereenkomst in het kader van haar beroepsactiviteit sluit, zelfs indien het verlenen van kredieten niet haar hoofdactiviteit vormt.

- 📌 UCTD applicable to other than employment contracts concluded between employees and employers - CJEU in Pouvin (C-590/17) ([ECLB](#))

HvJ – ARREST – 26 maart 2019 – gevoegde zaken C-70/17 en C-179/17 – Abanca Corporación Bancaria en Bankia – Grote Kamer – Spanje – ECLI:EU:C:2019:250 – conclusie – arrest

Oneerlijk beding - Beding inzake vervroegde opeisbaarheid van een hypothecaire leningsovereenkomst – Nationale rechtspraak

Richtlijn 93/13/EEG. De verwijzende rechter wil weten of het Unierecht zich verzet tegen nationale rechtspraak op grond waarvan de nationale rechter de nietigheid van een oneerlijk beding inzake vervroegde opeisbaarheid kan verhelpen door dat beding te wijzigen en door het gewijzigde deel van dat beding te vervangen door een nationaalrechtelijke bepaling, om de financiële instellingen in staat te kunnen stellen de bijzondere executieprocedure van een met een hypotheek belast onroerend goed voort te zetten, aangezien die procedure voor de schuldenaar-consument gunstiger is dan de tenuitvoerlegging van een in de procedure ten gronde uitgesproken veroordeling.

Hof: De artikelen 6 en 7 van richtlijn 93/13/EEG moeten aldus worden uitgelegd dat zij ten eerste eraan in de weg staan dat een als oneerlijk aangemerkt beding inzake vervroegde opeisbaarheid van een hypothecaire lening gedeeltelijk wordt gehandhaafd mits de onderdelen waardoor dat beding oneerlijk is, worden geschrapt, wanneer een dergelijke schrapping neerkomt op een herziening van de inhoud van dat beding, en ten tweede niet eraan in de weg staan dat de nationale rechter de nietigheid van een dergelijk oneerlijk beding verhelpt door dit beding te vervangen door de nieuwe tekst van de wettelijke bepaling waarop dat beding is geïnspireerd en die van toepassing is wanneer de contractanten dit zijn overeengekomen, voor zover de hypothecaire leningsovereenkomst in kwestie niet kan voortbestaan wanneer dat oneerlijke beding wordt geschrapt en de consument door de nietigverklaring van de overeenkomst in haar geheel wordt geconfronteerd met uiterst nadelige consequenties.

- 📌 Confusing Grand Chamber judgment on 'accelerated repayment clauses' in mortgage loan contracts (C-70/17 and C-179/17) ([ECLB](#))

HvJ – ARREST – 27 maart 2019 – zaak C-681/17 – slewo – Duitsland – ECLI:EU:C:2019:255 – persbericht – conclusie – arrest

Herroepingsrecht consument – Online aankoop matras

Richtlijn 2011/83/EU. Mag de consument die een matras heeft gekocht via een website zijn herroepingsrecht gebruiken nadat hij de beschermfolie heeft verwijderd waarvan de matras bij levering was voorzien?

Hof: Het herroepingsrecht van de consument bij een onlineaankoop is van toepassing op een matras waarvan de beschermfolie is verwijderd na levering. Zoals bij een kledingstuk kan worden aangenomen dat de handelaar in staat is om de matras door reiniging of ontsmetting geschikt te maken voor een nieuwe verkoop, zonder dat daarbij afbreuk wordt gedaan aan de eisen van gezondheidsbescherming of hygiëne.

- 📌 Sealed without a reason - CJEU in slewo (C-681/17) ([ECLB](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G TANCHEV – 28 maart 2019 – zaak C-569/17 – Commissie/Spanje – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:271 – persbericht – conclusie

Hypothecair krediet – Niet-mededeling van maatregelen ter omzetting van een volgens een wetgevingsprocedure aangenomen richtlijn – Financiële sancties

Richtlijn 2014/17/EU (kredietovereenkomsten). Artikel 258 VWEU. Artikel 260, lid 3, VWEU. De Commissie vraagt het Hof Spanje te veroordelen tot een dwangsom van 105 991 euro per dag wegens niet-omzetting van een richtlijn. Dit in toepassing van artikel 260, lid 3 VWEU op grond waarvan, volgens de Commissie, de niet-omzetting van een richtlijn meteen, bij de eerste niet-nakomingsprocedure bij het Hof, aanleiding kan geven tot een financiële sanctie (en er dus geen twee afzonderlijke inbreukprocedures nodig zijn). De belangrijkste kwesties die moeten worden opgelost: ten eerste of artikel 260, lid 3, VWEU van toepassing is op de mededeling door een lidstaat van onvolledige of onjuiste omzettingsmaatregelen; ten tweede overeenkomstig welke regels een op

grond van deze bepaling opgelegde financiële sanctie moet worden beoordeeld en ten derde of de litigieuze dwangsom evenredig is.

A-G: stelt het Hof voor te oordelen dat Spanje heeft nagelaten om de wettelijke bepalingen vast te stellen die nodig zijn om het Spaanse recht in overeenstemming te brengen met de richtlijn inzake kredietovereenkomsten voor consumenten met betrekking tot voor bewoning bestemde onroerende goederen. Spanje moet worden veroordeeld tot betaling van een dwangsom van ongeveer 106 000 EUR per dag totdat het zich naar de richtlijn schikt.

- a** AG: Meteen financiële sanctie wanneer lidstaat EU-richtlijn niet of onvolledig implementeert (ECER)
- b** Isn't it ironic: AG Tanchev proposes penalty Spain for failure to transpose Mortgage Credit Directive, just as new Law has been approved (ECLB)

HvJ – CONCLUSIE A-G HOGAN – 21 maart 2019 – zaak C-34/18 – Lovasné Tóth – Hongarije – ECLI:EU:C:2019:245 – conclusie

Beding in hypothecaire akte – Oneerlijk? – Notariële executie

Richtlijn 93/13/EEG. Het betwiste beding is opgenomen in een hypothecaire akte en bepaalt ten eerste dat partijen zich ertoe verbinden een op basis van de rekeningen van de schuldenaar bij de bank en van de registers en de boekhouding van deze laatste opgestelde notariële akte als onweerlegbaar te aanvaarden, en ten tweede dat partijen overeenkomen die akte te aanvaarden als grondslag voor een rechtstreekse executieprocedure in geval van niet-nakoming.

De hoogste rechterlijke instantie heeft reeds verschillende arresten gewezen met betrekking tot eenzelfde soort beding. Hierin is geoordeeld dat een dergelijk beding enkel verwees naar een bestaande nationale procedure tot notariële executie en daarom, vanuit juridisch oogpunt, noch raakte aan het recht van partijen om juridische stappen te ondernemen, noch van invloed was op de bewijslast. In deze context vraagt de verwijzende rechter zich in het bijzonder af of dit beding niettemin als oneerlijk moet worden aangemerkt in de zin van richtlijn 93/13/EEG en zulks voornamelijk vanwege de verkeerde indruk die een dergelijk beding bij de gemiddelde consument kan wekken.

A-G: Punt 1, onder q), van de bijlage bij richtlijn 93/13/EEG komt niet neer op een algemeen verbod op elk contractueel beding waarover niet afzonderlijk is onderhandeld, en waarvan het doel of gevolg is dat de bewijslast wordt omgekeerd, terwijl, volgens het geldend recht, die last normaal gesproken op de andere partij rust.

Artikel 3, lid 1 van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat het een contractueel beding dat tot gevolg heeft dat de toegang van de consument tot een procedure van geschillenbeslechting wordt beperkt of uitgesloten, als oneerlijk uitsluit. Daarentegen is een contractueel beding uit hoofde waarvan de consument gegronde redenen heeft om aan te nemen dat hij de overeenkomst in haar geheel moet nakomen op de wijze en in de mate bepaald door de kredietverstrekker, ook als de consument dit betwist, geen oneerlijk beding in de zin van artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13.

Artikel 5 van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat het ontbreken van een consistent standpunt in de nationale rechtspraak met betrekking tot de uitlegging van een specifiek standaardbeding op zichzelf niet volstaat ter rechtvaardiging van de slotsom dat dit beding niet in duidelijke en begrijpelijke bewoordingen is gesteld in de zin van die bepaling.

Punt 1, onder m), van de bijlage bij richtlijn 93/13 moet in die zin worden uitgelegd dat het niet van toepassing is op een contractueel beding waarover niet afzonderlijk is onderhandeld en dat de wederpartij van de consument toestaat eenzijdig te bepalen of de nakoming door de consument aan de bepalingen van de overeenkomst beantwoordt. In bepaalde omstandigheden kan een dergelijk beding evenwel worden geacht strijdig te zijn met het bepaalde in artikel 3, lid 1, van die richtlijn.

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 28 maart 2019 – zaak C-143/18 – Romano – Duitsland – ECLI:EU:C:2019:273 – conclusie

Herroepingsrecht in kredietovereenkomsten op afstand - Informatie

Richtlijn 2002/65/EG. Is het in het kader van de verkoop op afstand van financiële diensten, en inzonderheid van een hypothecaire lening, rechtmatig als een consument de overeenkomst herroept nadat deze volledig is uitgevoerd op grond van het feit dat de door de handelaar verstrekte informatie over dit herroepingsrecht overeenstemt met de in het Unierecht vermelde informatie, maar niet met

de vaste uitlegging van het toepasselijke nationale recht? Met andere woorden, kan een beweerde tekortkoming in de informatie over het herroepingsrecht, zoals geregeld in de toepasselijke nationale regeling, indien deze regeling de consument een grotere bescherming biedt dan het Unierecht, tot gevolg hebben dat de consument een „eeuwig” herroepingsrecht heeft?

A-G: Artikel 6, lid 2, onder c), van richtlijn 2002/65/EG staat in de weg aan nationale wetgeving, zoals uitgelegd in de rechtspraak, die niet voorziet in de uitsluiting van het herroepingsrecht in kredietovereenkomsten op afstand wanneer de overeenkomst op uitdrukkelijk verzoek van de consument door beide partijen volledig is uitgevoerd voordat de consument van zijn herroepingsrecht gebruikmaakt.

Artikel 4, lid 2, artikel 5, lid 1, artikel 6, lid 1, tweede alinea, tweede streepje, en artikel 6, lid 6, van richtlijn 2002/65/EG moeten aldus worden uitgelegd dat voor het naar behoren ontvangen van de naar nationaal recht overeenkomstig artikel 5, lid 1, en artikel 3, lid 1, punt 3), onder a), van deze richtlijn voorgeschreven informatie en voor de uitoefening van het herroepingsrecht door de consument moet worden uitgegaan van een normaal geïnformeerde, redelijk omzichtige en oplettende gemiddelde consument, rekening gehouden met alle relevante feitelijke gegevens en alle omstandigheden rond de sluiting van de overeenkomst.

- If it looks like withdrawal, it quacks like withdrawal... it may still be financial services. AG Pitruzzella in Romano ([ECLB](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 13 maart 2019 – [zaak C-66/19 Kreissparkasse Saarlouis](#)

Informatie over herroepingsrecht leningsovereenkomst – Overschrijding termijn

Richtlijn 2008/48/EG. Verzoeker heeft zijn verklaring de leningsovereenkomst te willen sluiten herroepen. Verweerster heeft dat geweigerd omdat de termijn op het tijdstip waarop van de herroeping kennis is gegeven, reeds verstreken zou zijn. Volgens verweerster heeft zij verzoeker zoals voorgeschreven geïnformeerd aangaande zijn herroepingsrecht. Verzoeker vordert de vaststelling dat verweerster recht heeft op terugbetaling van niet meer dan €66.537,57, dat verweerster met de acceptatie van de betaling in gebreke is en verplicht is aan verzoeker alle schade te vergoeden die voortvloeit uit haar weigering de leningsovereenkomst ongedaan te maken. Subsidiair vordert hij de vaststelling dat verweerster vanaf de datum dat van de herroeping kennis is gegeven geen recht meer heeft op de overeengekomen rente en aflossing op grond van de leningsovereenkomst.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of de informatie over de herroeping beknopt en duidelijk is wanneer de te verstrekken verplichte informatie niet is vermeld, maar in plaats daarvan wordt verwezen naar een bepaling van nationaal recht die weer doorverwijst naar andere bepalingen van nationaal recht. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: [Giloy C-130/95](#).

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 11 maart 2019 – [zaak C-73/19 Movic e.a.](#)

Oneerlijke handelspraktijken – Consumenten – Bevoegdheid

Samenvatting onder: [IPR](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Nederland – Gerechtshof Amsterdam – 5 maart 2019 - [ECLI:NL:GHAMS:2019:657](#)

Dexia - Effectenlease – Oneerlijk beding

Richtlijn 93/13/EEG. Het gaat in dit geding om een geschil tussen een financiële dienstverlener als verkoper van een financieel product en een consument. Het geschil ziet onder andere op de uitleg van de leaseovereenkomsten. Het hof dient ambtshalve na te gaan of een aan de vordering ten grondslag liggend beding in de toepasselijke algemene voorwaarden uit het oogpunt van richtlijn 93/13/EEG gegeven criteria oneerlijk is, wanneer hij heeft vastgesteld dat het beding binnen de werkingssfeer van deze richtlijn valt. Tevens dient het hof ambtshalve over te gaan tot vernietiging

van een contractueel beding waarvan hij het oneerlijke karakter uit het oogpunt van de in richtlijn 93/13 gegeven criteria heeft vastgesteld.

De artikelen 6 en 15 Bijzondere voorwaarden zijn in tal van effectenlease-overeenkomsten opgenomen die door Dexia zijn gesloten. Bij het hof en andere gerechten in Nederland is een groot aantal zaken aanhangig van uiteenlopende producten van effectenlease, met verschillende looptijden, uiteenlopende momenten waarop de beëindiging daarvan heeft plaatsgevonden en waarin deze bedingen voorkomen. De uitgangspunten zoals geformuleerd door de Hoge Raad ([ECLI:NL:HR:2017:773](#)) kunnen tot gevolg hebben, zoals ook volgt uit het arrest van het gerechtshof Den Haag ([ECLI:NL:GHDHA:2018:2313](#)), dat de rechter de samenhangende artikelen 6 en 15 van de Bijzondere voorwaarden als oneerlijk dient te beschouwen en tot vernietiging dient over te gaan, ook als de consument geen nadeel ondervindt door de toepassing daarvan. De door de Hoge Raad gegeven uitleg van richtlijn 93/13 en van de rechtspraak van het HvJEU brengt mee dat het hof twijfelt over de maatstaf die bij de toetsing in het licht van richtlijn 93/13 dient te worden gehanteerd. Dat brengt het hof tot de volgende vraag van uitleg aan het HvJ EU:

Dient richtlijn 93/13 aldus te worden uitgelegd dat een beding uit oogpunt van de in deze richtlijn gegeven criteria reeds als oneerlijk dient te worden aangemerkt, als dat beding, beoordeeld naar alle omstandigheden rond de sluiting van de overeenkomst, de enkele mogelijkheid van een aanzienlijke verstoring van het evenwicht in zich draagt afhankelijk van de omstandigheden die zich gedurende de looptijd van de overeenkomst voordoen, in het bijzonder doordat het beding een mogelijk voordeel dat op het moment van vroegtijdige beëindiging van de overeenkomst voor de verkoper ontstaat bij voorbaat fixeert op een bepaald percentage van de resterende leasesom, in afwijking van de toepasselijke regels van nationaal recht waarbij dat voordeel niet bij voorbaat is gefixeerd maar dient te worden vastgesteld aan de hand van de omstandigheden rond de beëindiging van de overeenkomst, in het bijzonder de hoogte van het rentepercentage waartegen een vervroegd ontvangen bedrag gedurende de resterende looptijd kan worden uitgezet?

REGELGEVING EU

EU to modernise law on consumer protection ([Raad](#))

- 📌 New rules on personalised pricing and fake reviews: EP and Council agree on the reform of consumer law ([ECLB](#))

Brexit

Factsheet consumentenrechten in geval van no deal Brexit, maart 2019 ([EC](#))

Detentie (S)

EHRM – ARREST – 5 maart 2019 - Saranovic t. Montenegro – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) - [31775/16](#) - [ECLI:CE:ECHR:2019:0305JUD003177516](#)

Schending van artikel 5 lid 1 onder c EVRM – niet tijdig toetsen van de juridische grondslag voor de voorlopige hechtenis

Artikel 5 EVRM. De oorspronkelijke klager heeft 2,5 jaar in voorlopige hechtenis gezeten op verdenking van moord (althans het opdracht geven daartoe). Hij is inmiddels zelf ook vermoord en zijn vrouw heeft de klachten voortgezet. Er zijn diverse klachten ingediend die betrekking hebben op de voorlopige hechtenis, waaronder a) dat er geen tijdige toetsing van de voorlopige hechtenis heeft plaats gevonden, b) dat hij 2,5 jaar in voorlopige hechtenis heeft gezeten zonder dat het tot een definitieve aanklacht is gekomen en c) dat de beslissingen omtrent de verlenging van zijn voorlopige hechtenis onvoldoende waren gemotiveerd.

Het hof stelt vast dat de nationale regels omtrent de toetsing van de voorlopige hechtenis duidelijk zijn, namelijk binnen 30 dagen, maar bij klager zijn deze niet consistent toegepast met name vanwege een nationale discussie over de verbindendheid van de betreffende termijn van 30 dagen. Aan deze discussie is in 2017 een einde gekomen nadat de hoogste rechter zich heeft uitgelaten over

de verbindendheid van deze 30 dagen termijn. Eind 2014 is de voorlopige hechtenis van klager niet tijdig getoetst. Voor een periode van een maand is er dan ook geen juridische basis voor de voorlopige hechtenis van de klager geweest. In zoverre is er sprake van schending van artikel 5 lid 1 onder c EVRM. Buiten deze periode is de voorlopige hechtenis van klager telkens tijdig getoetst.

De overige klachten worden niet-ontvankelijk verklaard wegens niet-uitputting van nationale rechtsmiddelen.

EHRM – ARREST – 7 maart 2019 – Rustamzade t. Azerbeidzjan – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) – [38239/16](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:0307JUD003823916](#)

Arrestatie en detentie van een student/activist in strijd met artikel 5 EVRM.

De onderhavige zaak betreft de arrestatie en detentie van klager in 2013 voor het filmen van enkele vrienden in een park en het uploaden van de video op YouTube. Klager, een economiestudent en burgerrechtenactivist, nam met regelmaat deel aan demonstraties waarin de overheid werd bekritiseerd vanwege soldaten die in het leger om het leven waren gekomen. Tegen die achtergrond heeft klager een film gemaakt van zijn vrienden die een – op dat moment – populaire dans in Azerbeidzjan uitvoeren. Eén van de dansers in de video maakt seksueel suggestieve bewegingen richting een standbeeld. Klager werd hooliganisme ten laste gelegd, met de motivering dat hij gebrek aan respect heeft getoond richting de maatschappij. Hij heeft een jaar in voorarrest verbleven. In 2014 is hij veroordeeld voor verstoring van de openbare orde en wapenfeiten tot een gevangenisstraf voor de duur van acht jaren.

Het Hof concludeert unaniem tot een schending van artikel 5 EVRM. Het Hof vindt in het bijzonder dat de feiten waarop het vonnis is gebaseerd redelijkerwijs niet konden leiden tot de vaststelling dat er sprake is geweest van strafbare gedragingen zoals opgenomen in de wet of zoals geïnterpreteerd door hogere gerechten. Klager is gearresteerd en gedetineerd zonder een redelijke verdenking dat hij een strafbaar feit had begaan.

- B** Azerbeidzjan: Student's YouTube human rights breach leads to €22,500 award ([humanrightseurope](#))

EHRM – ARREST – 19 maart 2019 – Flaminzeanu t. Roemenië – [56443/11](#) – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:0319JUD005644311](#)

Artikel 2, EP EVRM. Deze zaak gaat over het recht op onderwijs in detentie. Het arrest is niet opgenomen in een (verzamel)persbericht maar wordt opgenomen in deze nieuwsbrief omdat er een blog over is:

- B** ECHR Condemns Romania for Refusing To Provide Education to a Detainee ([liberties.eu](#))

EHRM – ARREST – 26 maart 2019 – Haghilo t. Cyprus – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) – [47920/12](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:0326JUD004792012](#)

Vreemdelingendetentie uitzitten in een huis van bewaring is in strijd met artikel 3 EVRM.

Artikel 3 EVRM. De onderhavige zaak betreft de detentie in afwachting van uitzetting van klager, een Iranee, gedurende 18 maanden in drie Cypriotische huizen van bewaring. Klager had Cyprus in 2011 illegaal betreden. Kort na zijn aankomst werd hij gearresteerd toen hij probeerde een vlucht naar Londen te nemen met een vervalst paspoort. Het Ministerie van Binnenlandse zaken bracht klager op de hoogte van de beslissing om hem uit te zetten vanwege zijn illegaliteit. Vervolgens werd hij gedurende lange tijd in vreemdelingenbewaring gehouden. Uiteindelijk is hij na 18 maanden vrijgelaten omdat niet voldaan was aan het vereiste van uitzetting binnen de termijn, zoals bepaald in de Europese richtlijn en omgezet naar nationale regelgeving. Na de rechtszitting waarin was bepaald dat de detentie van klager onrechtmatig was geweest, werd hij vrijgelaten maar direct daarna weer gearresteerd en vastgezet op dezelfde gronden als in het eerdere uitzettingsbevel. Klager vecht deze nieuwe detentie aan, maar het hof oordeelt dat klager geen belang meer heeft bij handhaving van zijn beroep omdat hij in de tussentijd Cyprus heeft verlaten en naar Armenië is gegaan. Klager doet bij het Hof een beroep op artikel 3 EVRM met de motivering dat hij in gebrekkige omstandigheden

gedetineerd heeft gezeten, namelijk niet in een voorziening die was ingericht voor detentie van langere duur.

Het Hof komt tot een schending. Ten aanzien van artikel 3 EVRM oordeelt het Hof dat huizen van bewaring niet geschikt zijn voor langdurige detentie, zoals eerder ook is gebleken uit een CPT-rapport, omdat deze gevangenen niet beschikken over alle faciliteiten, zoals de mogelijkheid van buiten bewegen en voldoende vierkante meter per gedetineerde.

EHRM – ARREST 26 maart 2019 – Valecka e.a. – persbericht – arrest (niveau 3) - 56998/16 - 58761/16 - 60072/16 - 72001/16 - ECLI:CE:ECHR:2019:0326JUD005699816

Schending artikel 5 vanwege duur voorarrest, ondanks dat wel is voldaan aan de procedurele vereisten

Artikel 5 EVRM. De klagers zijn in januari 2013 gearresteerd in een complex en internationaal onderzoek naar een criminele organisatie die zich bezig hield met drugshandel. Uiteindelijk zijn zij in december 2017 in eerste aanleg veroordeeld tot respectievelijk 14 jaar en zes maanden en 13 jaar gevangenisstraf. Zij klagen over het feit dat zij bijna vijf jaar in voorarrest hebben doorgebracht.

Het Hof is van oordeel dat de Litouwse rechter grondig alle relevante factoren heeft beoordeeld en zijn beslissingen heeft gebaseerd op de concrete en bijzondere omstandigheden van het geval van klagers. Bovendien was er geen blinde of automatische beslissing om het voorarrest van klagers te verlengen en werd een grondig onderzoek naar de relevante omstandigheden uitgevoerd. Aldus is het Hof ervan overtuigd dat de redenen voor het voortduren van het voorarrest relevant en toereikend waren. De duur van het vooronderzoek is lang, maar is gelet op de complexiteit en het feit dat het een internationaal onderzoek betrof wel zorgvuldig geweest. Deze beoordeling kan echter niet los worden gezien van de werkelijke duur van de voorlopige hechtenis. Toen de zaak voor de rechter kwam zaten de klagers al anderhalf jaar in voorlopige hechtenis en zouden nog drie jaar, vijf maanden en negentien dagen in voorarrest doorbrengen. De regering heeft geen informatie verstrekt over de pogingen van de nationale autoriteiten om een strakkere en efficiëntere planning van het onderzoek ter terechtzitting vast te stellen om herhaalde aanhoudingen of annuleringen te voorkomen. In dergelijke omstandigheden is het Hof van oordeel dat de nationale autoriteiten tijdens de langdurige periode van voorarrest niet de nodige zorgvuldigheid hebben betracht bij het voeren van de strafprocedure tegen klagers. Schending artikel 5.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 5 maart 2019 – Eiseman-Renyard t. het VK – persbericht 28.3.19 – beslissing (niveau 3) - ECLI:CE:ECHR:2019:0305DEC005788417

Ongegronde klachten over preventieve detentie tijdens koninklijke bruiloft

Artikel 5 EVRM. Klachten over arrestatie en detentie tijdens koninklijke bruiloft Verenigd Koninkrijk. Het hof verwijst naar S., V. en A. t. Denemarken: preventieve detentie kan onder omstandigheden verenigbaar zijn met Artikel 5 EVRM. Het Hof is van oordeel dat de nationale gerechten een juiste balans hebben getroffen tussen het recht op vrijheid van de klagers en voorkomen van verstoring van de openbare orde en gevaar voor het publiek. De klachten zijn kennelijk ongegrond en de klagers worden niet-ontvankelijk verklaard.

- United Kingdom: Prince William and Catherine Middleton royal wedding 'preventive detention' human rights complaint set for judgement ([humanrightseurope](#))
- Human rights judges endorse UK courts' dismissal of royal wedding preventive detention complaints ([humanrightseurope](#))

EHRM – ARREST – just satisfaction - 26 maart 2019 - Berdzenishvili e.a. t. Rusland – persbericht – arrest (niveau 3) – ECLI:CE:ECHR:2019:0326JUD001459407

Verdeling schadevergoedingsbedrag van Rusland over Georgische staatsburgers

Art. 3, 4, 5 en 13 EVRM. Negentien Georgische staatsburgers dienen bij het Georgische gerecht een klacht in tegen Rusland omdat zij tot de Georgiërs behoorden die in de herfst van 2006 in Rusland

werden gearresteerd en uitgezet. Rusland coördineerde in die tijd een beleid dat was gericht op het arresteren, opsluiten en verdrijven van Georgiërs uit Rusland. In 2016 nam het EHRM aan dat art. 3, 4, 5 en 13 EVRM waren geschonden. De Grote Kamer oordeelt unaniem in 2019 dat Rusland 10 miljoen euro aan Georgia moet betalen dat onder de slachtoffers moet worden verdeeld. De principes die bij deze verdeling gelden worden in het arrest uiteengezet.

EHRM – VERWIJZING GROTE KAMER – 19 maart 2019 - Selahattin Demirtas t. Turkije (nr. 2) – persbericht 20.11.18 – arrest 20.11.18 (niveau 2) – persbericht verwijzing

Detentie van parlamentslid en covoorzitter van de pro-Koerdische politieke partij in Turkije

Artikel 3 en 5 EVRM. Klager was één van de voorzitters van de HPD, een linkse pro-Koerdische politieke partij in Turkije. Nadat Daesh (IS) in 2014 de Syrische plaats Kobani bij de Turkse grens aanviel, ontstond onrust. In Turkije werd – onder meer door leden van de PKK – op een steeds gewelddadiger manier tegen Daesh gedemonstreerd. De HPD riep Turkse burgers op om Kobani te steunen en actief deel te nemen aan de demonstraties. In juli 2015 werden in het gebied bij de Turkse grens twee terroristische aanslagen gepleegd, vermoedelijk door Daesh en de PKK. In 2015 verloor de AKP, de conservatieve islamitische partij van Erdogan, haar meerderheid in het Turkse parlement doordat de HPD veel stemmen kreeg en voor het eerst de kiesdrempel haalde. Het werd voor de AKP onmogelijk een coalitie te vormen, zodat nieuwe verkiezingen werden uitgeschreven waarbij de AKP haar meerderheid terug won. In mei 2016 nam de AKP een amendement aan waarin de immuniteit van parlementsleden werd opgeheven. Vervolgens werden 154 parlementsleden vervolgd en werden 14 leden, waaronder klager, opgepakt. Het hof constateert dat er geen schending is van artikel 5 § 1 en 4 EVRM omdat sprake was van de redelijke verdenking dat de HPD betrokken was bij de terroristische aanslagen in 2015. Wel is sprake van een schending van artikel 5 § 3 EVRM omdat het voorarrest van klager was verlengd op grond van de ernst van de verdenking, hetgeen geen grond is voor verlenging van voorarrest. Het hof nam daarbij in aanmerking dat geen sprake was van vluchtgevaar of ernstige bezwaren. Voorts constateerde het hof dat artikel 3 Protocol No. 1 was geschonden omdat klager tijdens zijn detentie – een tijdelijke maatregel die zo kort mogelijk dient te worden ingezet – zijn activiteiten als gekozen parlamentslid niet kon uitoefenen. Tot slot nam het hof een schending van artikel 18 EVRM jo. Artikel 5 § 3 aan, omdat klager in het politieke debat, dat de kern is van een democratische samenleving, is beperkt/verstikt vanwege zijn detentie tijdens de campagnes.

OVERIG

Pre-trial detention: lawyers explain the barriers to legal assistance in Europe ([fair trials](#))

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – ARREST – 27 maart 2019 – zaak C-545/17 – Pawlak – Polen - ECLI:EU:C:2019:260 – conclusie - arrest

Interne markt voor postdiensten - Indiening van processtukken bij postdienst - Tardiviteit

Richtlijn 97/67/EG. Richtlijn 2008/6/EG. De indiening van stukken van procespartijen bij rechterlijke instanties is gewoonlijk gebonden aan termijnen, waarvan de niet-inachtneming leidt tot tardiviteit van die indiening. Het stuk moet uiterlijk op de laatste dag van de termijn bij de rechterlijke instantie zelf worden ingediend, hoewel sommige lidstaten aanvaarden dat de afgifte op een postkantoor, wat de datum betreft, wordt gelijkgesteld met indiening bij die rechterlijke instantie. De aanvaarding van aldus verzonden processtukken is gewoonlijk afhankelijk van het feit dat zij met zekerheid de dag vermelden waarop zij zijn afgestempeld bij de aanbieder van een postdienst. In sommige nationale rechtsorden is in dat verband vereist dat zij per aangetekende zending worden bezorgd, een dienst die deel uitmaakt van de universele dienst. In het geding dat aanleiding heeft gegeven tot de onderhavige prejudiciële verwijzing, heeft een Poolse rechter een per post ingesteld hoger beroep niet-ontvankelijk verklaard wegens tardiviteit. De kern van dit geding betreft, samengevat, de vraag

of de regel van nationaal procesrecht waarop die rechter zich heeft gebaseerd, verenigbaar is met richtlijn 97/67/EG en hoe deze richtlijn moet worden uitgelegd.

Hof: Artikel 7, lid 1, eerste volzin, van richtlijn 97/67/EG verzet zich tegen een nationale regeling die, zonder dat daarvoor een objectieve rechtvaardiging wegens redenen van openbare orde of openbare veiligheid bestaat, alleen de afgifte van een processtuk in een postkantoor van de enige voor de universele postdienst aangewezen aanbieder erkent als gelijkwaardig aan de indiening van het processtuk bij de betrokken rechterlijke instantie.

Een overheidsinstantie die als een emanatie van een lidstaat wordt aangemerkt, kan richtlijn 97/67, zoals gewijzigd bij richtlijn 2008/6, niet als zodanig inroepen jegens een particulier.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 13 maart 2019 – zaken C-807/18 en C-39/19 Telenor Magyarorszá g e.a.

Netneutraliteit – Elektronische communicatie – Telecom

Verordening (EU) 2015/2120. Telenor, een van de voornaamste aanbieders van telecommunicatiediensten van Hongarije, biedt o.a. het de pakketten MyChat en MyMusic aan. Deze pakketten bieden een bepaalde hoeveelheid data (afhankelijk van welke versie je kiest) en daarnaast bieden ze onbeperkt gebruik van bepaalde apps. De nationale media-autoriteit was van oordeel dat de gereduceerde tarieven van MyChat en Mymusic konden worden beschouwd als een op commerciële overwegingen berustende verkeersbeheersmaatregel die in strijd is met de eisen van gelijke en niet-discriminerende behandeling, artikel 3(3) van verordening 2015/2120, en drong er bij verzoekster op aan een einde te maken aan de onrechtmatige verschillen tussen bepaalde vormen van internetverkeer. In de bezwaarprocedure werd het besluit van de nationale media-autoriteit bevestigd. De gereduceerde tarieven zouden ontegenzeggelijk een verkeersbeheersmaatregel vormen die, als zodanig, kunnen worden beschouwd als strijdig met artikel 3(3) van verordening 2015/2120, zonder dat er een markt- en effectbeoordeling hoeft te worden uitgevoerd. Verzoekster heeft bij de verwijzende rechter beroep ingesteld tegen dit besluit op bezwaar en voert aan dat er wel een markt- en effectbeoordeling had moeten plaatsvinden.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of de gereduceerde tarieven verenigbaar zijn met artikel 3(3) van de verordening en voldoen aan de eis van gelijke en niet-discriminerende behandeling. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 13 maart 2019 – zaak C-100/19 Viasat UK et Viasat

Telecom – Satelliet

Beschikking nr. 626/2008/EG. Besluit 2011/667/EU. Inmarsat is een van de twee exploitanten die in de EU gebruik mogen maken van de 2 GHz-frequentieband voor het leveren van mobiele satellietdiensten. Inmarsat ontwikkelt op die 2 GHz-band een EAN-dienst, dat is een constante breedband-internettoegang op alle vluchten in de EU waarbij gebruik wordt gemaakt van een satelliet en van een netwerk van 4G-antennes op de grond (de zogeheten 'complementaire grondcomponenten'). Inmarsat beweert de nodige machtigingen te hebben aangevraagd en verkregen voor het plaatsen van de complementaire grondcomponenten in alle lidstaten van de EU (met uitzondering van Roemenië), alsmede in Noorwegen en Zwitserland. Het Belgisch instituut voor postdiensten en telecommunicatie heeft Inmarsat gebruiksrechten verleend voor zes complementaire grondcomponenten in België. Viasat biedt verschillende soorten satellietdiensten op de markt aan en levert met name zogeheten inflight connectivity-diensten aan luchtvaartmaatschappijen die actief zijn binnen de EU. Viasat stelt dat de EAN-dienst niet overeenstemt met het project op basis waarvan Inmarsat door de Commissie is geselecteerd en dat deze niet langer aan het Europese regelgevingskader voldoet. Viasat protesteert in het algemeen tegen dit gebruik van de 2 GHz-band dat voornamelijk uit zogeheten luchtgronddiensten bestaat, zonder tussenkomst van de satelliet, en niet uit mobiele satellietdiensten. Verder verwijt zij de Commissie dat zij niets tegen dit afwijkende gebruik doet. Daarom heeft zij bij het Gerecht beroep wegens nalaten ingesteld (zaak T-245/17). Daarnaast heeft Viasat in meerdere lidstaten beroep ingesteld tegen de nationale machtigingen die aan Inmarsat zijn afgegeven voor CGC die zij voor haar EAN-dienst heeft geïnstalleerd. In casu betwist Viasat de door het BIPT verleende machtiging

voor zes in België gestationeerde CGC en verzoekt zij bij de verwijzende rechter om intrekking ervan. Eutelsat is in de procedure geïntervenieerd aan de zijde van Viasat.

Prejudiciële vragen: 1. Dienen artikel 4, lid 1, onder c), ii), artikel 7, lid 1, en artikel 8, lid 1, van beschikking 626/2008/EG aldus te worden uitgelegd dat de in artikel 8, lid 1, van deze beschikking bedoelde bevoegde instanties in de lidstaten, in geval vast is komen te staan dat de overeenkomstig titel II van deze beschikking geselecteerde exploitant geen mobiele satellietdiensten door middel van een mobiel satellietstelsel heeft geleverd tegen de uiterste datum bedoeld in artikel 4, lid 1, onder c), ii), van deze beschikking, moeten weigeren machtigingen te verlenen voor de uitrol van complementaire grondcomponenten aan die exploitant op grond dat deze exploitant de tijdens zijn aanvraag gedane toezegging niet is nagekomen? 2. In geval de eerste vraag ontkennend wordt beantwoord: dienen deze bepalingen aldus te worden uitgelegd dat de in artikel 8, lid 1, van dezelfde beschikking bedoelde bevoegde instanties in de lidstaten in dezelfde context kunnen weigeren machtigingen voor complementaire grondcomponenten aan die exploitant te verlenen op grond dat deze zijn toezegging omtrent de dekking op 13 juni 2016 niet is nagekomen?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Litouwen – 25 maart 2019 – zaak C-87/19 TV Play Baltic

Elektronische communicatiediensten – Satellietbetaaltelevisiezenders - Verplichting tot heruitzending

Richtlijn 2002/19/EG. Richtlijn 2002/21/EG. Richtlijn 2002/22/EG. Artikel 56 VWEU. Verzoekster is een in Estland gevestigde vennootschap die zich bezighoudt met distributie van pakketten satellietbetaaltelevisiezenders in Litouwen. Verzoekster maakt hierbij (tegen vergoeding) gebruik van het aan derden toebehorende satellietnetwerk. Na wijzigingen van de wet op de informatievoorziening aan het publiek, zijn verzoeksters activiteiten op grond van het Litouwse nationale recht gelijkgesteld met activiteiten op het gebied van de heruitzending van televisie-uitzendingen. Verzoekster is verplicht tot heruitzending van alle ongecodeerde televisiezenders van de Litouwse nationale radio- en televisieomroep. Omdat de Litouwse nationale radio- en televisieomroep weigerde de kosten die waren verbonden aan de overdracht van het signaal van de televisiezender "LRT Kultūra" naar een kunstmatige aardsatelliet voor haar rekening te nemen, heeft verzoekster bij de radio- en televisiecommissie een verzoek ingediend om te worden vrijgesteld van de verplichting tot heruitzending van die televisiezender. Dat verzoek is afgewezen.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of het "aanbieden van een elektronischcommunicatienetwerk" van toepassing is op activiteiten op het gebied van de heruitzending van televisie-uitzendingen via aan derden toebehorende satellietnetwerken. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Commissie/België C-134/10; United Pan-Europe Communications Belgium e.a. C-250/06; France Télévisions C-298/17; Kabel Deutschland Vertrieb und Service C-336/07.

Digitale markt en sociale media

REGELGEVING EU

BREAKING: EU Parlement adopsie DSM Directive ([IPKat](#))

- B** Resistance is Futile – How Private International Law Will Undermine National Attempts to Avoid 'Upload Filters' when Implementing the DSM Copyright Directive ([Conflict of laws](#))
- B** DSM proposals approved by the Parliament ([ECLB](#))
- B** Vragen en antwoorden over de richtlijn auteursrechten op de digitale markt ([privacyweb](#))

European Data Protection board

Statement on the future ePrivacy Regulation ([edbp](#))

OVERIG

- Will Deliveroo and Uber be captured by the proposed EU platform Regulation? You'd better watch out ([European law blog](#))
- Forcing online platforms to remove footage of violent attacks: could privacy help? – Jelena Gligorijevic ([Inforrms](#))
- Four ways social media platforms could stop the spread of hateful content in aftermath of terror attacks – Bertie Vidgen ([Inforrms](#))
- Why news outlets should think twice about republishing the New Zealand mosque shooter's livestream – Colleen Murrell ([Inforrms](#))
- Why not nationalize Facebook? – Blayne Haggart ([Inforrms](#))
- Adtech, ePrivacy and the GDPR ([Panopticon](#))

Discriminatie

HvJ – CONCLUSIE A-G TANCHEV – 7 maart 2019 – zaak C-22/18 – TopFit en Biffi – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:181 – [conclusie](#)

Atletiek – Sportbond – Recht om mee te dingen naar titel van nationaal kampioen – Discriminatie op grond van nationaliteit

Samenvatting onder: [Asiel, migratie en burgerschap](#)

OVERIG

Discrimination, artificial intelligence, and algorithmic decision-making ([Raad van Europa](#))

Energiemarkt

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 12 maart 2019 – zaken C-798/18 en C-799/18 Federazione nazionale delle imprese elettrotecniche ed elettroniche (Anie)*

Energie – Steun - Fotovoltaïsche installaties

Richtlijn 2001/77/EG. Richtlijn 2009/28/EG. De feiten en de motivering in C-799/18 lopen grotendeels gelijk met die van C-798/18 en de prejudiciële vragen zijn identiek. De Federazione nazionale imprese elettrotecniche ed elettroniche (Anie) vertegenwoordigt ondernemingen die in Italië "activiteiten verrichten die zijn gericht op de productie van goederen en/of diensten in de elektrotechnische en elektronische sector of in aanverwante sectoren". De andere verzoekers zijn eigenaars van en verantwoordelijken voor een of meer fotovoltaïsche installaties met een vermogen van meer dan 200 kW die met de beheerder overeenkomsten voor twintig jaar hebben gesloten. Verzoekers vorderen nietigverklaring van de ministeriële besluiten waarbij uitvoering is gegeven aan artikel 26 van voorlopig wetsbesluit 91/2014. Zij klagen over de schadelijke gevolgen van artikel 26 en van de uitvoeringsbesluiten. De Europese regelgeving inzake hernieuwbare energiebronnen zou eraan in de weg staan dat de nationale wetgever in strijd met het vertrouwensbeginsel en met het rechtszekerheidsbeginsel nadeligere bepalingen op het gebied van de elektriciteit uit hernieuwbare bronnen en van de steunregelingen invoert. Artikel 26 van voorlopig wetsbesluit 91/2014 zou in strijd zijn met deze regels, doordat daarbij met terugwerkende kracht maatregelen zijn ingevoerd die de oorspronkelijke parameters voor de investeringen uithollen, en zou derhalve buiten toepassing moeten worden gelaten (of, subsidiair, aan het oordeel van het Hof moeten worden voorgelegd) wegens schending van het primaire en het afgeleide Unierecht. Dit geschil maakt deel uit van een groter geschillencomplex. Daarom heeft de verwijzende rechter in een aantal vergelijkbare gevallen de grondwettigheid van artikel 26 aan de orde gesteld bij het grondwettelijk hof. Deze heeft het rechtsmiddel bij arrest ongegrond verklaard. Sinds de bekendmaking van dit arrest dringen verzoekers erop aan dat bij het Hof een verzoek om een prejudiciële beslissing over de vragen van Europees recht wordt ingediend.

Prejudiciële vragen: Verzet het Unierecht zich tegen de toepassing van een nationale bepaling als artikel 26, leden 2 en 3, van voorlopig wetsbesluit nr. 91/2014, zoals in wet omgezet bij wet nr.

116/2014, die de betaling van reeds bij wet toegekende en in bijzondere overeenkomsten tussen producenten van elektriciteit uit fotovoltaïsche energie-omzetting en de Gestore dei servizi energetici s.p.a., een met die taak belast overheidsbedrijf, vastgelegde aanmoedigingsbedragen aanzienlijk vermindert of vertraagt? In het bijzonder, is een dergelijke nationale bepaling verenigbaar met de algemene beginselen van het Unierecht inzake gewettigd vertrouwen, rechtszekerheid, loyale samenwerking en nuttig effect, met de artikelen 16 en 17 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, met richtlijn 2009/28/EG en de daarin vervatte voorschriften inzake steunregelingen, en met artikel 216, lid 2, VWEU, met name in verband met het Verdrag inzake het Europees Energiehandvest? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Plantanol GmbH & Co KG/Hauptzollamt Darmstadt C-201/08; Netto Supermarkt GmbH & Co. OHG C-229/99; Haegeman C-181/73;

Brexit

- [Kennisgeving EC over interne energiemarkt en Brexit](#), 27 april 2018

Erfrecht

EHRM - ARREST - 14 maart 2019 - Quilichini t. Frankrijk - [persbericht](#) - [arrest \(niveau 2\)](#) - [38299/15](#) - [ECLI:CE:ECHR:2019:0314JUD003829915](#)

Samenvatting onder: [Familierecht](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Litouwen - 18 maart 2019 - [zaak C-80/19 E. E.](#)

Bevoegdheid - Erfrecht

Verordening (EU) nr. 650/2012. Appellant (E.E.) is een Litouws onderdaan. Zijn moeder trouwde met een Duits onderdaan en verhuisde naar Duitsland om daar samen met haar zoon te gaan wonen. Bij haar terugkeer in Litouwen heeft de moeder van E.E. een testament opgesteld in een notariskantoor in de regio Kaunas, en haar zoon als erfgenaam van haar nalatenschap (een appartement in Kaunas) aangewezen. E.E. heeft het notariskantoor verzocht de erfrechtprocedure in te leiden en een erfrechtverklaring af te geven. De notaris heeft besloten om de notariële akte niet te verlijden (opmaken en na ondertekening rechtsgeldig verklaren). De weigering was gebaseerd op de gewone verblijfplaats van de testatrice (Duitsland) in de zin van de verordening. E.E. is bij de rechtbank in eerste aanleg opgekomen tegen deze weigering. De rechter stelde vast dat de moeder van E.E., hoewel zij aangifte had gedaan van haar vertrek naar Duitsland, nog steeds onderdaan van Litouwen was en op de dag van haar overlijden onroerend goed in Litouwen bezat; zij had haar banden met Litouwen niet verbroken. De notaris ging hiertegen in hoger beroep. De rechter in tweede aanleg heeft de beslissing van de rechter in eerste aanleg vernietigd en het verzoek van E.E. afgewezen. De rechter in hoger beroep verklaarde dat bij betwisting van de gewone verblijfplaats van de overledene, alleen een rechter de gewone verblijfplaats kan vaststellen en dat E.E. deze kwestie niet voor een gerecht aan de orde had gesteld. E.E. heeft cassatieberoep ingesteld tegen deze uitspraak.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of de verordening in casu toegepast moet worden en of de Litouwse notaris moet worden beschouwd als een 'gerecht' in de zin van de verordening. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Oberle C-20/17.

NOOT - bij conclusie HvJ 28 februari 2019, [zaak C-658/17 WB](#)

Notaries, national certificates of succession and the concept of 'court'. Bot AG in WB. ([GAVL](#))

Case C-658/17 [WB](#) is one of the first in which the annoying new rule on anonymisation at the CJEU kicks in. At issue is the characterisation of notaries as 'court' under the EU succession Regulation 650/2012. (...)

Eigendomsrecht (B –S)

EHRM – ARREST – 5 maart 2019 – Uzan e.a. t. Turkije – persbericht – arrest (niveau 2) – 19620/05 – 41487/05 – 17613/08 – 19316/08 – ECLI:CE:ECHR:2019:0305JUD001962005

Beslagmaatregelen bij (familieleden van) fraudeverdachten vormen een schending van het eigendomsrecht

Artikel 1 Protocol 1 EVRM. In juli 2003 werd de banklicentie van de Turkse bank İmarbank ingetrokken. In juni 2005 verklaarde de handelsrechtbank İmarbank failliet. In december 2003 werden strafzaken aangespannen tegen de managers en de meerderheid van de aandeelhouders van de bank op beschuldiging van samenzwering om strafbare feiten te plegen. Aan klagers, familieleden van de aangeklaagde managers, werden beslagmaatregelen opgelegd.

In het onderhavige geval merkt het Hof op dat het probleem van de evenredigheid van het beslag zich voordeed toen de procedure, in het voordeel van klagers, werd ingetrokken. Het hof heeft voorts gelet op de duur van de beslagmaatregelen (bijna tien jaar), de automatische, systematische en inflexibele aard van de beperkingen, die niet waren onderworpen aan periodieke, individuele beoordelingen en het ontbreken van bewijs dat de klagers mogelijk betrokken waren geweest bij welke vorm van frauduleuze activiteit dan ook. Ten slotte mag het belang van de procedurele verplichtingen van artikel 1 van Protocol nr. 1 niet over het hoofd worden gezien.

Het opleggen en het automatisch handhaven van de beslagmaatregelen betreffende eigendommen van klagers, beletten de nationale rechter om het onderliggende legitieme doel af te wegen tegen de rechten van die doelen getroffen door de genoemde sanctie. Het Hof constateert dat de Turkse autoriteiten geen 'billijk evenwicht' hebben bereikt tussen eisen van openbaar belang en de eisen van de bescherming van het recht van klagers op respect voor hun eigendom. Er is daarom sprake van een overtreding van artikel 1 van protocol nr. 1 bij het verdrag.

EHRM - ARREST - 14 maart 2019 - Arnaboldi t. Italië – persbericht – arrest (niveau 2) - 43422/07 – ECLI:CE:ECHR:2019:0314JUD004342207

Onteigening van een stuk land zonder enige vorm van compensatie levert een schending van artikel 6 EVRM op.

Klager was eigenaar van een stuk land waarop hij zijn huis had gebouwd evenals een warenhuis. De zaak betreft de onteigening van klagers land voor de bouw van een weg en, in het bijzonder, het gebrek om de compensatie te ontvangen die hem was toegekend door het gerechtshof van Florence.

Nadat de rechtbank had geoordeeld dat de onteigening van het land van klager niet legitiem was, werd aan hem een bedrag ter compensatie toegekend. Het vastgoedbedrijf dat betrokken was geweest bij de onteigening moest dit bedrag betalen, maar juist voor dit bedrijf was een faillissementsaanvraag gedaan. De curatoren konden het bedrag niet betalen, omdat het bedrijf niet meer over zoveel geld beschikte. Vervolgens dient klager een klacht in bij de burgerlijke rechter en de regionale administratieve rechtbank, waarin hij stelt dat het voor hem onmogelijk is om uitbetaald te worden en dat hij zijn land terug wil en/of compensatie van de autoriteiten. De klacht wordt afgewezen en klager wordt veroordeeld in de proceskosten. Uiteindelijk wordt het faillissement van het vastgoedbedrijf uitgesproken en de resterende activa wordt verdeeld onder de schuldeisers.

Klager doet bij het Hof een beroep op artikel 6 EVRM en artikel 1 van het Eerste Protocol van het EVRM, omdat het hem niet mogelijk werd gemaakt de aan hem toegekende vergoeding te ontvangen voor het afnemen van zijn landgoed.

Het Hof herhaalt uit eerdere rechtspraak dat een persoon die een vonnis tegen de staat heeft gekregen, niet verplicht is om een afzonderlijke procedure voor de tenuitvoerlegging ervan in te leiden. Volgens het Hof is het in de omstandigheden van deze zaak passend een soortgelijk beginsel toe te passen. Naar het oordeel van het Hof kan niet worden aanvaard dat de staat weigert gevolg te geven aan een eindvonnis dat is uitgesproken tegen een gedelegeerd bedrijf dat insolvent is geworden, aangezien het een schuld betreft die uiteindelijk de verantwoordelijkheid van de delegerende administratie is. Gelet op de vaststelling dat de staat aansprakelijk was voor de bedragen die hij in casu aan klager verschuldigd was, is het Hof van oordeel dat de weigering van

de autoriteiten om de maatregelen die nodig zijn om te voldoen aan het arrest van het Hof van Beroep van Florence een schending van artikel 6 EVRM opleveren.

Familieleven en familierecht (Fa – SZ)

EHRM – ARREST – 5 maart 2019 - Bogonosovy t. Rusland - persbericht – arrest (niveau 2) - 38201/16 - ECLI:CE:ECHR:2019:0305JUD003820116

Afwijzing van het verzoek van grootvader om omgang met zijn kleinkind zonder inhoudelijke beoordeling van het familielevens levert schending artikel 8 EVRM op

Artikel 8 EVRM. Grootouders klagen over de onmogelijkheid om omgang te hebben met hun kleindochter. Omdat de grootmoeder in augustus 2018 overlijdt en de procedure niet door een van haar naasten is voortgezet, behandelt het hof alleen de klacht van de grootvader. De kleindochter van deze grootvader heeft na het overlijden van haar moeder in 2006 tot haar adoptie in 2013 bij de grootouders gewoond. Na de adoptie stonden de adoptiefouders geen contact meer toe tussen de grootouders en hun kleindochter. Middels verschillende procedures proberen de grootouders omgang af te dwingen, maar omdat bij de adoptieprocedure niet is bepaald dat de banden tussen de kleindochter en de grootouders in tact dienen te blijven, wordt het verzoek door de Russische hoven steeds afgewezen. Het EHRM oordeelt dat sprake is van een schending van artikel 8 EVRM omdat de Russische hoven niet inhoudelijk hebben gekeken naar de banden tussen de grootouders en hun kleindochter.

B Russia: Court judgement in 'grandparent's child access' rights battle ([humanrightseurope](#))

EHRM - ARREST - 14 maart 2019 - Quilichini t. Frankrijk – persbericht – arrest (niveau 2) -38299/15 – ECLI:CE:ECHR:2019:0314JUD003829915

Ongelijke verdeling erfenis tussen binnen- en buiten het huwelijk geboren kinderen. Schending artikel 14 EVRM in combinatie met artikel 1 Eerste Protocol

Artikel 14 EVRM. Artikel 1 EP EVRM. Klaagster is een buitenechtelijk kind van haar vader en is door hem erkend. Na het overlijden van de vader wordt in 1992 zijn erfenis tussen klaagster en twee binnen het huwelijk geboren kinderen van de vader verdeeld, waarbij aan de binnen het huwelijk geboren kinderen een groter deel wordt toegekend dan aan klaagster zelf. Deze verdeling is in overeenstemming met de dan geldende wet in Frankrijk. De betreffende bepaling in de Code Civil wordt gewijzigd in 2001, om zo discriminatie van buitenechtelijke kinderen bij de verdeling van de erfenis te beëindigen. In 2005 moet vervolgens een stuk land in Corsica dat eigendom is geweest van de opa van klaagster verdeeld worden. Klaagster en haar broer en zus zijn alle drie erfgenaam en het stuk land wordt verdeeld volgens de oude verdeelsleutel, nu dat in overeenstemming is met de verdeling zoals die in 1992 is bepaald. Klaagster klaagt hierover en het EHRM oordeelt dat de beslissing in 2005 om klaagster een kleiner deel toe bedelen dan de binnen het huwelijk geboren kinderen in strijd is met artikel 14 EVRM in combinatie met artikel 1 van het Eerste protocol bij het EHRM.

Brexit

The United Kingdom: Suspension of the UK accession to the HCCH Choice of Court Convention and of the UK ratification to the HCCH Child Support Convention from 1 April 2019 until 13 April 2019 or until 23 May 2019 ([conflict of laws](#))

OVERIG

Family Courts: The President's guidance on anonymisation in published judgments – Annie Bertram ([Inforrms](#))

Financiële diensten en markten (B – S)

HvJ – ARREST – 21 maart 2019 – zaak C-245/18 – Tecnoservice Int – Italië – ECLI:EU:C:2019:242 – geen conclusie – arrest

Onjuiste unieke identificator die door de betaler is verstrekt – Aansprakelijkheid van de betalingsdienstaanbieder van de begunstigde

Richtlijn 2007/64/EG. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Tecnoservice, in staat van faillissement en Poste Italiane betreffende de betaling van een som geld aan een verkeerde begunstigde wegens een onjuiste unieke identificator die door de betaler is verstrekt.

Hof: Artikel 74, lid 2, van richtlijn 2007/64/EG moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een betalingsopdracht wordt uitgevoerd overeenkomstig de door de betalingsdienstgebruiker verstrekte unieke identificator, maar deze niet overeenstemt met de door diezelfde gebruiker vermelde naam van de begunstigde, de beperking van de aansprakelijkheid van de betalingsdienstaanbieder als bedoeld in deze bepaling zowel geldt voor de betalingsdienstaanbieder van de betaler als voor de betalingsdienstaanbieder van de begunstigde.

- Tecnoservice judgment (C-245/18): Payment services providers not liable for payer's incorrectly provided IBAN (ECLB)

HvJ – CONCLUSIE A-G TANCHEV – 28 maart 2019 – zaak C-569/17 – Commissie/Spanje – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:271 – persbericht – conclusie

Hypothecair krediet – Niet-mededeling van maatregelen ter omzetting van een volgens een wetgevingsprocedure aangenomen richtlijn – Financiële sancties

Samenvatting onder: Consumenten

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Gerechtshof Amsterdam – 5 maart 2019 – ECLI:NL:GHAMS:2019:657

Effectenlease – Oneerlijk beding

Samenvatting onder: Consumenten

NOOT – bij HvJ 14 februari 2019, zaak C-630/17 Milivojević v Raiffeisenbank

Milivojević v Raiffeisenbank: Free movement of services yet also protected categories and rights in rem /personam.(GAVL)

REGELGEVING NL

Besluit implementatie verordening geldmarktfondsen (implementatie van Verordening (EU) nr. 2017/1131) (Staatsblad 2019, 88)

Brexit

- Kennisgeving EC over bank en betaaldiensten en Brexit, 8 februari 2018
- Kennisgeving EC over markten voor financiële instrumenten, 8 februari 2018
- Kennisgeving EC over posttransactiebepaalde financiële diensten, 8 februari 2018
- Zie de hoofdpagina (onder FISMA) voor Kennisgevingen over vermogensbeheer, ratingsbureau's en wettelijke controles, 8 februari 2018
- ESMA clarifies endorsement of UK credit ratings in case of a no-deal Brexit (ESMA)

Gewasbeschermingsmiddelen

HvJ – CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 12 maart 2019 – zaak C-616/17 – Blaise e.a. – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:190 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Is de gewasbeschermingsverordening in overeenstemming met het voorzorgsbeginsel? - Glyfosaat

Verordening (EG) nr. 1107/2009. Een aantal milieuactivisten wordt ten laste gelegd dat zij strafrechtelijk relevante schade hebben toegebracht aan flessen met onkruidverdelgers (met name „Roundup“) die de chemische stof glyfosaat bevatten. Als verweer voeren zij aan dat de middelen een onaanvaardbaar gevaar kunnen vormen voor de menselijke gezondheid en het milieu en dat de Unierechtelijke goedkeuringsprocedure gebrekkig en dus onrechtmatig is. Een Franse rechter legt het Hof vragen voor over het voorzorgsbeginsel. Hij vraagt onder meer of de gewasbeschermingsverordening nr. 1107/2009 in overeenstemming is met het voorzorgsbeginsel, aangezien de verordening nalaat precies te definiëren wat een werkzame stof is. Hij vraagt voorts of het strookt met het voorzorgsbeginsel dat de hoofdstukken 3 en 4 van deze verordening pesticiden in de commerciële formulering waarin zij in de handel zijn gebracht en waaraan de consumenten en het milieu worden blootgesteld, vrijstellen van toxiciteitsonderzoeken (genotoxiciteitsonderzoeken, carcinogeniteitsonderzoeken, onderzoek van de hormoonontregelende eigenschappen, etc.), en deze slechts aan summiere testen die altijd door de aanvrager worden verricht, onderwerpen.

A-G: Er zijn geen feiten of omstandigheden vastgesteld die de geldigheid van de verordening betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen kunnen aantasten. De werkzame stof glyfosaat is geen relevant voorbeeld van de vermeende gebreken van de algemene regeling betreffende gewasbeschermingsmiddelen.

GERECHT EU – ARREST – 7 maart 2019 – zaak T-716/14 – Tweedale/EFSA – ECLI:EU:T:2019:141 – [persbericht](#) – [arrest](#)

GERECHT EU – ARREST – 7 maart 2019 – zaak T-329/17 – Hautala e.a. / EFSA – ECLI:EU:T:2019:142 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Glyfosaat – Toegang tot documenten

Samenvatting onder: [Toegang tot documenten](#)

Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid – GBVB

GERECHT EU – ARREST – 6 maart 2019 – zaak T-289/15 – Hamas/Raad – ECLI:EU:T:2019:138 – [arrest](#)

Bevriezing van tegoeden

Gemeenschappelijk standpunt 2001/931/GBVB. Besluit (GBVB) 2015/521. Resolutie 1373 (2001) van de Veiligheidsraad van de VN. De zaak betreft een verzoek tot nietigverklaring van besluit (GBVB) 2015/521 inzake de actualisering en wijziging van de lijst van personen, groepen en entiteiten bedoeld in de artikelen 2, 3 en 4 van gemeenschappelijk standpunt 2001/931/GBVB voor zover deze handelingen verzoekster betreffen. Het Gerecht verworpt het beroep.

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 5 maart 2019 – zaak C-123/18 P – HTTS/Raad – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:173 – [conclusie](#)

Beperkende maatregelen ten aanzien van Iran – Aansprakelijkheid van de Unie voor plaatsing op de lijst?

Verordening (EG) nr. 423/2007. Verordening (EU) nr. 961/2010. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 668/2010. HTTS verzoekt het Hof om vernietiging van het arrest van het Gerecht EU waarbij het Gerecht heeft verworpen haar beroep wegens niet-contractuele aansprakelijkheid van de Unie, dat

gebaseerd is op de uit de onrechtmatige handelwijze van de Raad van de EU voortvloeiende schade die HTTS stelt te hebben geleden als gevolg van de plaatsing van haar naam op de lijst.

A-G: geeft het Hof in overweging het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 13 december 2017, HTTS/Raad (T-692/15, EU:T:2017:890), te vernietigen en de zaak terug te verwijzen naar het Gerecht van de Europese Unie.

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering (B)

HvJ – ARREST – 21 maart 2019 – zaak C-443/17 – Abraxis Bioscience – VK – ECLI:EU:C:2019:238 – conclusie – arrest

ABC geneesmiddelen - Nieuwe formulering van een bestaande werkzame stof

Verordening (EG) nr. 469/2009 (ABC geneesmiddelen). Abraxis tracht van de verwijzende rechter de nietigverklaring te verkrijgen van de beslissing waarbij haar aanvraag tot afgifte van een aanvullend beschermingscertificaat voor een combinatie van stoffen die de werkzame stof paclitaxel in de vorm van albuminegebonden nanodeeltjes bevat, heeft afgewezen. Deze combinatie van stoffen wordt door Abraxis „nab-paclitaxel” genoemd en onder de naam Abraxane in de handel gebracht.

Hof: Artikel 3, onder d), van verordening (EG) nr. 469/2009 moet aldus worden uitgelegd dat de in artikel 3, onder b), van deze verordening bedoelde vergunning voor het in de handel brengen waarop een aanvraag voor een aanvullend beschermingscertificaat wordt gebaseerd die betrekking heeft op een nieuwe formulering van een bestaande werkzame stof, niet kan worden beschouwd als de eerste vergunning voor het in de handel brengen van het betrokken product als geneesmiddel wanneer voor deze werkzame stof als zodanig al eerder een dergelijke vergunning is afgegeven.

- B** HvJ EU: Geen ABC voor een product dat een nieuwe formulering van een oud werkzaam bestanddeel is ([IEF18317](#))
- B** BREAKING: CJEU delivers another blow to SPC owners in Abraxis Article 3(d) (or 1(b)) battle ([IPKat](#))

HvJ – ARREST – 27 maart 2019 – zaak C-680/16 P – August Wolff en Remedia/Commissie – ECLI:EU:C:2019:257 – conclusie – arrest

Geneesmiddelen voor menselijk gebruik die een hoge concentratie estradiol bevatten

Richtlijn 2001/83/EG. In de onderhavige hogere voorziening zal het Hof zich voor het eerst kunnen uitspreken over artikel 31, lid 1, van richtlijn 2001/83/EG en met name over de voorwaarden waaronder de nationale autoriteiten die in het kader van die procedure bevoegd zijn, een zaak aan het CHMP kunnen voorleggen. Voorts wordt het Hof verzocht om voor het eerst uitspraak te doen over artikel 32, lid 3, van het HUM-wetboek en nader te bepalen wat de omvang is van het recht om te worden gehoord, dat de aanvrager of de houder van de VHB krachtens die bepaling geniet, alsmede over de vraag of de benoeming als algemeen rapporteur van het CHMP van een lid van de nationale autoriteit die een zaak aan het CHMP heeft voorgelegd in het kader van de in artikel 31 van het HUM-wetboek bedoelde procedure, verenigbaar is met het in artikel 41 EU Handvest verankerde beginsel van onpartijdigheid.

Hof: Het arrest van het Gerecht, August Wolff en Remedia/Commissie (T-672/14) wordt vernietigd. Uitvoeringsbesluit C(2014) 6030 final van de Commissie betreffende de vergunningen voor het in de handel brengen van voor lokale toepassing bestemde geneesmiddelen voor menselijk gebruik die een hoge concentratie estradiol bevatten, in het kader van artikel 31 van richtlijn 2001/83/EG wordt nietig verklaard voor zover de lidstaten daarbij worden verplicht om voor de al dan niet in bijlage I bij dit besluit opgenomen geneesmiddelen voor lokale toepassing met 0,01 % m/m estradiol, waarvoor Dr. August Wolff een vergunning hebben, te voldoen aan de bij dat besluit opgelegde verplichtingen, met uitzondering van de beperking dat in die bijlage genoemde geneesmiddelen voor lokale toepassing met 0,01 % m/m estradiol alleen nog intravaginaal mogen worden toegediend.

HvJ – CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 12 maart 2019 – zaak C-616/17 – Blaise e.a. – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:190 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Is de gewasbeschermingsverordening in overeenstemming met het voorzorgsbeginsel? - Glyfosaat

Samenvatting onder: [gewasbeschermingsmiddelen](#)

GERECHT EU – ARREST – 7 maart 2019 – zaak T-716/14 – Tweedale/EFSA – ECLI:EU:T:2019:141 – [persbericht](#) – [arrest](#)

GERECHT EU – ARREST – 7 maart 2019 – zaak T-329/17 – Hautala e.a. / EFSA – ECLI:EU:T:2019:142 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Glyfosaat – Toegang tot documenten

Samenvatting onder: [Toegang tot documenten](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 19 maart 2019 – [zaken C-101/19 en C-102/19 DHU Arzneimittel e.a.](#)

Geneesmiddelen – Homeopathie – Dosering – Gebruiksaanwijzing

Richtlijn 2001/83/EG. De feiten, prejudiciële vragen en de motivering in C-102/19 zijn identiek aan die in zaak C-101/19. Het geding betreft de vraag of de gegevens over de dosering moeten worden opgenomen in het besluit houdende registratie van een homeopathisch geneesmiddel en/of als gebruiksaanwijzing in de bijsluiter mogen worden gebruikt.

Prejudiciële vragen: 1. Bevat artikel 69 van richtlijn 2001/83/EG uitputtend opgesomde voorwaarden ten aanzien van de toegestane inhoud van de bijsluiter van de in artikel 14, lid 1, genoemde geneesmiddelen, of mag andere informatie in de zin van artikel 62 van richtlijn 2001/83/EG worden vermeld? 2. Kan informatie over de dosering voor de in artikel 14, lid 1, van richtlijn 2001/83/EG genoemde geneesmiddelen informatie zijn die voor de patiënt belangrijk is in de zin van artikel 62 van richtlijn 2001/83/EG?

Brexit

- [Kennisgeving EC over aanvullende beschermingscertificaten voor geneesmiddelen en gewasbeschermingsmiddelen](#), 27 april 2018
- Brief regering; Voortgang voorbereidingen op een no deal Brexit toegespitst op de sectoren geneesmiddelen en medische hulpmiddelen ([Kamerstuk 23987, nr. 331](#))

Godsdienstvrijheid (B)

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Vier Gegenthesen zum Kopftuchurteil des Bayerischen Verfassungsgerichtshofs ([Verfassungsblog](#))

NOOT – bij HvJ 26 februari 2019, [zaak C-497/17 Œuvre d’assistance aux bêtes d’abattoirs](#)

Unstunned slaughter and organic labelling. CJEU gets it wrong on Shechita (kosjer) and zabihah (halal).([GAVL](#))

Handel en anti-dumping

HvJ – ARREST – 27 maart 2019 – zaak C-236/17 P – Canadian Solar Emea e.a. / Raad – ECLI:EU:C:2019:258 – conclusie - arrest

HvJ – ARREST – 27 maart 2019 – zaak C-237/17 P – Canadian Solar Emea e.a. / Raad – ECLI:EU:C:2019:259 – geen conclusie - arrest

Invoer van fotovoltaïsche modules uit China

Verordening (EG) nr. 1225/2009. Verordening (EU) nr. 1168/2012. Deze hogere voorziening betreft in wezen een procedurekwestie, namelijk de onmiddellijke toepassing van verordening (EU) nr. 1168/2012 waarbij artikel 2, lid 7, onder c), van verordening (EG) nr. 1225/2009 aldus werd gewijzigd dat wanneer een antidumpingonderzoek betrekking heeft op ingevoerde producten uit een land zonder markteconomie en een bij dat onderzoek betrokken producent een verzoek om behandeling als marktgerichte onderneming indient, de termijn voor het nemen van een besluit over dat verzoek wordt verlengd van drie tot acht maanden na de inleiding van de procedure. Deze hogere voorziening doet ook een materiële vraag rijzen, namelijk of het antidumpingrecht, wanneer andere factoren dan de invoer met dumping bijdragen tot de door de bedrijfstak van de Unie geleden schade, op een zodanige hoogte moet worden vastgesteld dat het alleen de aan de invoer met dumping toegeschreven schade compenseert. De Europese Commissie heeft verzocht om vernietiging van het bestreden arrest voor zover het Gerecht ten eerste de door haar opgeworpen exceptie van niet-ontvankelijkheid heeft verworpen en ten tweede heeft blijk gegeven van een onjuiste rechtsopvatting bij de uitlegging van verordening (EG) nr. 1225/2009. Het Hof wijst de hogere voorzieningen af.

HvJ – CONCLUSIE A-G HOGAN – 14 maart 2019 – zaak C-226/18 – Krohn & Schröder – Duitsland – ECLI:EU:C:2019:211 – conclusie

Antidumpingrechten op fotovoltaïsche modules van kristallijn silicium uit China

Verordening (EEG) nr. 2913/92. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 1238/2013. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 1239/2013. Het verzoek is gedaan in de procedure tussen Krohn & Schröder GmbH en het douanehoofdkantoor betreffende de heffing van antidumpingrechten en compenserende rechten omdat de goederen vóór het verlopen van de opslagtermijn geen nieuwe douanebestemming hadden gekregen. Deze zaak biedt het Hof een mogelijkheid om het verband tussen het douanewetboek en een uitvoeringsverordening waarin een definitief antidumpingrecht en een definitief compenserend recht worden ingesteld te verduidelijken, met name met betrekking tot de voorwaarden voor vrijstelling.

A-G: Artikel 212 bis van verordening (EEG) nr. 2913/92 ziet op de vrijstelling van antidumpingrechten overeenkomstig artikel 3, lid 1, van uitvoeringsverordening (EU) nr. 1238/2013 en compenserende rechten overeenkomstig artikel 2, lid 1, van uitvoeringsverordening (EU) nr. 1239/2013, mits de in deze verordeningen vastgestelde voorwaarden eveneens worden nageleefd.

Bij toepassing van artikel 212 bis van het douanewetboek op het geval waarin wegens overschrijding van de termijn van artikel 49, lid 1, van het douanewetboek een douaneschuld in de zin van artikel 204, lid 1, van het douanewetboek ontstaat, is niet voldaan aan de voorwaarden die zijn vastgesteld in artikel 3, lid 1, onder a), van uitvoeringsverordening nr. 1238/2013 en artikel 2, lid 1, onder a), van uitvoeringsverordening nr. 1239/2013, wanneer de onderneming die gelieerd is met de onderneming die is vermeld in de bijlage bij uitvoeringsbesluit 2013/707/EU voor de periode waarin de definitieve maatregelen worden toegepast noch als importeur van de desbetreffende goederen is opgetreden, noch ervoor heeft gezorgd dat deze in het vrije verkeer werden gebracht, ook al was die onderneming voornemens dat te doen en is zij tevens de onderneming waaraan de betrokken goederen ook daadwerkelijk zijn geleverd."

Indien het Hof het niet eens is met mijn zienswijze betreffende de tweede vraag, geef ik het Hof in overweging de derde prejudiciële vraag van het Finanzgericht Hamburg te beantwoorden als volgt: "Indien artikel 212 bis van het douanewetboek wordt toegepast op het geval waarin wegens overschrijding van de termijn van artikel 49, lid 1, van het douanewetboek een douaneschuld in de zin van artikel 204, lid 1, van het douanewetboek ontstaat, is het toegestaan een verbintenisfactuur en een verbinteniscertificaat voor uitvoer in de zin van artikel 3, lid 1, onder b) en c), van uitvoeringsverordening nr. 1238/2013 en artikel 2, lid 1, onder b) en c), van uitvoeringsverordening

nr. 1239/2013 over te leggen binnen de door de douaneautoriteiten gestelde termijn dan wel uiterlijk vóór de vrijgave van goederen.”

REGELGEVING EU

Verordening (EU) 2019/515 van het Europees Parlement en de Raad van 19 maart 2019 betreffende de wederzijdse erkenning van goederen die in een andere lidstaat rechtmatig in de handel zijn gebracht en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 764/2008, [PB L 91 van 29.3.2019](#)

Brexit

Lack of Certification of the WTO Schedules of the United Kingdom: A Way for Frictionless Trade under a No-deal Brexit Scenario? ([EJILTALK](#))

OVERIG

The International Business Courts saga continued: NCC First Judgment – BIBC Proposal unplugged ([conflict of laws](#))

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – 14 maart 2019 – zaak C-21/18 – Textilis Ltd – Zweden – ECLI:EU:C:2019:199 – geen conclusie – arrest

Uniemerik – Tweedimensionaal merk - Beeldmerk dat tevens een werk vormt in de zin van het auteursrecht

Verordening (EG) nr. 207/2009. Verordening (EU) 2015/2424. Het betreft een geding met betrekking tot de verkoop, door verzoekers in het hoofdgeding, van waren voor woninginrichting waarmee inbreuk zou worden gemaakt op het merk waarvan Svenskt Tenn houdster is.

Hof: Artikel 7, lid 1, onder e), iii), van verordening (EG) nr. 207/2009 moet aldus worden uitgelegd dat het niet van toepassing is op merken die vóór de inwerkingtreding van verordening nr. 207/2009, zijn ingeschreven. Artikel 7, lid 1, onder e), iii), van verordening nr. 207/2009 moet aldus worden uitgelegd dat een teken dat bestaat uit tweedimensionale decoratieve patronen en dat op waren zoals stoffen of papier is aangebracht, niet „uitsluitend bestaat uit de vorm” in de zin van die bepaling.

- 📌 Teken bestaande uit tweedimensionale decoratieve patronen dat op waren zoals stof of papier is aangebracht bestaat niet “uitsluitend uit de vorm” ([Boek9.nl](#))
- 📌 HvJ EU: Tweedimensionaal decoratief teken kan niet uitsluitend bestaan uit vorm ([IEF18297](#))
- 📌 CJEU applies Louboutin, clarifying notion of ‘shape, or another characteristic, which gives substantial value to the goods’ ([IPkat](#))

HvJ – ARREST – 27 maart 2019 – zaak C-578/17 – Hartwall – Finland – ECLI:EU:C:2019:261 – conclusie – arrest

Merkenrecht - Vereiste van grafische voorstelling - Vereiste van onderscheidend vermogen

Richtlijn 2008/95/EG. De verwijzende rechter stelt een aantal prejudiciële vragen over de uitlegging van het vereiste van grafische voorstelling van artikel 2 en het vereiste van onderscheidend vermogen van artikel 2 en artikel 3, lid 1, onder b), en lid 3, van richtlijn 2008/95/EG. Het betreft een geding tussen de vennootschap Hartwall en het Finse bureau voor de intellectuele eigendom. Dit nationale bureau heeft de door Hartwall ingediende aanvraag tot inschrijving van een kleurmerk afgewezen op grond dat het aangevraagde merk het voor een kleurmerk vereiste onderscheidend vermogen miste. In deze aanvraag was het kleurmerk grafisch weergegeven door middel van een afbeelding. In deze zaak rijst derhalve de vraag hoe in het kader van de eventuele inschrijving van

een kleurmerk de in richtlijn 2008/95 neergelegde vereisten van grafische voorstelling en onderscheidend vermogen moeten worden uitgelegd.

Hof: Artikel 2 en artikel 3, lid 1, onder b), van richtlijn 2008/95/EG moeten aldus worden uitgelegd dat de door de aanvrager bij inschrijving aan een teken gegeven kwalificatie als „kleurmerk” of „beeldmerk” een van de relevante elementen vormt voor de beoordeling of dit teken een merk kan vormen in de zin van artikel 2 van deze richtlijn en of, in voorkomend geval, dit teken onderscheidend vermogen heeft in de zin van artikel 3, lid 1, onder b), van deze richtlijn, maar dat deze kwalificatie de bevoegde merkenrechtelijke autoriteit niet ontheft van haar verplichting om over te gaan tot een concrete en globale analyse van het onderscheidend vermogen van het betrokken merk, hetgeen betekent dat die autoriteit de inschrijving van een teken als merk niet kan weigeren op de loutere grond dat dit teken geen onderscheidend vermogen heeft verkregen door het gebruik dat ervan is gemaakt voor de geclaimde waren of diensten.

Artikel 2 van richtlijn 2008/95 moet aldus worden uitgelegd dat het in de weg staat aan de inschrijving van een teken als merk wegens het bestaan van een tegenstrijdigheid in de inschrijvingsaanvraag, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

- 📌 Geen inschrijving als kleurmerk van teken dat wordt weergegeven door tekening in kleur met afgebakende omtreklijnen ([Boek9.nl](#))
- 📌 HvJ EU: Door aanvrager gegeven kwalificatie als kleur- of beeldmerk vormt relevant element voor beoordeling ([IEF18351](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 28 maart 2019 – zaak C-172/18 – AMS Neve e.a. – VK – ECLI:EU:C:2019:276 – [conclusie](#)

Uniemerk – Rechterlijke bevoegdheid – Vordering wegens inbreuk – Grondgebied waar de inbreuk heeft plaatsgevonden of dreigt plaats te vinden

Verordening (EG) nr. 207/2009. Het Hof wordt verzocht zich uit te spreken over de vraag of, en in voorkomend geval onder welke voorwaarden, de maker van een vermeende inbreuk, bestaande in advertenties voor en aanbiedingen van waren die zijn voorzien van een teken dat gelijk is aan een Uniemerk op een website, op grond van artikel 97, lid 5, van verordening (EG) nr. 207/2009 kan worden opgeroepen voor de gerechten van de lidstaat op het grondgebied waarvan zich handelaren en consumenten bevinden waarop deze website zich richt.

A-G: Artikel 97, lid 5, van verordening (EG) nr. 207/2009 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een onderneming, die gevestigd is en haar hoofdkantoor heeft in lidstaat A, aldaar stappen heeft ondernomen om te adverteren voor bepaalde waren en deze onder een teken dat identiek is aan een Uniemerk te koop aan te bieden op een website die is gericht op zowel handelaren als consumenten in lidstaat B, een rechtbank voor het Uniemerk van lidstaat B bevoegd is om uitspraak te doen over een vordering wegens inbreuk op het Uniemerk vanwege deze advertenties en verkoopaanbieding van deze producten op dit grondgebied.

Het is aan de verwijzende rechter om over dit punt een beslissing te nemen bij de toetsing van de bevoegdheid van de rechterlijke instanties van de betrokken lidstaat uit hoofde van artikel 97, lid 5, van verordening nr. 207/2009.

- 📌 A-G HvJEU over bevoegdheid bij merkinbreuk via website ([Boek9.nl](#))
- 📌 Conclusie AG: Reclame maken voor imitatieproducten in ander land, dan is die Uniemerkrechter in dat land bevoegd ([IEF18346](#))

GERECHT EU – ARREST – 28 maart 2019 – gevoegde zaken T-251/17 en T-252/17 – Robert Bosch/EUIPO – ECLI:EU:T:2019:202 – [arrest](#)

Aanvragen voor Uniebeeldmerk Simply. Connected.

Verordening (EG) nr. 207/2009 [thans van verordening (EU) 2017/1001]. De zaken T-251/17 en T-252/17 worden gevoegd voor het arrest. De beroepen worden verworpen.

HvJ OVERIG

C-785/18 Kan de rechter als de Commissie de wijziging van een productdossier heeft goedgekeurd beslissen dat hij geen uitspraak hoeft te doen? ([Boek9.nl](#))

- C-705/17 Conclusie AG: de beoordeling van het verwarringsgevaar wordt niet beïnvloed door het feit dat bij inschrijving een zogenaamde disclaimer is opgenomen ([IEF18279](#))
- T-693/17 Nietigheid Gemeenschapsmodel voor snoepdoosje blijft in stand ([Boek9.nl](#))
- T-297/18 Gerecht EU: relevant publiek zal 'supr' niet onmiddellijk associëren met 'super' ([IEF18301](#))
- T-762/17 EU-beeldmerk dat een etiketvorm weergeeft komt wel onderscheidend vermogen toe ([IEF18316](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Finland – 15 maart 2019 – zaak C-772/18 Yhtiö A

Merkenrecht – Particulieren – Invoer

Richtlijn 20089/95/EG. Een Finse onderneming, A, is houder van een internationaal merk voor onder meer lagers. Een Finse particulier, B, heeft in 2011 een partij van zulke lagers ontvangen uit China (zonder betrokkenheid bij de verzending), opgehaald van het vliegveld en enkele weken opgeslagen in zijn huis. De partij lagers is vervolgens opgehaald en naar Rusland gebracht. A heeft bij de civiele rechter een vordering tot schadevergoeding tegen B ingesteld, wegens een inbreuk op haar merkenrecht. Artikel 5 van richtlijn 2008/95/EG verbiedt derden namelijk gebruik te maken van een ingeschreven merk in het economisch verkeer.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of het bedrag van het voordeel dat een particulier uit een vermeende merkinbreuk haalt, van belang is bij de beoordeling of bij de handelwijze van deze particulier sprake is van gebruik van een merk in het economische verkeer in de zin van artikel 5, lid 1, van de merkenrichtlijn dan wel van gebruik in de zuiver particuliere sfeer. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Arsenal Football Club (C-206/01); Class International (C-405/03); Adam Opel (C-48/05); Céline (C-17/06); O2 Holdings ja O2 (UK) (C-533/06); UDV North America (C-62/08); Google France en Google (gevoegde zaken C-236/08 en C-238/08); L'Oréal e.a. (C-324/09); Logistics e.a. (C-379/14).

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- Swedish trade mark court sees its true colours shining through (IPKat)
- Italian Supreme Court confirms approach to damage determination in image rights cases ((IPkat)
- Italian Supreme Court clarifies availability of safe harbours, content of notice-and-takedown requests, and stay-down obligations (IPkat)

Brexit

- [Kennisgeving EC over audiovisuele mediadiensten en Brexit](#), 19 maart 2018
- [Kennisgeving EC over auteursrecht en Brexit](#), 28 maart 2018

Institutioneel

HvJ – ARREST – 27 maart 2019 – zaak C-620/16 – Commissie/Duitsland – ECLI:EU:C:2019:256 – conclusie – arrest

Verdrag internationaal spoorwegvervoer – Verdeling bevoegdheden – stemrecht

Artikel 258 VWEU. Besluit 2014/699/EU. Artikel 4, lid 3, VEU. De Unie en 26 van haar lidstaten zijn partij bij het Verdrag betreffende het internationale spoorwegvervoer (Cotif) dat wordt beheerd door de Intergouvernementele Organisatie OTIF. Met het oog op de voorbereiding van een vergadering van de OTIF heeft de Raad besluit 2014/699/EU aangenomen, waarin de verdeling van de bevoegdheden tussen de Europese Unie en haar lidstaten met betrekking tot de uitoefening van het stemrecht tijdens die vergadering werd vastgesteld. Twee reeksen van procedures zijn bij het Hof behandeld: ten eerste een door Duitsland tegen de Raad ingesteld beroep tot nietigverklaring, waarbij voornamelijk werd gesteld dat de Unie niet de bevoegdheid had om het besluit vast te stellen

(dit beroep is door het Hof verworpen in zijn arrest van 5 december 2017, Duitsland/Raad), en ten tweede een door de Commissie tegen Duitsland ingesteld beroep wegens niet-nakoming, waarover het in deze procedure gaat. De Commissie verzoekt in deze procedure het Hof om vast te stellen dat Duitsland haar Unierechtelijke verplichtingen niet is nagekomen, door op de vergadering niet overeenkomstig dat besluit te stemmen en publiekelijk haar afkeuring te uiten over de inhoud van dat besluit.

Hof: Door tegen het standpunt te stemmen dat was bepaald in besluit 2014/699/EU en door zich publiekelijk te verzetten tegen zowel dit standpunt als de in dit besluit bepaalde wijze van uitoefening van het stemrecht, is Duitsland de krachtens dit besluit en artikel 4, lid 3, VEU op haar rustende verplichtingen niet nagekomen.

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 5 maart 2019 – zaak C-123/18 P – HTTS/Raad – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:173 – [conclusie](#)

Beperkende maatregelen ten aanzien van Iran – Aansprakelijkheid van de Unie voor plaatsing op de lijst?

Samenvatting onder: [GBVB](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G TANCHEV – 28 maart 2019 – zaak C-569/17 – Commissie/Spanje (Article 260, paragrafe 3, TFUE – Crédits immobiliers résidentiels) – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:271 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Hypothecair krediet – Niet-mededeling van maatregelen ter omzetting van een volgens een wetgevingsprocedure aangenomen richtlijn – Financiële sancties

Samenvatting onder: [Consumenten](#)

NOOT - bij HvJ 26 februari 2019, [gevoegde zaken C-202/18 en C-238/18, Rimšēvičs](#)

Accountability and Independence of the Governors of National Banks: Any role for the Court of Justice of the European Union? ([EU law analysis](#))

OVERIG

How to turn subsidiarity into an effective tool ? – Reflections on the Communication of the European Commission on the principles of subsidiarity and proportionality ([European law blog](#))

IPR

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 28 maart 2019 – zaak C-172/18 – AMS Neve e.a. – VK – ECLI:EU:C:2019:276 – [conclusie](#)

Uniemerik – Rechterlijke bevoegdheid – Vordering wegens inbreuk – Grondgebied waar de inbreuk heeft plaatsgevonden of dreigt plaats te vinden

Samenvatting onder: [IE](#)

PREJUDICIELE VERWIJZING – Duitsland – 6 maart 2019 - [zaak C-59/19 – Wikingerhof](#)

Misbruik dominante marktpositie – Geschil tussen hotel en BOOKING

Verordening (EU) nr. 1215/2012. Verzoekster (Wikingerhof) exploiteert een hotel in Sleeswijk-Holstein. Verweerster (Booking.com), die haar zetel in Nederland heeft, exploiteert een hotelreserveringsplatform. In maart 2009 heeft verzoekster een contractformulier van verweerster

ondertekend. De algemene voorwaarden bepalen o.a. dat de rechterlijke instanties te Amsterdam bevoegd zijn voor de uit de overeenkomst voortvloeiende geschillen, behalve geschillen inzake betalingen en facturen. Verzoekster is van mening dat kleinere hotels zoals zij, wegens de dominante positie van verweerster op de markt voor bemiddelingsdiensten, geen andere keuze hebben dan een overeenkomst met verweerster te sluiten. Volgens verzoekster vormen bepaalde gedragingen van verweerster een niet-gerechtigde belemmering en zijn zij derhalve in strijd met het kartelrecht. Verzoekster heeft verzocht om verweerster te gelasten zich ervan te onthouden: i) de door verzoekster aangegeven prijs zonder voorafgaande toestemming aan te duiden als een verlaagde prijs, ii) verzoekster te verplichten uitsluitend via de door verweerster ter beschikking gestelde contactmogelijkheden contact op te nemen met de doorverwezen contractanten, en iii) de plaatsing van het hotel afhankelijk te stellen van het verstrekken van een provisie van meer dan 15%. Het Landgericht heeft verzoeksters vordering niet-ontvankelijk verklaard wegens het ontbreken van territoriale en internationale bevoegdheid.

Prejudiciële vraag: Moet artikel 7, punt 2, van verordening (EU) nr. 1215/2012 aldus worden uitgelegd dat het voor verbintenissen uit onrechtmatige daad bevoegde gerecht kennis kan nemen van een vordering tot staking van een bepaalde gedraging, wanneer in aanmerking wordt genomen dat de verweten gedraging strookt met de contractuele bepalingen, maar de verzoekende partij stelt dat deze bepalingen berusten op misbruik door de verwerende partij van een dominante marktpositie?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 11 maart 2019 – zaak C-73/19 Movic e.a.*

Oneerlijke handelspraktijken – Consumenten – Bevoegdheid

Verordening nr. 1215/2012. De Belgische Staat klaagt over de wijze waarop een aantal vennootschappen naar Nederlands recht systematisch tickets voor evenementen in België voor verhoogde prijzen doorverkopen via verschillende websites. Dat zou in strijd zijn met de bepalingen van de Belgische wet betreffende de verkoop van toegangsbewijzen tot evenementen. Er werd gevorderd om de inbreuken vast te stellen en de staking ervan te bevelen. Daarnaast werd tevens de vaststelling en een stakingsbevel gevorderd van de misleidende en oneerlijke handelspraktijken jegens consumenten. De rechter heeft geoordeeld niet over internationale rechtsmacht te beschikken om kennis te nemen van de voorliggende vorderingen. De eisende partijen gingen in hoger beroep. De prejudiciële vraag is o.a. of een rechtsgeding betreffende een vordering tot het vaststellen en staken van inbreukmakende handelspraktijken jegens consumenten, ingesteld door België t.a.v. Nederlandse vennootschappen die vanuit Nederland via websites zich richten op een hoofdzakelijk Belgisch cliënteel, een burgerlijke of handelszaak is en om die reden binnen het toepassingsgebied van deze verordening valt. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Sapir e.a. C-645/11; LTU/Eurocontrol 29/76; Gemeente Steenbergem C-271/00.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- The Italian Supreme Court rules on the effects of the opposition to a European Order for Payment (Conflict of laws)
- V v M. Forum non conveniens in family matters ex-Brussels Iia and Hague Convention parties. (GAVL)
- Happy Flights v Ryanair. Belgian Supreme Court (only) confirms proper lex causae for validity of choice of court under Article 25 Brussels Ia. (GAVL)
- Disciplining abuse of anchor defendants in follow-up competition law cases exceedingly difficult. Borgarting Court of Appeal (Norway) applies CDC in Posten /Bring v Volvo. (GAVL)

After the French Cour de Cassation in MJI v Apple Sales, the Brussels Court of Appeal in FIFA/UEFA, and the Court at Amsterdam in Kemira, (as well as other courts undoubtedly, too (..))

RECHTSPRAAK NL - Parket bij de Hoge Raad – 11 januari 2019 (publ. 26 februari 2019) – Hoge Raad – 9 maart 2019 - [ECLI:NL:PHR:2019:123](#)

Uitleg artikel 7 Rv conform Unierecht

EEX-Verordening nr. 44/2001. "herschikte" EEX-Verordening nr. 1215/2012. Rechtsmacht van de Nederlandse rechter. Oorspronkelijk eisers vorderen onder andere verklaring voor recht dat gedaagden onrechtmatig hebben gehandeld door ontneming aandelenbezit in Moldavië, jegens deels Nederlandse en deels Moldavische gedaagden. De Moldavische verweerders verlangen dat de rechtbank zich onbevoegd verklaart kennis te nemen van de vorderingen. Nadat de rechtbank aldus heeft beslist, oordeelt het hof dat de Nederlandse rechter met betrekking tot een gedeelte van de vorderingen bevoegd is. Eisers in cassatie stellen dat sprake is van zodanige samenhang tussen vorderingen dat de doelmatigheid een gezamenlijke behandeling rechtvaardigt in de zin van art. 7 lid 1 Rv en dat is voldaan aan de voorwaarden van art. 9 aanhef en onder c Rv als forum necessitatis. Incidenteel middel is spiegelbeeld. De AG concludeert tot verwerping van de cassatieberoepen. De HR volgt dit bij haar uitspraak van 29 maart jl. (ECLI:NL:HR:2019:443).

NOOT – bij HvJ 28 februari 2019, zaak C-579/17 BUAK

- Admissibility of a reference for a preliminary ruling regarding the issue of a certificate under Article 53 of Regulation No 1215/2012: On the legal nature of the judgment delivered ([conflict of laws](#))
- BUAK. The concept of 'court' (Article 267 TFEU), 'civil and commercial', and the social security exception in the Brussels I Recast. ([GAVL](#))

NOOT - bij conclusie HvJ 28 februari 2019, zaak C-658/17 WB

Notaries, national certificates of succession and the concept of 'court'. Bot AG in WB. ([GAVL](#))

Case C-658/17 WB is one of the first in which the annoying new rule on anonymisation at the CJEU kicks in. At issue is the characterisation of notaries as 'court' under the EU succession Regulation 650/2012. (...)

NOOT – bij rechtspraak NL – Rechtbank Rotterdam – 19 september 2018 - [ECLI:NL:RBROT:2018:7852](#)

Incident in een procedure, ingesteld door een Nederlandse claimstichting tegen onder meer de Braziliaanse vennootschap Petrobras. De rechtbank heeft rechtsmacht ten aanzien van het merendeel van de verwijten, maar niet ten aanzien van twee verwijten omdat de vereiste samenhang met aan de Nederlandse gedaagden verweten gedragingen ontbreekt. De in de statuten van Petrobras opgenomen arbitrageclausule is in de op internet gepubliceerde Engelstalige versie onvoldoende duidelijk om aan bevoegdheid in de weg te staan. De procedure wordt niet aangehouden in afwachting van uitkomsten in de US-Class Action of procedures in Brazilië

- Petrobras securities class action firmly anchored in The Netherlands. Rotterdam court applying i.a. forum non conveniens under Brussels Ia. ([GAVL](#))

Brexit

- [Kennisgeving EC over burgerlijk recht en internationaal privaatrecht en Brexit](#), 18 januari 2019
- [Notitie van de Expertgroep Europees recht](#) civiel (alleen intern)
- [Overzicht met verdragen waarop kan worden teruggevallen bij een Harde Brexit](#) (EC)
- The United Kingdom: Suspension of the UK accession to the HCCH Choice of Court Convention and of the UK ratification to the HCCH Child Support Convention from 1 April 2019 until 13 April 2019 or until 23 May 2019 ([conflict of laws](#))

OVERIG

- Bevoegdheid rechter bij een internationaal geschil binnen een onderneming evident? ([Barents Krans](#))
- The Council of the HCCH has spoken – the Conclusions & Recommendations are available ([conflict of laws](#))
- Interpreting Choice-of-Law Clauses ([conflict of laws](#))

Kansspelen

RECHTSPRAAK NL - Raad van State - 13 maart 2019 - [ECLI:NL:RVS:2019:774](#) - [ECLI:NL:RVS:2019:775](#) - [ECLI:NL:RVS:2019:770](#) - [ECLI:NL:RVS:2019:771](#)

Wijzigen tenaamstelling Lotto en Staatsloterij

De twee organisaties achter de Lotto en de Staatsloterij zijn in 2016 omgezet van stichtingen naar besloten vennootschappen. Deze twee bv's zijn samen in één holding ondergebracht. De Kansspelautoriteit verwerkte deze organisatorische wijziging in de vergunningen voor de Lotto en de Staatsloterij door de tenaamstelling daarvan te veranderen. Andere aanbieders van kansspelen zijn het daar niet mee eens, omdat zij mee willen dingen naar de vergunningen. Maar volgens de Kansspelautoriteit gaat het hier alleen om het aanpassen van de naam op de vergunningen en hebben concurrerende aanbieders daar niets mee te maken.

De Kansspelautoriteit mocht de tenaamstelling van vergunningen voor onder andere de Lotto en de Staatsloterij niet zomaar wijzigen omdat de organisaties achter deze kansspelen veranderd zijn. De Kansspelautoriteit had moeten beoordelen of het Europese recht deze wijziging toestaat. Dat houdt in dat zij moet motiveren waarom zij voor het organiseren van zowel de Lotto als de Staatsloterij slechts één vergunning verleent en of die vergunning kan worden verleend aan Lotto B.V. en Staatsloterij B.V. Dat heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State beslist. ([ECER](#))

- Kansspelautoriteit moet wijziging tenaamstelling vergunningen voor Lotto en Staatsloterij toetsen aan EU-recht ([ECER](#))
- Tenaamstelling vergunningen mag niet zomaar gewijzigd ([NJB](#))

Kunstmatige Intelligentie

OVERIG

- Discrimination, artificial intelligence, and algorithmic decision-making ([Raad van Europa](#))
- BNC Fiche: Gecoördineerd actieplan Kunstmatige Intelligentie (AI) voor Europa ([Kamerstukken 22112, nr. 2758](#))

Landbouw en visserij (B)

HvJ – CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 12 maart 2019 – zaak C-616/17 – Blaise e.a. – Grote Kamer – [ECLI:EU:C:2019:190](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Is de gewasbeschermingsverordening in overeenstemming met het voorzorgsbeginsel? - Glyfosaat

Samenvatting onder: [gewasbeschermingsmiddelen](#)

GERECHT EU – ARREST – 7 maart 2019 – zaak T-716/14 – Tweedale/EFSA – ECLI:EU:T:2019:141 – [persbericht](#) – [arrest](#)

GERECHT EU – ARREST – 7 maart 2019 – zaak T-329/17 – Hautala e.a. / EFSA – ECLI:EU:T:2019:142 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Glyfosaat – Toegang tot documenten

Samenvatting onder: [Toegang tot documenten](#)

GERECHT EU – ARREST – 12 maart 2019 – zaak T-139/15 – Hongarije/Commissie – ECLI:EU:T:2019:156 – [arrest](#)

ELGF – Elfpo – Korting op landbouwuitgaven Hongarije – Herstructureringssteun suikerindustrie

Verordening (EG) nr. 320/2006. Verordening (EG) nr. 968/2006. Het betreft een verzoek tot gedeeltelijke nietigverklaring van uitvoeringsbesluit (EU) 2015/103 houdende onttrekking aan EU-financiering van bepaalde uitgaven die de lidstaten hebben verricht in het kader van het ELGF of in het kader van het Elfpo voor zover daarbij een bedrag van 11 709 400 EUR aan herstructureringssteun die door Hongarije is verleend aan de suikerindustrie, is uitgesloten van financiering door het ELGF. Hongarije wordt ondersteund door Frankrijk en Italië. Het Gerecht verwerpt het beroep.

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK - College van Beroep voor het bedrijfsleven - [na verwijzing 20.12.2016](#) - [na HvJ C-667/16](#) - [Nooren](#) - 5 maart 2019 - [ECLI:NL:CBB:2019:91](#)

GLB – Randvoorwaardenkorting

Verordening (EG) nr. 1122/2009. Verordening (EG) nr. 73/2009. De erfgenamen van een veehouder komen op tegen een verlaging van steun wegens niet-naleving van de voorschriften inzake de randvoorwaarden met betrekking tot het welzijn van dieren. In casu gaat het om meerdere gevallen van niet-naleving. De verwijzende rechter wil weten of in dat geval de artikelen 70 tot en met 72 van verordening nr. 1122/2009 toestaan dat de verlagingen die van toepassing zijn op herhaalde en niet-herhaalde gevallen van niet-naleving door nalatigheid enerzijds, en de verlagingen die van toepassing zijn op gevallen van opzettelijke niet-naleving anderzijds, bij elkaar worden opgeteld.

Het HvJ heeft bepaald dat in een situatie waarin meerdere gevallen van niet-naleving zijn geconstateerd die tot eenzelfde terrein behoren, de verlaging van het totale bedrag van de ontvangen of te ontvangen directe betalingen die van toepassing is op gevallen van niet-naleving door nalatigheid en de verlaging die van toepassing is op gevallen van opzettelijke niet-naleving bij elkaar moeten worden opgeteld, waarbij het totale bedrag van de verlagingen voor een kalenderjaar aan het evenredigheidsbeginsel moet voldoen en niet meer mag bedragen dan het totaalbedrag bepaald in artikel 23, lid 1, van verordening nr. 73/2009.

Het College overweegt in de einduitspraak dat, gelet op het aantal en de aard van de niet-nalevingen een randvoorwaardenkorting van 55% in dit geval evenredig is en verklaart de beroepen voor zover gericht tegen een aantal besluiten niet-ontvankelijk en de beroepen tegen een aantal besluiten ongegrond.

NOOT – bij HvJ 26 februari 2019, zaak C-497/17 [Œuvre d’assistance aux bêtes d’abattoirs](#)

Unstunned slaughter and organic labelling. CJEU gets it wrong on Shechita (kosjer) and zabihah (halal).([GAVL](#))

Brexit

- [Kennisgeving EC over meststoffen en Brexit, 25 september 2018](#)
- [Regulation amending regulation 508/2014 on the European Maritime and Fisheries Fund](#)
- [Regulation amending regulation 2017/2403 as regards fishing authorisations for EU fishing vessels in the UK waters and fishing operations of UK fishing vessels in EU waters](#)

Levenslang

EHRM – ARREST – 12 maart 2019 – Petukhov (no.2) t. Oekraïne – persbericht – arrest (niveau 2) – 41216/13 – ECLI:CE:ECHR:2019:0312JUD004121613

Schending van artikel 3 EVRM wegens het ontbreken van het vooruitzicht op een (voorwaardelijke) invrijheidstelling dan wel een toetsing van herziening van een levenslange gevangenisstraf.

Artikel 3 EVRM. Het betreft een klacht van een in de Oekraïne tot een levenslange gevangenisstraf veroordeelde, inhoudende dat het Oekraïense recht geen mogelijkheden biedt tot een (voorwaardelijke) invrijheidstelling bij een levenslange gevangenisstraf.

Het hof overweegt dat er sprake is van schending van artikel 3 EVRM wegens het ontbreken van het vooruitzicht op een (voorwaardelijke) invrijheidstelling dan wel een toetsing tot herziening van de levenslange gevangenisstraf. De enig mogelijkheid op vervroegde invrijheidstelling bij een levenslange gevangenisstraf is gratieverlening door de president. Deze regelgeving is echter niet duidelijk geformuleerd en bevat geen effectieve procedurele waarborgen om misbruik te voorkomen. Daarbij is het gelet op de condities waaronder levenslanggestrafte gedetineerd zitten niet mogelijk te werken aan een terugkeer in de samenleving waardoor het voor de autoriteiten ook niet mogelijk is een herziening van de opgelegde straf te toetsen.

Naast schending van artikel 3 EVRM in dit geval heeft het hof geoordeeld dat gelet op het systematische karakter van het probleem de Oekraïne het systeem moet hervormen door bij elke levenslanggestrafte na te gaan of deze levenslange gevangenisstraf nog gerechtvaardigd is en dient de Oekraïne tot levenslang veroordeelden inzicht te geven in wat zij moeten doen om voor een (voorwaardelijke) invrijheidstelling in aanmerking te komen en onder welke voorwaarden dit zal zijn.

- 📌 Court: Ukraine should reform its system for reviewing whole-life sentences ([humanrightseurope](#))
- 📌 Petukhov v. Ukraine No. 2: Life Sentences Incompatible with the Convention, but only in Eastern Europe? ([strasbourgobservers](#))

Luchtvaart

HvJ – CONCLUSIE A-G SAUGMANDSGAARD ØE – 28 maart 2019 - Zaak C-163/18 - Aegean Airlines – Nederland – Rechtbank Noord-Nederland - ECLI:EU:C:2019:275 – conclusie

Pakketreis – Annulering van de vlucht – Faillissement van de reisorganisator

Verordening (EG) nr. 261/2004. Richtlijn 90/314/EEG. Het betreft een geschil tussen meerdere passagiers, enerzijds, en een luchtvaartmaatschappij, anderzijds, over de terugbetaling van vliegtickets waar de betrokkenen om hebben verzocht na annulering van een vlucht die deel uitmaakte van een pakketreis. Aangezien zij van de reisorganisator geen terugbetaling konden krijgen vanwege het faillissement, stellen de verzoekende partijen in het hoofdgeding dat de luchtvaartmaatschappij die verantwoordelijk was voor de geannuleerde vlucht hun in dit geval schadeloos moet stellen. De vraag rijst of de richtlijn 90/314/EEG mag worden gecombineerd met de bepalingen van verordening 261/2004 in geval van annulering van de vlucht, in het bijzonder wanneer de reisorganisator van de pakketreis niet kan terugbetalen.

A-G: Artikel 8, lid 2, van verordening (EG) nr. 261/2004 moet aldus worden uitgelegd dat een passagier die op grond van de in nationaal recht omgezette richtlijn 90/314/EEG het recht heeft om de organisator van zijn pakketreis bij annulering van die pakketreis aan te spreken tot terugbetaling van alle bedragen die hij op grond van de tussen hen gesloten overeenkomst aan die organisator heeft betaald, krachtens die verordening geen terugbetaling van zijn vliegticket kan vorderen van de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert, ook niet wanneer de organisator financieel niet in staat is om het ticket terug te betalen en geen garantiemaatregelen heeft getroffen om terugbetaling te waarborgen.

- 📌 Avoiding double claims at all cost - AG Saugmandsgaard Øe in Aegean Airlines (C-163/18) ([ECLB](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Portugal – 12 maart 2019 – zaak C-74/19 Transportes Aéreos Portugueses

Compensatie luchtreizigers – Buitengewone omstandigheid – Vertraging door agressieve passagier die van boord gehaald moest worden

Verordening (EG) nr. 261/2004. Verzoeker, LE, heeft meer dan drie uur vertraging opgelopen en vordert schadevergoeding. Verweerder betwist de vordering en concludeert dat de vertraging is veroorzaakt door een buitengewone omstandigheid, die haar niet kan worden toegerekend, en dat zij bijgevolg geen compensatie verschuldigd is. De vraag is o.a. of de situatie waarin een passagier tijdens een vlucht andere passagiers bijt en de bemanningsleden die hem probeerden te kalmeren, aanviel, zodat het volgens de gezagvoerder van het vliegtuig gerechtvaardigd was om de vlucht om te leiden naar de dichtstbijzijnde luchthaven om de passagier van boord te halen en zijn bagage uit te laden, waardoor het vliegtuig met vertraging aankomt op de bestemming onder het begrip „buitengewone omstandigheden” valt. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Sturgeon e.a. C-402/07 en C-432/07;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 11 maart 2019 – zaak C-28/19 Ryanair

Oneerlijke handelspraktijken – Luchtvaart – “Facultatieve” prijstoelagen

Verordening (EG) nr. 1008/2008. De Italiaanse mededingingsautoriteit heeft Ryanair beschuldigd van oneerlijke, misleidende en agressieve handelspraktijken, de voortzetting daarvan verboden en, gezien de ernst en de duur van de inbreuken, meerdere administratieve boeten opgelegd. Ryanair heeft tegen dat besluit beroep tot nietigverklaring ingesteld.

Prejudiciële vragen: Moet artikel 23, lid 1, tweede volzin, van verordening (EG) nr. 1008/2008 aldus worden uitgelegd dat de kosten voor online inchecken en de „administratiekosten” voor aankopen met een creditcard, die bovenop de prijs van de tickets komen, alsook de btw die over de tarieven en de facultatieve toeslagen voor nationale vluchten wordt geheven, vallen onder de categorie onvermijdbare, voorzienbare dan wel facultatieve prijstoelagen? Moet artikel 23, lid 1, vierde volzin, van verordening nr. 1008/2008 aldus worden uitgelegd dat met de term „facultatief” wordt bedoeld dat deze kosten door de meeste consumenten kunnen worden vermeden? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Ving Sverige C-122/10; Vueling Airlines C-487/12; Air Berlin C-573/13; C-290/16.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 19 maart 2019 – zaak C-86/19 SL

Verlies van bagage – Voorwaarden maximale vergoeding

Verdrag van Montreal. Verzoeker heeft een vlucht geboekt bij Vueling Airlines. De vlucht ging goed, maar de koffer van verzoeker is niet aangekomen. Nadat een redelijke termijn was verstreken zonder dat de luchtvaartmaatschappij de koffer had teruggevonden, heeft verzoeker een vordering tegen Vueling ingesteld tot betaling van de maximale schadevergoeding van €1.400,- voor het verlies van haar bagage. De verwerende onderneming verzet zich tegen die vordering en biedt een vergoeding van €250,- aan. Volgens verweerder heeft verzoeker niet aangegeven wat er in de koffer zat of wat de waarde daarvan was en zijn er geen bewijsstukken verstrekt voor de betalingen die zij heeft gedaan om de desbetreffende voorwerpen te vervangen. Deze gegevens zijn volgens verweerder noodzakelijk om de maximale schadevergoeding te kunnen toekennen.

Prejudiciële vraag: Dient de luchtvaartmaatschappij, indien het verlies van de koffer is erkend, de passagier altijd en in alle gevallen de maximale schadevergoeding te betalen, aangezien het de meest ernstige van de in artikel 17, lid 2, en artikel 22, lid 2, van het Verdrag van Montreal vermelde situaties betreft, of gaat het hier om een maximale aansprakelijkheidsgrens, die gelet op de omstandigheden door de rechter kan worden gematigd, ook wanneer het gaat om het verlies van de koffer, waardoor de bijzondere trekkingsrechten alleen worden toegekend indien de passagier met de naar recht toegestane middelen aantoonbaar dat de waarde van de persoonlijke bezittingen en goederen in de aangegeven bagage en van de voorwerpen die hij heeft moeten aankopen om ze te vervangen die maximale aansprakelijkheidsgrens bereikt, of waarbij de rechter, indien dat niet mogelijk is, ook andere criteria in overweging kan nemen, zoals het aantal kilo bagage of het feit dat het verlies van de bagage zich tijdens de heen vlucht of tijdens de terug vlucht heeft voorgedaan, om

het bedrag vast te stellen van de immateriële schade die is geleden door het ongemak dat voortvloeit uit het verlies van de bagage?

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

België: Happy Flights v Ryanair. Belgian Supreme Court (only) confirms proper lex causae for validity of choice of court under Article 25 Brussels Ia. ([GAVL](#))

NOOT – bij HvJ 27 februari 2019, [zaak C-563/17 Associação Peco a Palavra](#).

EU-Hof: vestigingseisen voor 'national carriers' zijn onder omstandigheden gerechtvaardigd (ECER)

Brexit

- [Regulation ensuring basic air connectivity](#)
- [Regulation on certain aspects of aviation safety](#)

WIKI

- [Wiki luchtvaartclaims](#)

Mededinging

HvJ – ARREST – 14 maart 2019 – zaak C-724/17 – Skanska Industrial Solutions e.a. – [ECLI:EU:C:2019:204](#) – [conclusie](#) - [arrest](#)

Privaatrechtelijke handhaving van het mededingingsrecht – Wie kan aansprakelijk worden gesteld in geval van herstructurering?

Artikel 101 VWEU. Bij de publiekrechtelijke handhaving van het EU-mededingingsrecht door de mededingingsautoriteiten wordt gebruikgemaakt van het beginsel van economische continuïteit voor het vaststellen van de (rechts)personen die aansprakelijk zijn voor een inbreuk op die regels. Dat beginsel, dat gebaseerd is op een ruime uitlegging van het begrip „onderneming” in de zin van de mededingingsbepalingen van het Verdrag, stelt dat aansprakelijkheid niet beperkt is tot de juridische entiteit die heeft deelgenomen aan mededingingsversturende gedragingen. In geval van een herstructurering of andere wijzigingen in de bedrijfsstructuur kan een geldboete worden opgelegd aan een entiteit die in economische termen dezelfde is als de entiteit die verantwoordelijk is voor een inbreuk op het EU-mededingingsrecht. In casu is de vraag of dat fundamentele beginsel van het EU-mededingingsrecht ook moet worden toegepast in het kader van de privaatrechtelijke handhaving van dat recht. Meer in het bijzonder wordt aan het Hof de vraag gesteld of een vennootschap die de economische activiteit heeft voortgezet van een betrokkene bij een mededingingsregeling door middel van een privaatrechtelijke schadevordering aansprakelijk kan worden gesteld voor de vergoeding van schade veroorzaakt door een inbreuk op artikel 101 VWEU.

Hof: Artikel 101 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat in een situatie waarin alle aandelen in de vennootschappen die hebben deelgenomen aan een door dat artikel verboden mededingingsregeling, zijn verkregen door andere vennootschappen, die de eerstgenoemde vennootschappen hebben ontbonden en hun commerciële activiteiten hebben voortgezet, de verkrijgende vennootschappen aansprakelijk kunnen worden gesteld voor de door die mededingingsregeling veroorzaakte schade.

HvJ – ARREST – 28 maart 2019 – zaak C-637/17 – Cogeco Communications – Portugal – ECLI:EU:C:2019:263 – conclusie – arrest

Civiel rechtelijke handhaving mededingingsregels - Schadevorderingen in kartelzaken – Verjaringstermijnen

Artikel 102 VWEU. Richtlijn 2014/104/EU. Het Hof wordt verzocht om na te gaan of een verjaringsregeling als die in het Portugese civiele recht, welke voor particuliere vorderingen tot schadevergoeding wegens misbruik van een machtspositie voorheen een verjaringstermijn van drie jaar hanteerde, verenigbaar is met het primaire en het secundaire recht van de Unie. Bovendien gaat het om de bewijskracht van beslissingen van nationale mededingingsautoriteiten bij de civiele rechter die zich over dergelijke civielrechtelijke schadevorderingen moet uitspreken. De feiten die aan deze zaak ten grondslag liggen dateren van vóór de publicatie en inwerkingtreding van richtlijn 2014/104 en de vordering tot schadevergoeding bij de nationale rechter werd na de inwerkingtreding van de richtlijn maar vóór afloop van de omzettingstermijn ervan ingesteld. Weliswaar is deze omzettingstermijn inmiddels verstreken, en de Portugese wetgever heeft de richtlijn recentelijk – met enige vertraging – omgezet in nationaal recht, maar de nieuwe wettelijke regelingen gelden niet voor het verleden en ook niet voor vorderingen die vóór de inwerkingtreding ervan zijn ingesteld. Tegen deze achtergrond rijst de vraag welke aanknopingsmomenten richtlijn 2014/104 biedt voor de beslechting van het hoofdgeding en of in voorkomend geval uit artikel 102 VWEU alsmede uit de algemene beginselen van het Unierecht – met name het doeltreffendheidsbeginsel – bepaalde vereisten volgen. Hierbij moet evenwel in het bijzonder in het achterhoofd worden gehouden dat het in het hoofdgeding gaat om een zuiver horizontale rechtsverhouding tussen particulieren.

Hof: Artikel 22 van richtlijn 2014/104/EU is niet van toepassing op het hoofdgeding. Artikel 102 VWEU en het doeltreffendheidsbeginsel staan in de weg aan een nationale regeling waarin ten eerste is bepaald dat de verjaringstermijn voor schadevorderingen drie jaar bedraagt en ingaat op de dag waarop de benadeelde kennis heeft gekregen van de aanspraak die hij geldend kan maken, ook al is niet bekend wie aansprakelijk is, en ten tweede niet is voorzien in een mogelijkheid deze termijn gedurende een procedure voor de mededingingsautoriteit te schorsen of te stuiten.

📌 Cogeco: Limitation periods and civil procedure ius commune at the Court of Justice. (GAVL)

Brexit

- Kennisgeving EC over EU mededingingsrecht, 25 maart 2019 (alleen in het Engels)

OVERIG

Corporate re-structures deemed redundant in context of EU competition law and private enforcement (Leiden law blog)

Milieu, natuur, duurzame energie (B – S)

HvJ – ARREST – 14 maart 2019 – zaak C-399/17 – Commissie/Tsjechische Republiek – ECLI:EU:C:2019:200 – persbericht – conclusie – arrest

Terugname van een illegale overbrenging van afvalstoffen

Verordening (EG) nr. 1013/2006. Het gaat om de vraag of de Tsjechische Republiek bepalingen van de verordening overbrenging afvalstoffen heeft geschonden door de terugname te weigeren van een als TPS-NOLO (of Geobal) bekende stof die naar Polen was overgebracht zonder dat de vereiste formaliteiten van die verordening in acht waren genomen. Volgens de Commissie heeft de Tsjechische Republiek het Unierecht geschonden. De Commissie heeft het Hof verzocht vast te stellen dat de Tsjechische Republiek is tekortgeschoten in de verplichtingen die op haar rusten. In deze zaak zijn verschillende kwesties in het geding: het brede en in beweging zijnde begrip „afvalstof” in het Unierecht, de werkingssfeer van de verordening overbrenging afvalstoffen en de vereisten voor het instellen van een beroep krachtens artikel 258 VWEU. Het Hof verwierpt het beroep.

📌 TPS-NOLO (Geobal): CJEU on take-back of 'waste', relation with REACH. (GAVL)

HvJ – ARREST – 21 maart 2019 – zaak C-498/17 – Commissie/Italië – ECLI:EU:C:2019:243 – persbericht – geen conclusie – arrest

Niet nakoming Italië - Afvalstoffen - Stortplaatsen

Richtlijn 1999/31/EG. Het Hof oordeelt dat de Italiaanse Republiek de verplichtingen niet is nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 14, onder b) en c), van richtlijn 1999/31/EG door met betrekking tot verschillende stortplaatsen niet alle maatregelen te hebben getroffen die noodzakelijk zijn om de stortplaatsen waarvoor niet overeenkomstig artikel 8 van deze richtlijn een vergunning tot voortzetting van de exploitatie is verleend, zo spoedig mogelijk te sluiten overeenkomstig artikel 7, onder g), en artikel 13 van deze richtlijn, of niet de maatregelen te hebben getroffen die noodzakelijk zijn om de stortplaatsen waarvoor wel een vergunning tot voortzetting van de exploitatie is verleend, in overeenstemming te brengen met deze richtlijn, onverminderd de voorwaarden van bijlage I, punt 1, bij deze richtlijn.

HvJ – ARREST – 28 maart 2019 – gevoegde zaken C-487/17, C-488/17 en C-489/17 – Verlezza e.a., Scaglione en MAD – Italië – ECLI:EU:C:2019:270 – conclusie – arrest

Gevaarlijke afvalstoffen en niet-gevaarlijke afvalstoffen – Voorzorgsbeginsel – Illegale handel in afval?

Richtlijn 2008/98/EG. Beschikking 2000/532/EG. Verordening (EG) nr. 440/2008. Het Hof moet zich uitspreken over de indeling van afvalstoffen in de zogenoemde *spiegelrubrieken* van de Europese lijst van afvalstoffen die is opgenomen in beschikking 2000/532/EG. Het Hof dient te preciseren welke criteria daartoe moeten worden gevolgd, zodat de verwijzende rechterlijke instantie kan vaststellen of de verdachten in verscheidene strafzaken zich schuldig hebben gemaakt aan illegale handel in afval, in Italië, door gevaarlijke afvalstoffen te behandelen als niet-gevaarlijke afvalstoffen.

Hof: De houder van een afvalstof die kan worden ingedeeld onder ofwel codes die overeenkomen met gevaarlijke afvalstoffen, ofwel codes die overeenkomen met niet-gevaarlijke afvalstoffen, maar waarvan de samenstelling niet meteen bekend is, met het oog op deze indeling die samenstelling moet vaststellen en, teneinde na te gaan of die afvalstof gevaarlijke eigenschappen bezit, moet onderzoek doen naar de gevaarlijke stoffen die deze afvalstof redelijkerwijs kan bevatten, en dat hij hiertoe gebruik kan maken van de bemonsteringen, chemische analyses en tests die zijn vastgesteld in verordening (EG) nr. 440/2008. Het voorzorgsbeginsel moet aldus worden uitgelegd dat wanneer, na een risicobeoordeling die gelet op de bijzondere omstandigheden van het geval zo volledig mogelijk is, het voor de houder van een afvalstof die kan worden ingedeeld onder ofwel codes die overeenkomen met gevaarlijke afvalstoffen, ofwel codes die overeenkomen met niet-gevaarlijke afvalstoffen, praktisch onmogelijk is om de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen vast te stellen of de gevaarlijke eigenschappen van de afvalstof te beoordelen, die afvalstof moet worden ingedeeld als gevaarlijke afvalstof.

HvJ – ARREST – 28 maart 2019 – zaak C-60/18 – Tallinna Vesi – Estland – ECLI:EU:C:2019:264 – conclusie – arrest

Afvalstoffen - Einde-afvalfase

Richtlijn 2008/98/EG. Een recent vraagstuk is onder welke voorwaarden afvalstoffen opnieuw worden omgevormd tot een normaal economisch goed dat niet langer aan de strikte afvalstoffenwetgeving is onderworpen. Met de herschikking van de afvalstoffenrichtlijn in 2008 heeft de wetgever de eerste stappen gezet om hierop een antwoord te formuleren. Los van de meest recente wijzigingen is het in dit opzicht een belangrijk gegeven dat de stof of het voorwerp voldoet aan de technische voorschriften voor het desbetreffende gebruik en aan de voor de producten geldende wetgeving en normen. Maar betekent dit dat afvalstoffen enkel dan niet langer als afvalstof mogen worden aangemerkt wanneer en nadat ze tot een product zijn gerecycleerd dat aan de daarvoor vastgestelde algemene normen beantwoordt? Of kan een houder van afvalstoffen verlangen dat de bevoegde instanties per geval – en ongeacht het al dan niet bestaan van productnormen – beslissen dat afvalstoffen niet langer als zodanig aan te merken zijn?

Hof: Artikel 6, lid 4, van richtlijn 2008/98/EG moet aldus worden uitgelegd dat het niet in de weg staat aan een nationale regeling, op grond waarvan bij ontstentenis van Unierechtelijk neergelegde criteria voor de vaststelling van de einde-afvalfase van een specifieke afvalsoort de einde-afvalfase afhankelijk is van de vraag of bij een nationale handeling van algemene strekking criteria voor die afvalsoort zijn vastgesteld, en de houder van afvalstoffen daaraan niet het recht ontleent om de bevoegde autoriteit of een rechterlijke instantie van de lidstaat te verzoeken om de einde-afvalfase vast te stellen.

B AS Tallinna Vesi: The CJEU on sludge and end of waste. ([GAVL](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 12 maart 2019 – zaak C-616/17 – Blaise e.a. – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:190 – persbericht – conclusie

Is de gewasbeschermingsverordening in overeenstemming met het voorzorgsbeginsel? - Glyfosaat

Samenvatting onder: [gewasbeschermingsmiddelen](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 28 maart 2019 – zaak C-197/18 – Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland e.a. – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2019:274 – conclusie

Verontreiniging van het grondwater

Richtlijn 91/676/EEG. Verzoekers in het hoofdgeding, een drinkwaterbedrijf, een particulier en een gemeente, eisen maatregelen die moeten waarborgen dat het nitraatgehalte van het grondwater lager is dan 50 mg per liter. De bevoegde instanties betwisten dat verzoekers bevoegd zijn om deze maatregelen te eisen. Bovendien is omstreden of verdere maatregelen nodig zijn en of de relevante regelingen rechtstreekse werking hebben. Deze procedure stelt het Hof opnieuw in de gelegenheid zich te buigen over de vraag wie zich voor nationale rechterlijke instanties kan beroepen op milieurechtelijke bepalingen van het Unierecht. Daarnaast zal voor het eerst moeten worden ingegaan op de vraag in hoeverre voor deze rechterlijke instanties een beroep op de nitraatrichtlijn mogelijk is.

A-G: Een publiek drinkwaterbedrijf, een particulier en een gemeente als overheidslichaam kunnen zich in beginsel beroepen op richtlijn 91/676/EEG voor zover zij worden getroffen door een verontreiniging van het grondwater, bijvoorbeeld omdat zij in het gebruik van hun eigen putten voor de rechtmatige winning van drinkwater worden belemmerd.

De maatregelen tot omzetting van richtlijn 91/676 moeten erop gericht zijn een belasting van het grondwater met meer dan 50 mg nitraat per liter te voorkomen of ongedaan te maken, indien de lozing van stikstofverbindingen uit agrarische bronnen in aanzienlijke mate aan deze verontreiniging bijdraagt.

De lidstaten moeten iedere vier jaar doeltreffend nagaan of de bestaande actieprogramma's tot omzetting van richtlijn 91/676 toereikend zijn om een belasting van het grondwater met meer dan 50 mg nitraat per liter te voorkomen of ongedaan te maken, en alle noodzakelijke aanvullende of verscherpte maatregelen treffen wanneer blijkt dat zulks niet het geval is.

De nationale rechterlijke instanties moeten de beoordeling van de doeltreffendheid van de actieprogramma's en de beslissing aanvullende of verscherpte maatregelen te treffen of daarvan af te zien ten minste kunnen toetsen aan de vraag of er kennelijke fouten zijn begaan en of de bevoegde instanties de grenzen van hun beoordelingsvrijheid en de procedurele vereisten, met name de motiveringsplicht, in acht hebben genomen en alle relevante gegevens hebben onderzocht.

GERECHT EU – ARREST – 7 maart 2019 – zaak T-716/14 – Tweedale/EFSA – ECLI:EU:T:2019:141 – [persbericht](#) – [arrest](#)

GERECHT EU – ARREST – 7 maart 2019 – zaak T-329/17 – Hautala e.a. / EFSA – ECLI:EU:T:2019:142 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Glyfosaat – Toegang tot documenten

Samenvatting onder: [Toegang tot documenten](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 8 maart 2019 – zaak C-24/19 A.e.a.*

Vergunning voor bouw windturbines - Milieueffectrapportage – Plan of programma

Richtlijn 2001/42/EG (SBM-richtlijn). Richtlijn 2009/28/EG. Richtlijn 85/337/EEG. Verweerster heeft een stedenbouwkundige vergunning verleend (onder voorwaarden) voor het bouwen van vijf windturbines op percelen langs de autosnelweg E40. Verzoekers vorderen nietigverklaring van deze beslissing. De bezwaren hebben onder meer betrekking op de visuele impact, geluidsoverlast, ruimtelijke ordening, slagschaduw, lichtbebakening, en veiligheid. In de bestreden beschikking worden de bezwaren van belanghebbenden ontvankelijk verklaard, maar ongegrond (behalve met betrekking tot één turbine). De bestreden beschikking gaat o.a. uitgebreid in op de watertoets, het milieueffectrapport, en de beoordeling van een goede ruimtelijke ordening. De aangevoerde redenen hebben betrekking op relevante Vlaamse wetgeving, waaronder VLAREM II en de Omzendbrief, die aanleiding geven tot de prejudiciële vragen van de verwijzende rechter.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of de bepalingen van een besluit van de Vlaamse Regering en de Omzendbrief van dezelfde overheid kunnen worden beschouwd als een "plan of programma" in de zin van de SMB-richtlijn. Als dat het geval is en de twee instrumenten niet in overeenstemming lijken te zijn met de bovengenoemde richtlijn, wat zijn de gevolgen die de verwijzende rechter daaraan kan of moet hechten? Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: C-290/15 Patrice D'Oultremont e.a.; C-671/16 Inter-Environnement Bruxelles ASBL e.a.; C-160/17 Raoul Thybaut e.a.; C-567/10 Inter-Environnement Bruxelles ASBL e.a.; C-671/16 Inter-Environnement Brussels Hoofdstedelijk Gewest; Concusie AG KOKOTT C-105/09 en C-110/09 Terre wallonne ASBL; C-567/10 Inter-Environnement Bruxelles ASBL; C-275/09 Brussels Hoofdstedelijk Gewest e.a.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Luxemburg – 19 maart 2019 – zaak C-113/19 Luxaviation*

Broeikasgasemissiehandel – Afronding inleveringsprocedure – Bevestigingsmail – Gewettigd vertrouwen

Richtlijn 2003/87/EG. Verzoekster, Luxaviation, heeft een broeikasgasemissieverslag opgesteld voor 2015. Zij verklaart dat ze de rechten in het Luxemburgse register heeft geregistreerd alvorens ze over te dragen. Ze heeft de vereiste betalingen verricht en de desbetreffende certificaten vrijgegeven. Verzoekster voert aan dat zij vanaf dat moment de zekerheid had dat zij de inleveringsprocedure voor emissierechten met betrekking tot de emissies voor 2015 had afgerond, en die zekerheid zou nog zijn versterkt doordat zij een e-mail had ontvangen met die strekking. Via een brief van de minister waarbij een ontwerpbesluit wordt overgelegd is verzoekster erachter gekomen dat de inleveringsprocedure nog niet was afgerond.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of een onvolledige inlevering van emissierechten, waarbij de exploitant is afgegaan op de ontvangst van een elektronische bevestiging van de afronding van de overdracht, aldus worden uitgelegd dat zij bij de exploitant te goeder trouw redelijkerwijs het gewettigd vertrouwen kan doen ontstaan dat hij de inleveringsprocedure als bedoeld in artikel 6, lid 2, onder e), van richtlijn 2003/87/EG heeft voltooid. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: ArcelorMittal Rodange et Schifflange C-321/15; INEOS C-58/17; Trinseo Deutschland C-577/16; Commissie/Polen C-504/09 P; Åkerberg Fransson C-617/10; Siragusa C-206/13; Nordzucker C-148/14; Bitter C-580/14; Arcelor Atlantique et Lorraine e.a. C-127/07; Vattenfall Europe Génération C-457/15; Schaible C-101/12; Franz Egenberger C-313/04; UBS Europe SE C-358/16;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 29 maart 2019 – zaak C-88/19 Alianta pentru combaterea abuzurilor*

Strafzaak – Vervoer van wild dier (wolf) zonder voorafgaande goedkeuring

Verordening (EG) nr. 1/2005. Richtlijn 92/43/EEG. Artikel 13 VWEU. Klagende partij heeft een strafklacht ingediend tegen verweerders, omdat verweerders misdrijven zouden hebben begaan wegens de vangst en het in ongeschikte omstandigheden vervoeren van een wild dier van de soort *canis lupus* (wolf), die is opgenomen in de bijlage van een nationale regeling ter instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna. Uit de strafklacht blijkt dat, aangezien de soort wolf is opgenomen in de bijlage van de nationale regeling betreffende de natuurlijke habitats, de vangst en het vervoer ervan enkel mag plaatsvinden na verkrijging van de goedkeuring van de centrale overheidsdienst voor milieubescherming. Hierbij moet voldaan zijn aan bepaalde uitzonderingsvoorwaarden voor afwijkingen op de maatregelen ter bescherming van wilde flora en fauna. Deze goedkeuring is echter niet verkregen.

Prejudiciële vraag: Moet artikel 16 van richtlijn 92/43/EEG aldus worden uitgelegd dat de lidstaten ook afwijkingen van de artikelen 12, 13, 14 en artikel 15, onder a) en b), dienen vast te stellen voor gevallen waarin dieren die tot een bedreigde soort behoren, hun natuurlijke habitat verlaten en zich al dan niet in de onmiddellijke nabijheid daarvan ophouden?

NOOT – bij HvJ 28 februari 2019, zaak C-624/17 OM t. Tronex

Tronex. Circular economy, reverse logistics qualifying as wastes return to the CJEU. Kokott AG suggests a duty of prompt inspection. (GAVL)

Brexit

- Kennisgeving EC over chemische stoffen en REACH, 26 februari 2019 (alleen in het Engels)
- Kennisgeving EC over handel in emissierechten (EU-ETS), 19 december 2018
- Kennisgeving EC over detergentia en Brexit, 27 september 2018
- Kennisgeving EC over handel in in het wild levende dieren en planten, 7 maart 2018
- Kennisgeving EC over afvalstoffen en Brexit, 8 november 2018

EUROPESE COMMISSIE

Mededeling van de Commissie — Richtsnoeren voor de ontwikkeling van nationale programma's ter beheersing van de luchtverontreiniging uit hoofde van Richtlijn (EU) 2016/2284 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de vermindering van de nationale emissies van bepaalde luchtverontreinigende stoffen, PB C 77 van 1.3.2019

Nalaten te handelen door de overheid

EHRM – ARREST – 19 maart 2019 - E.B. t. Roemenië – persbericht – arrest (niveau 3) - 49089/10 - ECLI:CE:ECHR:2019:0319JUD004908910

Verplichting van de staat om aangiftes van verkrachting effectief te onderzoeken

Artikelen 3 en 8 EVRM. E.B. wordt met een mes bedreigd en verkracht. Ze wil aangifte doen maar op dat moment is het politiebureau gesloten. Ze doet daarom de volgende dag aangifte en wordt medisch onderzocht. Er worden twee blauwe plekken op haar arm aangetroffen maar geen typische verkrachtingsverwondingen. De verdachte ontkent. Het OM besluit niet te vervolgen, omdat er geen verwondingen aan de genitaliën zijn en het slachtoffer niet direct om hulp heeft gevraagd bij een nabijgelegen benzinstation. E.B. klaagt over de niet-vervolging en wordt tot tweemaal toe in het ongelijk gesteld. Het EHRM oordeelt dat uit de artikelen 3 en 8 EVRM volgt dat een staat effectief aangiftes van verkrachting moet onderzoeken. Nu de staat heeft nagelaten om nader onderzoek te doen en overige omstandigheden, o.a. de licht verstandelijke beperking van E.B., niet heeft

meegewogen in de beslissing van niet vervolging, is er sprake van een schending van de artikelen 3 en 8 EVRM.

- ⓑ Romania: Inadequate investigation into rape complaint leads to €12,000 award ([humanrightseurope](#))

Overlevering en uitlevering (S)

RECHTSPRAAK NL – Gerechtshof Amsterdam – 5 maart 2019 - [ECLI:NL:GHAMS:2019:729](#)

Overlevering – Schorsing - Vluchtgevaar

Kaderbesluitconforme uitleg door hof Amsterdam van artikel 22, vierde lid, van de Overleveringswet naar aanleiding van de beantwoording door het Hof van Justitie van door de IRK van de rechtbank Amsterdam gestelde prejudiciële vragen. Het appel van de officier van justitie richt zich tegen het oordeel van de rechtbank Amsterdam dat artikel 22, vierde lid, van de Overleveringswet geen ruimte laat om de schorsing van de overlevering achterwege te laten als het vluchtgevaar niet voldoende door het stellen van voorwaarden kan worden beteugeld. Het systeem van de wet is dat een dergelijke schorsing (toch) moet worden uitgesproken, terwijl gelijktijdig voorwaarden ter voorkoming van vlucht moeten worden gesteld.

Privacy en persoonsgegevens

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 21 maart 2019 – zaak C-673/17 – Planet49 – Duitsland - [ECLI:EU:C:2019:246](#) – [conclusie \(en\)](#)

Toestemming voor gebruik van cookies

Richtlijn 95/46/EC. Richtlijn 2002/58/EC. Richtlijn (EU) 2016/679 (AVG). Een Duitse consumentenorganisatie vraagt zich af of er sprake is van een daadwerkelijke toestemming als een gebruiker toestemming verleent voor het gebruik van cookies door middel van een vooraf ingesteld selectievakje dat moet worden gedeactiveerd ingeval toestemming wordt geweigerd. Strookt deze praktijk met de algemene verordening gegevensbescherming? Moet bovendien informatie worden verstrekt over hoe lang de cookies actief blijven en of derden toegang tot de cookies hebben?

A-G: Er is geen sprake van een geldig verleende toestemming indien deze toestemming verkregen wordt door een vooraf ingesteld selectievakje dat standard is aangevinkt en dat de gebruiker zelf moet uitvinken om toestemming te weigeren en waar de toestemming niet afzonderlijke maar tegelijkertijd wordt verkregen door bevestiging van deelname aan een online loterij. (niet-officiële vrije vertaling)

- ⓑ Conclusie AG: Vooraf ingesteld selectievakje dat door de gebruiker moet worden gedeactiveerd is geen daadwerkelijke toestemming ([IT2730](#))
- ⓑ Pre-ticked checkboxes NOT informed consent - AG Szpunar in Planet49 (C-673/17) ([ECLB](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 8 maart 2019 – zaak C-61/19 Orange Romania

Bewaren kopieën van identiteitsdocumenten – Toestemming – Wilsuiting

Richtlijn 95/46/EG. De Roemeense autoriteit persoonsgegevens heeft een onderzoek ingesteld naar een lokaal verkooppunt, om te controleren of Orange de bepalingen van de nationale regelgeving in acht neemt. Op grond van die nationale bepalingen is een bestuursrechtelijke sanctie aan Orange opgelegd, omdat het kopieën van identiteitsdocumenten van zijn klanten had verzameld en bewaard zonder dat zij hiervoor hun uitdrukkelijke toestemming hadden gegeven.

Prejudiciële vragen: Aan welke voorwaarden moet volgens artikel 2, onder h), van richtlijn 95/46/EG worden voldaan om een wilsuiting te kunnen aanmerken als een specifieke en op informatie berustende wilsuiting? Aan welke voorwaarden moet volgens artikel 2, onder h), van richtlijn 95/46/EG worden voldaan om een wilsuiting te kunnen aanmerken als een vrije wilsuiting?

RECHTSPRAAK NL – Raad van State – 20 maart 2019 - [ECLI:NL:RVS:2019:899](#)

Sms'jes en WhatsApp-berichten op zowel zakelijke als privételefoons van bestuurders en ambtenaren vallen onder de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), als deze in het kader van het werk zijn verstuurd. Het betreft een zaak tussen een branchevereniging voor zorgaanbieders en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

- [Sms'jes en WhatsApp-berichten op zakelijke én privételefoons zijn te 'wobben'](#) ([persbericht RvS](#))

EUROPEAN DATA PROTECTION BOARD

- [Opinion 5/2019 on the interplay between the ePrivacy Directive and the GDPR, in particular regarding the competence, tasks and powers of data protection authorities, 12 maart 2019 \(edpb\)](#)
- [Statement on the future ePrivacy Regulation](#)
- [Statement on the use of personal data in the course of political campaigns](#)

Brexit

[Kennisgeving EC over bescherming persoonsgegevens en Brexit, 9 januari 2018](#)

OVERIG

- [Why not nationalize Facebook? – Blayne Haggart \(Inforrms\)](#)
- [Forcing online platforms to remove footage of violent attacks: could privacy help? – Jelena Gligorijevic \(Inforrms\)](#)
- [Adtech, ePrivacy and the GDPR \(Panopticon\)](#)
- [Kamerbrief over 1e ervaringen met de UAVG \(privacyweb\)](#)
- [Nederlandse patiëntgegevens verplaatst naar cloud Google \(privacyweb\)](#)

WIKI

- [Wiki AVG](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces

EHRM – ARREST – 12 maart 2019 – Gudmundur Andri Astradsson t. IJsland – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) – [26374/18](#) - [ECLI:CE:ECHR:2019:0312JUD002637418](#)

Fair trial - Minister heeft zich bij benoeming van rechters voor een nieuw gerecht niet gehouden aan de procedure - Schending van fundamenteel rechtsstatelijk principe

Samenvatting onder: [rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht

EHRM – ARREST – 19 maart 2019 - Prebil t. Slovenië – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) - [29278/16](#) - [ECLI:CE:ECHR:2019:0319JUD002927816](#)

Ontslag – Hoor en wederhoor – equality of arms

Artikel 6 lid 1 EVRM. De klacht van deze Sloveense klager houdt in dat hij niet heeft kunnen opkomen in de gerechtelijke procedure waarin hij is ontslagen als bestuurslid van bedrijf A. Bedrijf P, dat het merendeel van de aandelen in bedrijf A heeft, had bij de rechtbank een verzoek ingediend om klager onmiddellijk en zonder voorafgaande kennisgeving en hoorzitting te ontslaan, omdat hij betrokken

zou zijn geweest bij een handgemeen tussen bestuursleden. De rechtbank heeft het verzoek toegewezen zonder klager te horen. Het door klager ingestelde hoger beroep is vervolgens verworpen vanwege een gebrek aan belang. Bedrijf A had inmiddels een nieuw bestuurslid benoemd, zodat klager ook in geval van een gegrond hoger beroep zijn bestuurslidmaatschap niet had kunnen terugkrijgen.

Het Hof oordeelt dat artikel 6 lid 1 EVRM in deze zaak is geschonden, aangezien klager op grond van de nationale wetgeving had moeten worden toegelaten tot de procedure. Volgens het Hof zijn de beginselen van hoor en wederhoor en 'equality of arms' - fundamentele componenten van het recht op een eerlijk proces - geschonden. Klager heeft geen enkele mogelijkheid gehad om op een zinvolle wijze op te komen in de procedure. Conclusie: schending van artikel 6 lid 1 EVRM.

Het Hof heeft Slovenië tevens veroordeeld tot betaling van een immateriële schadevergoeding die klager had gevorderd wegens aantasting van zijn reputatie als zakenman.

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – 7 maart 2019 – Abdullayev t. Azerbeidzjan – persbericht – arrest - 6005/08 - (niveau 3) - ECLI:CE:ECHR:2019:0307JUD000600508

Weigering internetforum aansprakelijk te stellen voor anoniem geplaatste opmerkingen - Geen schending artikel 8 EVRM

Artikel 8 EVRM. Klaagster is een bekend civielrechtelijke advocaat. In 2011 spande zij een zaak aan tegen Hegnar Media AS en meneer H die werkzaam was op het internetforum van Hegnar Media: Hegnar Online. Op Hegnar Online stonden drie anonieme berichten die de seksuele integriteit van klaagster hadden aangetast. Hegnar Media stelde dat zij zich niet bewust was van deze berichten en zij heeft alles direct gewist nadat zij op de hoogte was geraakt. In 2012 oordeelde de rechtbank in het voordeel van Hegnar Media omdat de berichten de eer en de reputatie van klaagster niet zouden hebben aangetast. Het gerechtshof oordeelde dat de schadevergoeding die klaagster eiste niet kon worden toegewezen, tenzij Hegnar Media verwijtbaar had gehandeld. Het EHRM neemt geen schending van artikel 8 EVRM aan omdat de afweging van belangen door nationale gerechten in de beoordelingsvrijheid van de lidstaten valt.

EHRM – ARREST – Hoiness t. Noorwegen – 19 maart 2019 – persbericht – arrest (niveau 2) - 43624/14 - ECLI:CE:ECHR:2019:0319JUD004362414

Weigering tot onderzoek video over het tenlastegelegde

Artikel 6 EVRM. Klager is een voormalig lid van het parlement in Azerbaidjan. In maart 2007 raakte hij tijdens een debat in gevecht met F.A. Klager werd vervolgd en veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf. In het proces heeft hij de rechtbank gevraagd een video van het gevecht te bekijken en te onderzoeken. De rechtbank weigerde dit en veroordeelde hem op grond van de verklaring van F.A. en zijn letselverklaring. Het gerechtshof weigerde eveneens de video te bekijken en ook zijn klacht in cassatie liep op niets uit. Het EHRM neemt een schending van artikel 6 EVRM aan omdat de video door de nationale gerechten zonder een goede reden is geweigerd, waardoor het recht op een eerlijk proces van klager is aangetast.

EHRM – ARREST -28 maart 2019 – Kereselidze t. Georgië – persbericht – arrest (niveau 2) - 39718/09 - ECLI:CE:ECHR:2019:0328JUD003971809

Geen schending van artikel 5 lid 1 EVRM – Wel schending van artikel 6 lid 1 EVRM door achteraf aanpassen van de ingangsdatum van een cumulatieve straf, waardoor de totale gevangenisstraf is verlengd

Artikel 5, lid 1 EVRM. In maart 2002 tijdens het uitzitten van een gevangenisstraf van 20 jaar, opgelegd voor een dubbele moord, heeft klager geprobeerd uit de gevangenis te ontsnappen. Voor deze ontsnappingspoging is klager in 2006 veroordeeld.

Het restant van de straf voor de dubbele moord, werd geteld bovenop de nieuwe straf (voor de ontsnappingspoging), waardoor een cumulatieve straf werd opgelegd ingaande vanaf het moment van het plegen van de ontsnappingspoging (maart 2002). In 2008 heeft het Hooggerechtshof deze ingangsdatum, maart 2002, bevestigd. De straf zou in september 2010 aflopen.

In april 2009, als gevolg van een wetswijziging, heeft het gerechtshof de ingangsdatum van de cumulatieve straf gerectificeerd naar april 2006, het moment van de veroordeling van het tweede feit. Het Hooggerechtshof heeft deze beslissing in stand gelaten. Met als gevolg dat de straf van klager pas in 2013 zou zijn voltooid.

Klager heeft geklaagd dat het besluit om de ingangsdatum van de cumulatieve straf te rectificeren in strijd is met artikel 5 lid 1 EVRM nu zijn gevangenisstraf daardoor werd verlengd tot na september 2010 zonder juridische grondslag. Tevens heeft klager geklaagd dat sprake is van schending van artikel 6 lid 1 EVRM, nu er voor hem geen mogelijkheden waren de rectificatieprocedure aan te vechten, ondanks de substantiële impact daarvan op de duur van zijn gevangenisstraf. Het hof is van oordeel dat geen sprake is van schending van artikel 5 lid 1 EVRM, wel is sprake van schending van artikel 6 EVRM.

EHRM – COMMUNICATED CASE – Nederland – 5 maart 2019 – [585/19](#) - [vragen aan partijen](#) – Hoge Raad 28 augustus 2018

1. Was the length of the criminal proceedings in the present case, in particular given the fact that eleven months passed between the date on which the appeal in cassation was filed and the date on which the complete judgment of the Court of Appeal was made available, in breach of the “reasonable time” requirement of Article 6 § 1 of the Convention?

2. Did the applicant have at his disposal an effective remedy, as required by Article 13 of the Convention in respect of his complaint of the length of the criminal proceedings?

HvJ – CONCLUSIE A-G BOT – 14 maart 2019 – zaak C-38/18 – Gambino en Hyka – Italië - [ECLI:EU:C:2019:208](#) – [conclusie](#)

Justitiële samenwerking in strafzaken – Bescherming van slachtoffers van strafbare feiten

Samenvatting onder: [Strafrecht](#)

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 12 maart 2019 - [ECLI:NL:HR:2019:341](#)

Consultatiebijstand en verhoorbijstand. Richtlijn 2013/48/EU terugwerkende kracht?

1. Met betrekking tot het recht op consultatiebijstand herhaalt de HR hetgeen in de arresten [ECLI:NL:HR:2018:2056](#) en [ECLI:NL:HR:2012:BW9264](#) is overwogen. 's Hof's oordeel dat verdachte (toen uit anderen hoofde gedetineerd) de gelegenheid heeft gehad een advocaat te raadplegen en dat zijn recht op consultatiebijstand niet is geschonden geeft niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting en het is niet onbegrijpelijk (aan verdachte is - alvorens hem vragen zijn gesteld over zijn betrokkenheid bij het nieuwe strafbare feit waarvan hij wordt verdacht - gevraagd of hij een advocaat wilde raadplegen en hij heeft daarop expliciet en ondubbelzinnig geantwoord dat dat niet hoefde). 2. Een aangehouden verdachte heeft sinds 22 december 2015 recht op verhoorbijstand (vgl. [ECLI:NL:HR:2015:3608](#) en [ECLI:NL:HR:2016:2018](#)). Verdachte kon ten tijde van het politieverhoor op 5 november 2013 noch aan artikel 28 Sv, noch aan artikel 6 EVRM een aanspraak op verhoorbijstand ontlenen. Ook niet aan de Richtlijn 2013/48/EU; ten tijde van het politieverhoor was de omzettingstermijn van de Richtlijn (nl. tot 27 november 2016) nog niet verstreken. Dat die termijn thans wel is verstreken, brengt niet met zich dat het recht op verhoorbijstand met terugwerkende kracht is komen te gelden voor politieverhoren die voordien hebben plaatsgevonden. De Richtlijn beoogt niet rechtsgevolgen te verbinden aan de omstandigheid dat voor het moment van implementatie van de Richtlijn of het verstrijken van de omzettingstermijn een politieverhoor heeft plaatsgevonden waarbij door de verdachte geen aanspraak kon worden gemaakt op verhoorbijstand. 3. Afwijzing verzoek tot het stellen van prejudiciële vragen aan het HvJEU. Volgt verwerping. De HR gaat niet in op het EHRM arrest van 9 november 2018 in de zaak Beuze tegen België.

- De Hoge Raad over consultatie- en verhoorbijstand ([Intro](#))
- EHRM 9 november 2018, [Beuze t. België](#)

Rechtsstaat en rechterlijke macht

EHRM – ARREST – 12 maart 2019 – Gudmundur Andri Astradsson t. IJsland – persbericht – arrest (niveau 2) – 26374/18 – ECLI:CE:ECHR:2019:0312JUD002637418

Fair trial - Minister heeft zich bij benoeming van rechters voor een nieuw gerecht niet gehouden aan de procedure - Schending van fundamenteel rechtsstatelijk principe

Artikel 6 EVRM. Het gerecht van hoger beroep (Landsréttur) is als nieuw gerecht, met vijftien rechters, geïnstalleerd op 1 januari 2018. Het Evaluatiecomité heeft daaraan voorafgaand een lijst met de vijftien meest geschikte kandidaten aan de Minister van Justitie doen toekomen. De Minister heeft een voorstel van vijftien kandidaten aan het parlement gestuurd. In zijn voorstel zijn slechts elf van de 15 kandidaten van de lijst van het Evaluatiecomité teruggekomen. Het parlement heeft ingestemd met het voorstel van de minister.

De Hoge Raad stelde in een gerechtelijke procedure over de rechtmatigheid van de benoemingsprocedure dat de Minister het recht had geschonden, omdat er geen onafhankelijk onderzoek was gedaan naar de geschiktheid van de nieuwe kandidaten die zij had voorgesteld. Ook had het parlement niet over elke kandidaat apart gestemd, zoals is voorgeschreven, maar heeft over het voorstel als geheel gestemd.

Onderhavige klager is in eerste aanleg veroordeeld. Hij is daartegen in hoger beroep gekomen. Van de drie rechters die de zaak in hoger beroep zouden behandelen, heeft één niet op de lijst van het Evaluatiecomité gestaan. Klager heeft die rechter verzocht zich terug te trekken, gelet op de ongeregelde omstandigheden rondom haar benoeming, maar zijn verzoek werd niet gehonoreerd.

EHRM: Het enkele feit dat een rechter, wiens positie niet bij wet is ingesteld, een strafrechtelijk oordeel heeft geveld, is voldoende om een schending van artikel 6 EVRM vast te stellen.

De Minister had geen gedetailleerde vergelijking van competenties gemaakt tussen de vier kandidaten op haar lijst en de vijftien op de lijst van het Evaluatiecomité en ze heeft geen afdoende rechtvaardiging gegeven voor haar beslissing. Ze had daarbij ook geen enkele aandacht gegeven aan het duidelijke gevaar voor de reputatie van de vier kandidaten van de lijst van het Comité die ze niet voor benoeming had voorgedragen. Deze schendingen van nationaal recht gaven blijk van kennelijke veronachtzaming van de toepasselijke regels. Dat nationale recht was expliciet bedoeld om de discretie van de uitvoerende macht in de benoemingsprocedure te begrenzen. Ook het feit dat het parlement had nagelaten over iedere kandidaat afzonderlijk te stemmen was een flagrante schending van het toepasselijke recht. Het proces is daarom in strijd met de essentie van het principe dat een gerecht bij de wet moet zijn ingesteld, een fundamenteel rechtsstatelijk principe. Schending van artikel 6, eerste lid, EVRM.

- 🇧🇪 Iceland: Judges make €15,000 award in Landsréttur court of appeal human rights ruling ([humanrightseurope](#))
- 🇫🇷 La nomination des juges en Islande, et en France ([Libertés chéries](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 7 maart 2019 – zaak C-824/18 Krajowa Rada Sadownictwa*

Benoeming rechterlijke macht – Rechtsstaat - Gelijke behandeling

Richtlijn 2000/78/EG. Artikelen 2 VEU. Artikel 4, lid 3, 6, lid 1 en 19, lid EU Handvest. Het gaat hier om vijf beroepen tegen beslissingen van de Poolse nationale raad voor de magistratuur tot het niet-indienen van voorstellen tot benoeming van kandidaten in de functie van rechter bij de hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken.

In de behandelde zaken heeft de Poolse nationale raad voor de magistratuur beslist het voorstel tot benoeming van verschillende kandidaten in het ambt van rechter niet voor te leggen aan de Poolse president. De genoemde personen zijn tegen deze besluiten opgekomen bij de verwijzende rechter. Bij de indiening van het beroep hebben zij tegelijkertijd de rechter rechtstreeks om de toepassing

van bewarende maatregelen verzocht. De rechter heeft de tenuitvoerlegging van de besluiten van de Poolse nationale Raad opgeschort.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of er sprake is van een schending van de rechtsstaat/effectieve rechterlijke bescherming indien het besluit betreffende de gemeenschappelijke evaluatie en de beoordeling van alle kandidaten voor de functie van rechter tijdens de selectieprocedure (wat voorafgaat aan het voorstel tot benoeming van kandidaten) definitief wordt en in werking treedt wanneer dit niet wordt betwist door *alle* deelnemers aan de selectieprocedure, waaronder ook een kandidaat die voor de functie is voorgedragen. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Associação Sindical dos Juizes Portugueses C-64/16; Inuit Tapiriit Kanatami e.a./Parlement en Raad C-583/11; Internationale Handelsgesellschaft mbH C-11/70; ERT C-260/89; Rosneft C- 72/15; Unibet C-432/05; DEB C-279/09.

OVERIG

Polish Judges in Power Struggle With the Government (liberties.eu)

Recht op leven

EHRM – ARREST – 26 maart 2019 – Anoshina t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) – [45013/05](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:0326JUD004501305](#)

Te lage schadevergoeding betalen levert schending artikel 2 EVRM op – Niet-doeltreffend onderzoek levert schending artikel 2 EVRM op

Artikel 2 EVRM. Man overlijdt door verstikking in cel nadat hij aan zijn lot werd overgelaten nadat hij geslagen was door een verbalisant. Klager (zus overleden man) klaagt over het ontbreken van een doeltreffend onderzoek. Het EHRM constateert dat de schadevergoeding die aan de nabestaanden is betaald substantieel lager was dan normaliter in soortgelijke zaken uitbetaald wordt. Dat levert een schending van artikel 2 EVRM op. Bovendien merkt het EHRM op dat al het bewijs, nu het feit in een overheidsinstelling is gepleegd, in handen was van de overheid. De resultaten uit het forensische onderzoek spraken de getuigenverklaringen tegen. Ondanks het beperkte aantal verdachten, hebben de onderzoekers de hoofdverdachte pas vier jaar later verhoord. Het onderzoek is 13 maal gestaakt en de hoofdonderzoeker is zes keer gewisseld. Twee belangrijke getuigen hebben toegegeven een valse verklaring te hebben afgelegd en zij zijn daarvoor niet strafrechtelijk vervolgd. Om die redenen was het politieonderzoek niet doeltreffend en levert dit een verdere schending van artikel 2 EVRM op.

NOOT - bij EHRM 31 januari 2019, [Fernandes de Oliveira t. Portugal](#)

The Right to Life and the Scope of Control: Fernandes de Oliveira v Portugal ([strasbourgobservers](#))

Salduz

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 12 maart 2019 - [ECLI:NL:HR:2019:341](#)

Consultatiebijstand en verhoorbijstand. Richtlijn 2013/48/EU terugwerkende kracht?

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces - strafrecht](#)

Staatsteun

HvJ – ARREST – 5 maart 2019 – zaak C-349/17 – Eesti Pagar – Grote Kamer – Estland – ECLI:EU:C:2019:172 – conclusie – arrest

Terugvordering van onrechtmatige steun -Verjaringstermijn – Rente

Verordening (EG) nr. 800/2008 (algemene groepsvrijstellingsverordening). Verordening (EG, Euratom) nr. 2988/95. Artikel 108, lid 3, VWEU. Deze verwijzing is gedaan in het kader van een geding over de rechtmatigheid van een besluit van EAS (stichting ter bevordering van het ondernemerschap in Estland) dat door het ministerie is bevestigd na een administratief beroep van Eesti Pagar, waarbij de steun die EAS eerder had verleend aan Eesti Pagar wordt teruggevorderd van deze vennootschap ten belope van 526 300 EUR, verhoogd met rente. Daarbij gaat het met name om ten eerste de uitlegging van artikel 8, lid 2, van verordening (EG) nr. 800/2008, ten tweede de verplichting voor de lidstaten om onrechtmatige steun terug te vorderen, ten derde het algemene Unierechtelijke beginsel van gewettigd vertrouwen, ten vierde de verjaringstermijn voor de terugvordering van onrechtmatige steun door een lidstaat, en ten vijfde de verplichting voor lidstaten om rente te eisen bij de terugvordering van onrechtmatige steun.

Hof: Artikel 8, lid 2, van verordening (EG) nr. 800/2008 moet aldus worden uitgelegd dat met de „werkzaamheden aan het project of de activiteit” in de zin van deze bepaling is begonnen op het moment waarop een eerste bestelling van de voor dit project of deze activiteit bestemde uitrusting is geplaatst doordat vóór de indiening van de steunaanvraag een onvoorwaardelijke en juridisch bindende toezegging is gedaan, ongeacht de mogelijke kosten om van deze toezegging terug te komen. De nationale autoriteit moet krachtens artikel 108, lid 3 VWEU op eigen initiatief overgaan tot terugvordering van steun die zij heeft toegekend met toepassing van verordening nr. 800/2008, wanneer zij naderhand vaststelt dat niet was voldaan aan de voorwaarden van deze verordening. Een nationale autoriteit die steun verleent en daarbij ten onrechte verordening nr. 800/2008 toepast, kan bij de begunstigde van deze steun niet het gewettigde vertrouwen wekken dat die steun rechtmatig is. De voor de terugvordering van de onrechtmatige steun geldende verjaringstermijn is de in artikel 3, lid 1, van verordening (EG, Euratom) nr. 2988/95 bedoelde termijn van vier jaar indien aan de voorwaarden voor de toepassing van deze verordening is voldaan, dan wel, indien aan deze voorwaarden niet is voldaan, de in het toepasselijke nationale recht vastgestelde termijn. Een nationale autoriteit die op eigen initiatief steun terugvordert die zij ten onrechte heeft verleend met toepassing van verordening nr. 800/2008, dient van de begunstigde van deze steun rente te vorderen overeenkomstig de regels van het toepasselijke nationale recht.

- ▣ EU-Hof beantwoordt vragen over de toepassing van de AGVV; steun met rente terugvorderen ([Europa decentraal](#))

HvJ – ARREST – 28 maart 2019 – zaak C-405/16 P – Duitsland/Commissie – ECLI:EU:C:2019:268 – persbericht – geen conclusie – arrest

Maatregelen ter bevordering van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen – Staatssteun?

Besluit (EU) 2015/1585. In 2011 heeft de Duitse vereniging van elektriciteitsverbruikers een klacht ingediend bij de Europese Commissie omdat een aantal maatregelen ter bevordering van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen en mijn gas in Duitsland verboden staatssteun zou vormen. Volgens de Commissie ging het inderdaad om onwettige steun, maar was die toch verenigbaar met de interne markt mits een aantal voorwaarden werd nageleefd. Duitsland is hiertegen in beroep gegaan bij het Gerecht van de EU, omdat het van mening is dat het niet gaat om illegale steun. Het Gerecht wees het beroep af. Het Hof behandelt thans de hogere voorziening.

Hof: Het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 10 mei 2016, Duitsland/Commissie (T-47/15, EU:T:2016:281), wordt vernietigd. Het Hof verklaart het besluit van de Commissie volgens hetwelk de Duitse wet op hernieuwbare energie van 2012 (EEG 2012) staatssteun inhield, nietig. De Commissie heeft niet aangetoond dat met de voordelen waarin het EEG 2012 voorzag, staatsmiddelen waren gemoeid en dat die voordelen dus staatssteun vormden.

- ▣ EU-Hof: Duitse wet op hernieuwbare energie geen staatssteun ([ECER](#))

GERECHT EU – ARREST – 19 maart 2019 – gevoegde zaken T-98/16, T-196/16 en T-198/16 – Italië/Commissie, Banca Popolare di Bari/Commissie en Fondo interbancario di tutela dei depositi/Commissie – ECLI:EU:T:2019:167 – persbericht (en) – arrest

Steuninterventie van een privaatrechtelijk bankenconsortium ten bate van een van diens leden

Besluit (EU) 2016/1208. De onderhavige beroepen zijn ingediend tegen een besluit van de Commissie betreffende een steunmaatregel die Italië ten gunste van Banca Tercas ten uitvoer heeft gelegd. In het bestreden besluit heeft de Europese Commissie geoordeeld dat de steuninterventie die door de centrale bank van de Italië Republiek, de Banca d'Italia, was goedgekeurd, onrechtmatige en onverenigbare staatssteun vormde die door de Italiaanse republiek moest worden teruggevorderd van de begunstigde. Het Gerecht verklaart besluit (EU) 2016/1208 betreffende steunmaatregel SA.39451 (2015/C) (ex 2015/NN), door Italië ten uitvoer gelegd ten gunste van Banca Tercas nietig.

GERECHT EU – ARREST – 20 maart 2019 – zaak T-766/16 – Hércules Club de Fútbol/Commissie – ECLI:EU:T:2019:173 – arrest

Steun van Spanje ten gunste van bepaalde professionele voetbalclubs

Besluit (EU) 2017/365. Het Gerecht verklaart besluit (EU) 2017/365 van de Commissie van 4 juli 2016 betreffende de staatssteun SA.36387 (2013/C) (ex 2013/NN) (ex 2013/CP) van Spanje ten gunste van Valencia Club de Fútbol Sociedad Anónima Deportiva, Hércules Club de Fútbol Sociedad Anónima Deportiva en Elche Club de Fútbol Sociedad Anónima Deportiva, nietig voor zover het Hércules Club de Fútbol, SAD, betreft.

PREJUDICIELE VERWIJZING – Italië – 20 maart 2019 - zaak C-92/19 - Burgo Group

Energiemarkt – Erkenning als warmtekrachtkoppeling - Staatssteun

Artikel 107 VWEU. Richtlijn 2004/8 (warmtekrachtkoppeling interne energiemarkt). De zaak betreft verschillende hoger beroepen die zijn ingesteld tegen vonnissen van de bestuursrechter in eerste aanleg waarbij negen beroepen zijn verworpen die door appellante waren ingesteld tegen beslissingen van de Italiaanse nationale netbeheerder die had geweigerd om de gecombineerde productie van elektriciteit en warmte in een aantal installaties van appellante in 2011, 2012 en 2013 als warmtekrachtkoppeling (WKK) te erkennen. De bestreden vonnissen erkennen de lacunes in het nationale recht waarin gesteld wordt dat het klopt dat – zoals verzoekster aanvoert – er geen regel bestaat die uitdrukkelijk voorziet in de beëindiging van de voordelen voor WKK-installaties die niet voldoen aan de eisen van bijlage III bij richtlijn 2004/8. De vraag is o.a. of de richtlijn in de weg staat aan een nationale regeling volgens welke de voordelen ook na 31 december 2010 kunnen worden verleend voor *andere dan hogrenderende* warmtekrachtkoppelinginstallaties? Staat artikel 107 VWEU in de weg aan een uitlegging van de nationale bepalingen, voor zover deze "staatssteun" zouden kunnen uitmaken en dus onverenigbaar zijn met het beginsel van de vrije mededinging?

Strafrecht

EHRM – ARREST – 12 maart 2019 – Drelingas t. Litouwen – persbericht – arrest (niveau 2) – 28859/16 - ECLI:CE:ECHR:2019:0312JUD002885916

Veroordeling voor genocide levert geen schending op

Artikel 7 EVRM. Klager is veroordeeld voor genocide naar aanleiding van zijn rol bij de arrestatie van twee partizanen in 1956. Het Litouwse Hooggerechtshof heeft eerdere discrepanties in de nationale rechtsgang met betrekking tot genocideprocessen opgelost. Met name heeft het Hooggerechtshof uitgelegd waarom de partizanen beschouwd konden worden als een belangrijk deel van de natie en zodoende konden vallen onder het Genocideverdrag. Klagers veroordeling voor genocide was voorzienbaar. Geen schending van Artikel 7 EVRM.

- 🇸🇰 Lithuania: No violation of rights of former Soviet security officer found guilty of genocide ([humanrightseurope](#))

EHRM – ARREST – 14 maart 2019 – Kangers t. Letland – persbericht - arrest (niveau 2) - 35726/10

Aannemen recidive en de onschuldpresumptie

Artikel 6 EVRM. De uitspraak van de nationale rechter dat klager zich heeft schuldig gemaakt aan recidive met betrekking tot het besturen van een auto terwijl hem de rijbevoegdheid was ontzegd, hoewel de uitspraak in de eerdere strafzaak nog niet onherroepelijk was, levert een schending op van de onschuldpresumptie als bedoeld in art. 6§2 EVRM. Zie ook HR 19 september 2017, [ECLI:NL:HR:2017:2391](#).

HvJ – CONCLUSIE A-G BOT – 14 maart 2019 – zaak C-38/18 – Gambino en Hyka – Italië - ECLI:EU:C:2019:208 – conclusie

Justitiële samenwerking in strafzaken – Bescherming van slachtoffers van strafbare feiten

Richtlijn 2012/29/EU. Artikelen 47 en 48 EU Handvest. Artikel 6 EVRM. Staat richtlijn 2012/29/EU in het kader van een strafprocedure met accusatoir karakter in de weg aan een nationale wettelijke regeling die voorziet in een procedureregeling op grond waarvan een verdachte zich bij wijziging in de samenstelling van de rechtsprekende formatie waarvoor het slachtoffer is verhoord, tegen lezing van de processen-verbaal van ondervraging van dit slachtoffer kan verzetten en zodoende eisen dat het slachtoffer voor de nieuwe rechtsprekende formatie opnieuw wordt ondervraagd?

Aanleiding voor deze vraag is een strafprocedure tegen Gambino en Hyka wegens oplichting en witwassen van geld, waarin het slachtoffer tijdens een openbare zitting voor de verwijzende rechter als getuige à charge werd gehoord. Doordat één van de drie rechters van deze rechtsprekende formatie in eerste aanleg na die hoorzitting werd vervangen, heeft de verdediging zich op de toepasselijke bepalingen van het Italiaans wetboek van strafvordering gebaseerd om zich te verzetten tegen lezing van het proces-verbaal van dat verhoor voor de nieuwe rechtsprekende formatie en zodoende te eisen dat dit verhoor zou worden overgedaan.

A-G: De artikelen 16 en 18 van richtlijn 2012/29/EU dienen aldus te worden uitgelegd dat zij zich niet verzetten tegen een nationale wettelijke regeling die, voorziet in een procedureregeling op grond waarvan de verdachte, bij wijziging in de samenstelling van de rechtsprekende formatie in eerste aanleg waarvoor het slachtoffer als getuige is verhoord, zich kan verzetten tegen lezing van de processen-verbaal van ondervraging van het slachtoffer en zodoende eisen dat die ondervraging wordt overgedaan, in het bijzonder wanneer het slachtoffer een kroongetuige is, wiens getuigenis doorslaggevend kan zijn om te bepalen of de verdachte onschuldig dan wel schuldig is.

Ingeval de verdachte op grond van die nationale wettelijke regeling eist dat het slachtoffer opnieuw wordt ondervraagd, dienen de bevoegde nationale autoriteiten in overeenstemming met artikel 22 van richtlijn 2012/29 een individuele beoordeling te verrichten om na te gaan welke de specifieke behoeften van het slachtoffer zijn en, in voorkomend geval, in hoeverre dit slachtoffer in aanmerking komt voor de specifieke beschermingsmaatregelen waarin is voorzien bij de artikelen 23 en 24 van deze richtlijn. In die omstandigheden staat het aan de nationale rechter om er zich van te vergewissen dat die maatregelen niet afdoen aan een eerlijk verloop van de procedure, zoals bedoeld in artikel 47, tweede alinea, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, en aan de rechten van de verdediging zoals bedoeld in artikel 48, lid 2, van dit Handvest.

Richtlijn 2012/29 verzet er zich niet tegen dat een lidstaat in verband met de ondervraging van slachtoffers in de loop van een strafprocedure maatregelen voor een hogere bescherming treft, mits die maatregelen geen afbreuk doen aan voornoemde grondrechten.

RAAD

Pakket elektronisch bewijsmateriaal: Raad bepaalt standpunt over regels inzake wettelijke vertegenwoordigers ([Raad](#))

Brexit

- [Brexit OM werkwijzer WETS WOTS](#)

- [Brexit OM werkwijzer EOB](#)
- [Brexit OM werkwijzer EAB](#)

Terrorisme (s)

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad - 12 maart 2019 - [ECLI:NL:HR:2019:343](#)

Aanslag moskee Enschede – Begrip terroristisch misdrijf; noodzaak stellen prejudiciële vragen

Kaderbesluit 2002/475/JBZ. Bewezenverklaarde ten onrechte gekwalificeerd als "terroristisch misdrijf" in de zin van artikel 176a jo. artikel 83 aanhef en onder 2 Sr? Verzoek tot het stellen van prejudiciële vragen aan het HvJEU m.b.t. kaderbesluit 2002/475/JBZ. Ad. 1. Middel berust op de opvatting dat een bepaling die ter implementatie van het kaderbesluit in het Sr is opgenomen of is gewijzigd, door de Nederlandse rechter volledig conform de bepalingen van dat kaderbesluit moet worden uitgelegd ingeval de Nederlandse bepaling een ruimere reikwijdte heeft dan waartoe het kaderbesluit de Nederlandse wetgever verplicht. HR: die opvatting is onjuist, in aanmerking genomen dat een plicht tot kaderbesluitconforme uitleg bestaat indien het doel en de volle werking van een kaderbesluit daarzonder niet worden bereikt. De artikelen 83 en 176a Sr bieden geen grond voor het oordeel dat het met het kaderbesluit beoogde resultaat - kort gezegd: te waarborgen dat terroristische misdrijven doeltreffend kunnen worden vervolgd binnen de EU - door de ruimere Nederlandse implementatie van dat kaderbesluit niet wordt bereikt. Ad. 2. Afwijzing verzoek om prejudiciële vragen te stellen. Volgt verwerping. Samenhang met 18/01090 en [ECLI:NL:HR:2019:262](#).

Toegang tot documenten (B)

GERECHT EU – ARREST – 7 maart 2019 – zaak T-716/14 – Tweedale/EFSA – [ECLI:EU:T:2019:141](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

GERECHT EU – ARREST – 7 maart 2019 – zaak T-329/17 – Hautala e.a. / EFSA – [ECLI:EU:T:2019:142](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Glyfosaat – Toegang tot documenten

Verordening (EG) nr. 1049/2001. Verordening (EG) nr. 1367/2006. Een aantal particulieren en parlementsleden (waaronder Europees parlements lid Bart Staes) vragen inzage in interne documenten en studies van de Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid inzake gezondheidsrisico's van het herbicide glyfosaat. Zij vorderen dat het gerecht van de EU de weigering van de Autoriteit om inzage te verlenen, nietig verklaart.

Gerecht: De besluiten van EFSA tot weigering van toegang tot toxiciteits- en carcinogeniteitsstudies over de werkzame stof glyfosaat worden nietig verklaard. Het belang van het publiek bij toegang tot informatie over uitstoot in het milieu bestaat er juist in niet alleen te vernemen wat er in het milieu vrijkomt of voorzienbaar zal vrijkomen, maar ook te begrijpen hoe het milieu door de uitstoot in kwestie zou kunnen worden aangetast.

- **B** EU-Gerecht: EFSA mocht informatie over de gezondheidseffecten van glyfosaat niet weigeren ([ECER](#))

GERECHT EU – ARREST – 12 maart 2019 – zaak T-798/17 – De Masi en Varoufakis/ECB – [ECLI:EU:T:2019:154](#) – [arrest](#)

Openbaarmaking extern juridisch advies? - Documenten voor intern gebruik – Hoger openbaar belang

Besluit 2004/258/EG. Verzoekers, Fabio De Masi en Yanis Varoufakis, hebben de Europese Centrale Bank (ECB) verzocht om toegang tot alle externe juridische adviezen waar de ECB om zou hebben verzocht met het oog op het onderzoek van haar besluiten van 4 februari en 28 juni 2015 betreffende het verstrekken van noodliquiditeitssteun door de centrale bank van Griekenland aan de Griekse banken. Daarnaast hebben verzoekers verzocht om toegang tot een extern juridisch advies van

23 april 2015 met als titel „Responses to questions concerning the interpretation of Art. 14.4 of the Statute of the ESCB and of the ECB”. Dat is geweigerd. Verzoekers hebben beroep ingesteld.

Gerecht: Een extern opgesteld juridisch advies dat geen verband houdt met een concrete zaak kan toch worden beschouwd als een document voor intern gebruik. De ECB mocht openbaarmaking weigeren. Ook was geen sprake van een hoger openbaar belang dat openbaarmaking gebiedt. Het beroep wordt verworpen. (bron: [ECER](#))

- EU-Gerecht: ECB mocht openbaarmaking van extern juridisch advies weigeren ([ECER](#))

Vervoer (B)

HvJ – ARREST – 21 maart 2019 – zaak C-127/17 – Commissie/Polen – ECLI:EU:C:2019:236 – [conclusie](#) - [arrest](#)

Vergunningplicht voor transportbedrijven in strijd met EU-recht

Richtlijn 96/53/EG. Polen heeft bepaald dat transportbedrijven over speciale vergunningen moeten beschikken om op bepaalde openbare wegen te mogen rijden. Dat is volgens de Commissie in strijd met EU-recht.

Hof: Door te bepalen dat transportondernemingen over speciale vergunningen moeten beschikken om op bepaalde openbare wegen aan het verkeer te mogen deelnemen, is Polen de verplichtingen niet nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 3 juncto artikel 7 van richtlijn 96/53/EG, gelezen in samenhang met de punten 3.1 en 3.4 van bijlage I bij die richtlijn 96/53.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 28 maart 2019 – zaak C-210/18 – WESTbahn Management – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2019:277 – [conclusie](#)

Eén Europese spoorwegruimte

Richtlijn 2012/34/EU. Maken perrons deel uit van de spoorwegstations voor passagiers? Het lijkt vanzelfsprekend dat deze vraag bevestigend moet worden beantwoord, maar een Unierechtelijke regeling (richtlijn 2012/34/EU) zaait verwarring bij het omschrijven van spoorweginfrastructuur enerzijds en dienstvoorzieningen anderzijds, waardoor dit niet meer zo vanzelfsprekend is. In richtlijn 2012/34 worden passagiersstations en vrachtterminals beschouwd als dienstvoorzieningen. Toch zijn de „passagiers- en goederenperrons, inclusief in passagiersstations en vrachtterminals” opgenomen in de „lijst van infrastructuurelementen”. Naargelang van de categorie waarin passagiersperrons worden ingedeeld, varieert de berekening van de heffingen die spoorwegondernemingen moeten betalen voor het gebruik ervan. Dat is het probleem waarmee de toezichthouder voor de spoorwegsector in Oostenrijk, die bij administratief besluit geschillen over deze materie moet beslechten, wordt geconfronteerd.

A-G: Bijlage I en bijlage II, punt 1, onder c), en punt 2), onder a), bij richtlijn 2012/34/EU moeten aldus worden uitgelegd dat passagiersperrons in stations deel uitmaken van de spoorweginfrastructuur waarvan het gebruik valt onder het „minimumtoegangspakket” dat beschikbaar is voor alle spoorwegondernemingen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 18 maart 2019 – [zaak C-62/19 Star Taxi App](#)

Vergunningsplicht taxi-applicatie – Informatiedienst vs. vervoersdienst?

Richtlijn 98/34/EG. Richtlijn 2000/31/EG. Richtlijn 2006/123/EG. Richtlijn (EU) 2015/1535. Verzoekster beheert een taxi-applicatie die gebruikers in contact brengt met taxichauffeurs. Met de applicatie kunnen gebruikers uit een aantal taxi's kiezen. De taxichauffeurs hanteren hun eigen tarieven en innen ook de betaling van de gebruiker. Verzoekster sluit enkel dienstverleningscontracten af met de taxichauffeurs, die om op de applicatie te verschijnen een maandelijkse vergoeding betalen. De aangesloten taxichauffeurs hebben de benodigde vergunningen voor het rijden van een taxi. De gemeenteraad van Boekarest heeft een besluit vastgesteld, waardoor de activiteiten van verzoekster nu vergunningsplichtig zijn. Wegens niet-nakoming van die

vergunningplicht is verzoekster reeds beboet, terwijl ook de bij haar aangesloten taxichauffeurs beboet kunnen worden. Verzoekster heeft nu bezwaar ingediend tegen het besluit van de gemeenteraad. Volgens verzoekster verricht zij namelijk een informatiedienst, waarop het beginsel van uitsluiting van een voorafgaande vergunningplicht uit artikel 4 van richtlijn 2000/31/EG van toepassing is. Volgens verweerster, de gemeente Boekarest, is dat niet het geval, en verricht verzoekster een dienst op het gebied van vervoer in de zin van artikel 2, onder d), van Richtlijn 2006/123. Na afwijzing van haar bezwaar is verzoekster in beroep gegaan.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of de taxi-applicatie van verzoekster moet worden gekwalificeerd als een informatiedienst of als een vervoersdienst. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Asociación Profesional Elite Taxi (C-434/15).

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Oostenrijk - 19 maart 2019 - zaak C-96/19 Bezirkshauptmannschaft Tulln

Wegvervoer - Tachografen - Rusttijden

Richtlijn 2006/22/EG. Verordening (EU) nr. 165/2014. VO heeft straffen opgelegd gekregen wegens niet-naleving van de rusttijden. De tachograaf zou foutief of helemaal niet zijn gebruikt. De strafbeschikking is nietig verklaard en de procedure beëindigd, omdat de aantijgingen met betrekking tot het ontoereikende gebruik van het controleapparaat niet konden worden bewezen. Het onjuiste gebruik zelf werd in de bestreden strafbeschikking niet ten laste gelegd van VO en kan daarom niet tot een veroordeling door de bestuursrechter leiden. VO heeft geen gevolg gegeven aan het verzoek van een orgaan van de openbare veiligheidsdienst en de dienst wegverkeer om schriftelijke bevestigingen over te leggen betreffende haar vrije dagen in de betreffende periode. Als rechtsgrondslag voor de verplichting tot overlegging van schriftelijke bevestigingen betreffende rijvrije dagen doet de verwerende instantie een beroep op nationale regelgeving. Volgens deze bepaling moeten de op verschillende dagen betrekking hebbende schriftelijke bevestigingen van de werkgever, die moeten voldoen aan de minimumeisen voor het door de Commissie overeenkomstig artikel 11, lid 3 van richtlijn 2006/22 vastgestelde formulier, aan boord van het voertuig worden meegenomen wanneer er ten aanzien van deze dagen geen registratiebladen aan boord van het voertuig zijn meegenomen.

Prejudiciële vragen: Staat verordening (EU) nr. 165/2014, met name artikel 34, lid 3, laatste volzin, en artikel 36, lid 2, ervan, in de weg aan een nationale regeling volgens welke bestuurders van motorvoertuigen die met een digitale tachograaf in de zin van artikel 2, lid 2, onder h), van verordening (EU) nr. 165/2014 zijn uitgerust, in het geval dat op de bestuurderskaart verschillende werkdagen ontbreken waarvoor ook geen registratiebladen aan boord van het voertuig zijn meegenomen, op deze dagen betrekking hebbende schriftelijke bevestigingen van de werkgever – die moeten voldoen aan de minimumeisen voor het formulier dat door de Commissie overeenkomstig artikel 11, lid 3, van richtlijn 2006/22/EG is vastgesteld – aan boord van het voertuig moeten meenemen en in geval van controle moeten overleggen? Indien de eerste prejudiciële vraag ontkennend wordt beantwoord: Is het formulier dat door de Commissie bij besluit 2009/959/EU is vastgesteld, geheel of gedeeltelijk ongeldig?

REGELGEVING EU

Besluit (EU) 2019/392 van de Raad van 4 maart 2019 betreffende de sluiting, namens de Europese Unie, van het Verdrag tot oprichting van de Vervoersgemeenschap, *PB L 71 van 13.3.2019*

Brexit

Regulation ensuring basic road freight and road passenger connectivity

Verzekeringen

PREJUDICIELE VERWIJZING - Oostenrijk - 7 maart 2019 - zaak C-20/19 - Kunsthaus muerz *

Aan beleggingsfondsen gekoppelde Levensverzekering – Opzegging – Schriftelijkheidsvereiste - Consument

Richtlijn 2002/83/EG. Verzoekster, kunsthaus muerz, is een vennootschap naar Oostenrijks recht. Zij heeft bij de verwerende verzekeraar een aan beleggingsfondsen gekoppelde levensverzekering afgesloten. De aanvraag voor de levensverzekering bevatte de volgende voorwaarden inzake het opzeggingsrecht: i) de overeenkomst kan binnen 30 dagen na de sluiting ervan schriftelijk opgezegd worden, ii) de overeenkomst kan binnen een maand na ontvangst van de verzekeringspolissen schriftelijk opgezegd worden. Verzoekster heeft de levensverzekeringsovereenkomst opgezegd. Verzoekster stelt dat zij op een gebrekkige wijze over haar opzeggingsrecht was geïnformeerd (onrechtmatige schriftelijkheidsvereiste). Daarom vorderde zij de betaling van €20.186,84, die bestond uit de betaalde premies en de wettelijke rente (4% per jaar). Verweerster voerde aan dat het feit dat louter een schriftelijkheidsvereiste – waarbij uiteindelijk de verzekeringnemer zelf baat heeft en dat de rechtszekerheid dient – wordt aangevoerd, niet tot gevolg heeft dat de verstrekte informatie onjuist is.

Prejudiciële vraag: Moet richtlijn 2002/83/EG – in het bijzonder de artikelen 35 en 36 ervan – aldus worden uitgelegd dat zij in de weg staat aan een nationale regeling volgens welke de opzegtermijn binnen 30 dagen na de sluiting van de overeenkomst eindigt, ongeacht of vóór de sluiting van de overeenkomst (juiste) inlichtingen betreffende het recht van opzegging zijn verstrekt, zelfs wanneer de verzekeringnemer geen consument is? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: C-209/12 Endress; C-481/99 Heininger;

Brexit

Kennisgeving EC over (her)verzekering en Brexit, 8 februari 2018

Vrijheid van meningsuiting (s)

EHRM – ARREST – 7 maart 2019 – Sallusti t. Italië – persbericht – arrest (niveau 3) - 22350/13 - ECLI:CE:ECHR:2019:0307JUD002235013

Valse informatie publiceren in krantenartikel valt niet onder vrijheid van pers

Artikel 10 EVRM. Een bekende Italiaanse journalist en redacteur publiceerde een artikel in een nationale krant over een 13-jarig meisje. In dat artikel werd gesuggereerd dat het meisje is gedwongen door haar ouders en een voogdijrechter om abortus te ondergaan. In andere media werd al snel geschreven dat dit artikel onjuist was en het meisje zelf had besloten tot abortus. De journalist werd vervolgd voor laster. Hij werd veroordeeld tot het betalen van schadevergoeding. In hoger beroep is hij veroordeeld tot een gevangenisstraf van 14 maanden (maar mag dit in huisarrest doorbrengen) en de schadevergoeding werd verdriedubbeld tot 30.000 euro. Hij klaagt op grond van artikel 10 EVRM. EHRM oordeelt dat de oplegging van een strafrechtelijk sanctie onevenredig is en in dergelijke zaken het te ver gaat een gevangenisstraf op te leggen. Er was echter door de veroordeling geen inbreuk van de vrijheid van pers, omdat in dit geval de reputatie van een jong meisje, haar ouders en een voogdijrechter in het geding waren op basis van valse informatie.

- ⓑ Court: Italy's jailing of journalist for defamation was "manifestly inappropriate" ([humanrightseurope](#))
- ⓑ Diffamation et emprisonnement ([libertes cheries](#))

EHRM – ARREST – 12 maart 2019 – Ali Gurbuz t. Turkije – persbericht – arrest (niveau 2) – 52497/08 – 6741/12 – 7110/12 – 15056/12 – 15057/12 – 15058/12 – 15059/12 – ECLI:CE:ECHR:2019:0312JUD005249708

Meerdere strafzaken tegen eigenaar van krant voor het publiceren van verklaringen van illegale organisaties vormt schending artikel 10 EVRM

Artikel 10 EVRM. Klager was de eigenaar van een Turks dagblad. Tussen 2004 en 2006 zijn zeven aanklachten tegen hem ingediend wegens schendingen van het terrorismebestrijdingsbeleid door het publiceren van 11 artikelen over de PKK in zijn krant. In 2007 is hij schuldig bevonden en is hij veroordeeld tot het betalen van boetes in elk van de procedures. De vonnissen werden vervolgens in cassatie vernietigd, omdat in de tussentijd het desbetreffende wetsartikel was veranderd, waardoor klager werd vrijgesproken.

Op basis van artikel 10 beklagt klager zich over de procedure tegen hem, omdat hij van mening is dat deze procedure hem als mediaprofessional onder druk heeft gezet.

Het Hof oordeelt dat de procedures tegen klager gezien kunnen worden als een reactie van de autoriteiten bedoeld om – door middel van het strafrecht – de publicatie van uitspraken van leiders van organisaties, die in Turkije als terroristisch worden gekenmerkt, te voorkomen. Hierbij werd geen rekening gehouden met de inhoud, ook niet als ze konden worden beschouwd als bijdragen aan een publiek debat over kwesties van algemeen belang in verband met het conflict tussen de betrokken organisaties en de staat. Bovendien kan de herhaalde strafrechtelijke vervolging van eigenaren, uitgevers of redacteuren van tijdschriften de betrokken mediaprofessionals gedeeltelijk censureren en hun vermogen om openbaar te communiceren beperken. Ten slotte worden de handhavingsmaatregelen tegen media-professionals automatisch genomen. Het feit dat de strafzaken tegen klager langdurig waren verlengd de strafvervolging niet voldeed aan een dringende sociale behoefte, niet evenredig was aan de nagestreefde legitieme doelstellingen en niet nodig was in een democratische samenleving, is er sprake van schending van artikel 10.

EHRM – ARREST – 19 maart 2019 – Mart e.a. t. Turkije – persbericht – arrest (niveau 2) – 57031/10 – ECLI:CE:ECHR:2019:0319JUD005703110

Veroordeling wegens het verspreiden van propaganda voor een illegale organisatie is in strijd met artikel 10 EVRM.

Artikel 10 EVRM. De klagers zijn in Turkije veroordeeld voor het verspreiden van propaganda ten gunste van de illegale organisatie MLKP die anderen tot geweld zou aanzetten. De klagers hadden slogans gezongen en spandoeken en plakkaatsen vertoond tijdens MLKP demonstraties en hadden tijdschriften en andere voorwerpen in huis die samenhangen met de organisatie.

Klagers stellen dat hun veroordeling in strijd is met artikel 10. Het Hof merkt op dat de nationale rechter geen onderzoek heeft gedaan naar de inhoud van de tijdschriften. Evenmin is de inhoud van de gesignde slogans, plakkaatsen en vlaggen die tijdens de demonstraties zijn getoond, onderzocht en dit geldt ook voor de publicaties en documenten die in de huizen van de klagers zijn aangetroffen. Het Hof merkt verder op dat de nationale rechter niet voldoende heeft verduidelijkt of de activiteiten in kwestie in het algemeen kunnen worden beschouwd als een aanzetting tot geweld, gewapend verzet of oproer, en of het gaat om aanzetten tot haat, terwijl dit volgens het Hof een essentieel element is. Het Hof oordeelt derhalve dat het niet mogelijk is om op basis van de uitspraak van de nationale rechter vast te stellen hoe zij de vrijheid van meningsuiting van de klagers hebben afgewogen tegen de legitieme nagestreefde doelen. Bijgevolg oordeelt het Hof dat, aangezien de nationale rechter geen relevante en toereikende redenen heeft aangevoerd om dit te rechtvaardigen, de inmenging in kwestie geen sociale noodzaak betrof en niet evenredig was aan de nagestreefde legitieme doelen en dus niet noodzakelijk was in een democratische samenleving. Schending van artikel 10.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 14 maart 2019 – Champion t. Frankrijk – persbericht – beslissing (niveau) – 35255/17 – ECLI:CE:ECHR:2019:0212DEC003525517

Vrijheid van meningsuiting - Klacht kennelijk ongegrond - Geldboete en schadevergoeding na beschuldiging van corruptie - Dominique Strauss-Kahn

Artikel 10 EVRM. Klager heeft in een interview gesteld dat een politicus, Dominique Strauss-Kahn, een aanzienlijke hoeveelheid geld heeft gevraagd voor hulp bij de overname van een pretpark. Strauss-Kahn heeft daarop aangifte gedaan wegens smaad. Klager, de journalist en de directeur van het tijdschrift zijn elk veroordeeld tot een voorwaardelijke boete van € 2000 en zijn hoofdelijk aansprakelijk gesteld voor een schadevergoeding van € 1500 aan Strauss-Kahn, omdat klager er niet in was geslaagd zijn aantijgingen te onderbouwen met bewijs.

EHRM: Een feitelijke beschuldiging moet onderbouwd kunnen worden, waarbij een ernstigere beschuldiging een sterkere feitelijke basis moet hebben. Omdat hij een gedetailleerde beschrijving van corruptie gaf en een naam had genoemd, kon van klager verwacht worden dat hij zijn ernstige beschuldigingen onderbouwde. De straffen zijn niet buitensporig en hebben geen afschrikwekkende werking. De inmenging met de vrijheid van meningsuiting is daarom noodzakelijk in een democratische samenleving om de goede naam van anderen te beschermen. Klacht kennelijk ongegrond en daarom niet-ontvankelijk.

Deel II - Algemeen

Algemeen

Statistieken 2018 HvJEU

Het Hof van Justitie en het Gerecht vestigen met 1769 afgedane zaken een nieuw record op het gebied van productiviteit. Traditioneel stellen Belgische en Nederlandse rechters vaak prejudiciële vragen aan het Hof, en in 2018 was dat niet anders: Belgische rechters stelden **40** prejudiciële vragen aan het Hof (ongeveer een verdubbeling tegenover 2017, 21 vragen) en Nederlandse rechters **35** (tegenover 38 vragen in 2017). Ter vergelijking, de meeste vragen kwamen in 2018 uit Duitsland (78 vragen), Italië (68), Spanje (67) en Frankrijk (41).

Sedert enkele jaren zijn er minder inbreukprocedures (Commissie tegen een lidstaat) die voor het Hof worden gebracht. Nederland is in 2018 geen enkele keer veroordeeld, België tweemaal. Er zijn bovendien geen nieuwe inbreukzaken bij het Hof aanhangig gemaakt tegen Nederland in 2018. Tegen België zijn twee nieuwe zaken aanhangig gemaakt in 2018. ([persbericht](#))

- EU-Hof en Gerecht vestigen nieuw productiviteitsrecord ([ECER](#))

E-Justice

[Actieplan Europese e-justitie 2019-2023](#)

Cursus en opleiding

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

Datum	Onderwerp	Titel
e-learning	EU Handvest	Toepasselijkheid van EU Grondrechten Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR
e-learning	straf	The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA

Datum	Onderwerp	Titel
e-learning	ie	How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA
e-learning	algemeen	The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA
podcast	aanbesteding	EJTN podcast: EU Public Procurement Law training for judges podcast series, March 5-6, 2015 - filmed at The Academy of European Law (ERA), Trier
podcast	milieu & natuur	EJTN podcast: Seminar on Access to Courts in Environmental Law Matters (seminar van 7 oktober 2013)
webcollege	algemeen	Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem
webcollege	asiel & migratie	SSR webcollege 'Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader
webcollege	erfrecht	Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)
webcollege	EVRM	Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM
11-12 april 2019	CONSUMENTEN IPR	A New Deal for Civil Justice? The New Deal for Consumers and the Justiciability of EU Consumer Rights, Amsterdam, Centre for the Study of European Contract Law (CSECL); revolves around the New Deal for Consumers that was proposed by the European Commission on 11 April 2018.
20-23 mei 2020	EUROPEES	FIDE congres in Den Haag, De volgende onderwerpen: National Courts and the Enforcement of EU Law – the pivotal role of national courts in the EU legal order The new EU Data Protection Regime – setting global standards for the right to personal data protection EU competition law and the digital economy
4-5 juli 2019	CONSUMENTEN	Conference announcement: "The Transparent Trap: Disclosing Information to Consumers", Amsterdam
26 en 27 april 2020	FISCAAL	SAVE THE DATE: European Tax Judges Conference in Cologne, Further informations will follow via www.eutjc.eu

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [Nieuwsbrief van de persafdeling van het EU-Hof \(ECER website\)](#)
- [EUR-Alert jurisprudentienieuwsbrief van het Belgische GCE-netwerk \(INTRO\)](#) –
- [Brussels law societies](#) (nieuw: nu externe link):
- [Information note ECHR:](#)

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht LBVr Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief:](#)

Familierecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief Familierecht LBVr](#) (alleen intern)

Vreemdelingenrecht

- [EASO \(European asylum support office\):](#) November 2018
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen:](#)

[CJEU Overview of judgments and pending cases:](#)

[NEMIS: newsletter on European migration issues:](#)

[NEAIS: newsletter on European asylum issues:](#)

[NEFIS: newsletter on the issue of free movement of EU citizens and their family members.](#)
(nieuw!)

NL zaken bij het HvJEU

Dit overzicht staat ook op de Wiki [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU.](#)

Arresten en conclusies

Datum	Naam	Zaaknr.	Arrest/ conclusie	NL verwijzing	Onderwerp
12.3.19	Tjebbes	C-221/17	arrest	Raad van State	nationaliteit
13.3.19	E.	C-635/17	arrest	Rechtbank Den Haag, Zittingsplaats Haarlem	Gezinshereniging, bewijs familieband
14.3.19	Y.Z e.a.	C-557/17	arrest	Raad van State	Gezinshereniging, fraude
26.3.19	Van den Berg en Giesen	Gevoegde zaken C-95/18 en C-96/18	conclusie	Hoge Raad - ECLI:NL:HR:2018:126 - ECLI:NL:HR:2018:127	Sociale zekerheid
26.3.19	CEVA Freighy	C-249/18	conclusie	Hoge Raad	Douane, CDW, Tariefindeling
28.3.19	Vethanayagam	C-680/17	conclusie	Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Utrecht	Visumcode
28.3.19	Aegean Airlines	C-163/18	conclusie	Rechtbank Noord-Nederland	luchtvaartclaim

--	--	--	--	--	--

Prejudiciële verwijzingen

Instantie	datum	ECLI-nummer	onderwerp	zaak nr.	naam	AG/arrest	Einduitspraak
Hof Den Haag	2.4.19	ECLI:NL:GHDHA:2019:630	Onerlijk beding				
Rb Den Haag	5.3.19	ECLI:NL:RBDHA:2019:2097 ECLI:NL:RBDHA:2019:2095	Visumcode				
Hoge Raad	22.2.19	ECLI:NL:HR:2019:292	IPR				
Hof	12.2.19	?	Tariefindeling	C-192/19	Rensen shipbuilding		
Hoge Raad	8.2.19	ECLI:NL:HR:2019:152	Anti-dumping	C-104/19	Donex Shipping and Forwarding		
RvS	30.1.19	ECLI:NL:RVS:2019:260	Omgevingsvergunning	C-120/19	X		
Hoge Raad	21.12.18	ECLI:NL:HR:2018:2361	IPR				
Rb.Limburg	21.12.18	ECLI:NL:RBLIM:2018:12159	milieu	C-826/18	Stichting varkens in Nood		
Hof Arnhem-Leeuwarden	19.12.18	ECLI:NL:GHARL:2018:11244	EVOA, dierlijke bijproducten	C-21/19, C-22/19 en C-23/19	XN		
CBb	18.12.18	ECLI:NL:CBB:2018:662	Visserijfonds	C-814/18	Ursa Major services		
Hoge Raad	14.12.18	ECLI:NL:HR:2018:2309	btw	C-791/18	Stichting Schoonzicht		
Hoge Raad	14.12.18	ECLI:NL:HR:2018:2322 ECLI:NL:HR:2018:2174 (voornemen)	arbeid; detachering; diensten	C-815/18	Federatie NL vakvereniging		
Rb Amsterdam	29.11.18	ECLI:NL:RBAMS:2018:8550	consumenten	C-750/18	A B		
Hoge Raad	27.11.18	ECLI:NL:HR:2018:2027	Terugkeer-richtlijn	C-806/18	JZ		
Gerechtshof Amsterdam	6.11.18	ECLI:NL:GHAMS:2018:4063 (voornemen)	consumenten				

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 4 (april)

Hoge Raad	2.11.18	ECLI:NL:HR:2018:2027	Gemeenschapsmodelverordening	C-678/18	PG van de HR		
CRvB	20.9.18	ECLI:NL:CRVB:2018:2878	SZ- vrachtwagen- chauffeurs	C-610/18	AFMB		
CBb	18.9.18	ECLI:NL:CBB:2018:500	biociden	C-592/18	Darie BV		
Rb. Amsterdam	27.7.18	ECLI:NL:RBAMS:2018:5389	overlevering	C-492/18 PPU	TC	arrest 12.2.19	
CBb	17.7.18	ECLI:NL:CBB:2018:341	landbouw; tarieven NVWA	C-477/17	Gosschalk	conclusie 27.9.18	
CBb	3.7.18	ECLI:NL:CBB:2018:308	Gewas- bescherming s-middelen	C-445/18	Vaselife		
Hof Den Bosch	21.6.18	ECLI:NL:GHSHE:2018:2685	btw	C-420/18	IO		
CBB	12.6.18	ECLI:NL:CBB:2018:283	gasverordening	C-399/18	Vereniging Gasopslag Nederland		
RvS	6.6.18	ECLI:NL:RVS:2018:1737 ECLI:NL:RVS:2018:1738 ECLI:NL:RVS:2018:1739 persbericht	Schengengrenscodes	C-381/18			
CBb	5.6.18	ECLI:NL:CBB:2018:260	subsidie visserij	C-386/18	Coöperatieve Producentenorganisatie en Beheersgroep Texel		
RvS	9.5.18	ECLI:NL:RVS:2018:1503	Schengencodes	C-341/18	J. e.a.		
Rb. Amsterdam	1.5.18	ECLI:NL:RBAMS:2018:2835	Overlevering en uitlevering	C-314/18	SF		
Hoge Raad	20.4.18	ECLI:NL:HR:2018:630	Douane, tariefindeling	C-288/18	X		
RvS	19.4.18	ECLI:NL:RVS:2018:1307	asiel & migratie	C-269/18 PPU			
CRvB	11.4.18	ECLI:NL:CRVB:2018:1120	SZ	C-257/18	Güler		
CRvB	11.4.18	ECLI:NL:CRVB:2018:1121	SZ	C-258/18	Solak		

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 4 (april)

Rb. Noord-Holland	6.4.18	ECLI:NL:RBNHO:2018:4729	douane, antidumping	C-251/18	Trace		
Hoge Raad	6.4.18	ECLI:NL:HR:2018:522	douane, invoerrechten	C-249/18	CEVA Freight	conclusie 26.3.19	
Rb Den Haag	28.3.18	ECLI:NL:RBDHA:2018:3455	IE; e-books	C-263/18	Nederlands Uitgeversverbond et Groep Algemene Uitgevers		
Hoge Raad	23.2.18	ECLI:NL:HR:2018:265	Cif-invoerprijs	C-160/18	X		
Rb. Noord-NL	2.12.18	ECLI:NL:RBNNE:2018:598	Luchtvaartclim	C-163/18	Aegean airlines	conclusie 28.3.19	
CBb	6.2.18	ECLI:NL:CBB:2018:10	landbouw, slacht	C-98/18	Boeren en zonen		
Hoge Raad	2.2.18	ECLI:NL:HR:2018:126 ECLI:NL:HR:2018:127	SZ, vo.148/71	C-95/18 en C-96/18	van den Berg & Giesen e.a.	Conclusie 26.3.19	
Rb Noord-Nederland	1.2.18	ECLI:NL:RBNNE:2018:1193	strafrecht	C-97/18	ET	Arrest 10.1.19	
RvS	31.1.18	ECLI:NL:RVS:2018:347	Migratie; privacy en persoonsgegevens	C-70/18	A.		
CRvB	1.12.17	ECLI:NL:CRVB:2017:4338	SZ	C-677/17	Çoban	conclusie 28.2.19	
Rb Den Haag, zittingsplaats Utrecht	30.11.17	ECLI:NL:RBDHA:2017:14187 ECLI:NL:RBMNL:20175960 (e-archief)	Visumcode	C-680/17	Vethanayagam e.a.	conclusie 28.3.19	
Rb Den Haag	14.11.17	ECLI:NL:RBDHA:2017:13124	asiel;	C-635/17	E.	Arrest 13.3.19 conclusie 29.11.18	
Hoge Raad	10.11.17	ECLI:NL:HR:2017:2820	antidumping	C-644/17	Eurobolt	conclusie 28.2.19	
Hoge Raad	27.10.17	ECLI:NL:HR:2017:2681	SZ; zeevarende	C-631/17	Inspecteur van de belastingdienst		

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 4 (april)

Hof Bosch	Den	12.10.17	ECLI:NL:GHSHE:2017:4323	fiscaal; dividend	C-598/17	A-Fonds		
Raad State	van	4.10.17	ECLI:NL:RVS:2017:2669	asiel; nieuw motief	C-586/17	D. en I		ingetrokken
Rb Amsterdam		28.9.17	ECLI:NL:RBAMS:2017:7037	overlevering/ uitlevering	C-571/17 PPU	Ardic	19.12.17	
Rb Amsterdam		28.9.17	ECLI:NL:RBAMS:2017:7038	overlevering/ uitlevering	C-573/17 PPU	Poplawski		
Raad State	van	27.9.17	ECLI:NL:RVS:2017:2571 ECLI:NL:RVS:2017:2572	asiel; internat. bescherming	Gevoegd C-582/17 C-583/17	H. ea.	28.11.18 conclusie	
Gerechtshof Den Haag		22.9.17	ECLI:NL:GHDHA:2017:2815	milieu; strafrecht; evelo	C-624/17			
Hoge Raad		22.9.17	ECLI:NL:HR:2017:2431	btw; webcam	C-568/17	Geelen	conclusie 12.2.19	
Raad State	van	20.9.17	ECLI:NL:RVS:2017:2492	Asiel en migratie; verblijfsrecht door fraude	C-557/17	Y.Z.	Arrest 14.3.19 conclusie 4.10.18	
Hoge Raad		8.9.17	ECLI:NL:HR:2017:2269	Insolventie; EEX	C-535/17	NK	conclusie 18.10.2018 arrest 6.2.2019	
CRvB		4.8.17	ECLI:NL:CRVB:2017:2914	SZ; vo 883/2004; schaatsers	C-477/17	Balandin	Arrest 24.1.2019	
Raad State	van	4.8.17	ECLI:NL:RVS:2017:2119	Gezinsherenigingsrichtlijn; inburgerings-examen	C-484/17	K.	geen conclusie arrest 7.11.18	
Gerechtshof Den Haag		4.7.17	ECLI:NL:GHDHA:2017:1935	Geneesmiddelenrichtlijn	C-423/17	Warner-Lambert Company	conclusie 4.10.18 arrest 14.2.19	
Raad State	van	21.6.17	ECLI:NL:RVS:2017:1609	Gezinshereniging; termijn	C-380/17	K en B	conclusie 27.6.18 arrest 7.11.18	Eind-uitspraak 27.12.18

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 4 (april)

Rb Noord-Holland, zittingsplaats Haarlem	15.6.17	<u>HAA 15/2526</u> (e-archieff)	tariefindeling	C-372/17	Vision research Europe	arrest 13.9.2018	
Rb Rotterdam	8.6.17	<u>ECLI:NL:RBROT:2017:4362</u>	Karkassen	C-347/17	A ea.		
Raad van State	24.5.17	<u>ECLI:NL:RVS:2017:1370</u>	kentekenbewijzen	C-326/17	RDW	conclusie 20.9.18 Arrest 24.1.19	
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	23.5.17	<u>ECLI:NL:GHARL:2017:6697</u>	IE	C-310/17	Levola	conclusie 25.7.18	
Rb Amsterdam	18.5.17	<u>ECLI:NL:RBAMS:2017:3348</u>	EAB; overlevering	C-270/17 PPU	Tupikas	<u>26.7.17</u> Arrest <u>10.8.17</u>	
Rb Amsterdam	18.5.17	<u>ECLI:NL:RBAMS:2017:3355</u>	EAB; overlevering	C-271/17 PPU	Zdziaszek	<u>26.7.17</u> arrest <u>10.8.17</u>	
Raad van State	17.5.17	<u>ECLI:NL:RVS:2017:1259</u> <u>ECLI:NL:RVS:2017:1260</u>	Milieu; habitatrichtlijn	<u>C-293/17</u> <u>C-294/17</u>	Coöperatieve ME en Vereniging Leefmilieu; Werkgroep behoud de Peelen	conclusie 25.7.18	
Hoge Raad	12.5.17	<u>ECLI:NL:HR:2017:849</u>	SZ	C-272/17	Zyla	conclusie 11.7.18 arrest 23.1.2019	
Rb Rotterdam	11.5.17	<u>ECLI:NL:RBROT:2017:3625</u>	diensten; Postrichtlijn	C-256/17	Sandd	conclusie 20.6.18	
Raad van State	10.5.17	<u>ECLI:NL:RVS:2017:1252</u>	asiel migratie &	C-257/17	C en A	conclusie 27.6.18 arrest 7.11.2018	

Rb. Den Haag	20.4.17	ECLI:NL:RBDHA:2017:4032	asiel	C-213/17	X	conclusie 13.6.18 arrest 5.7.18	
RvS	19.4.17	ECLI:NL:RVS:2017:1098	nationaliteit	C-221/17	Tjebbes ea.	Arrest 12.3.19 conclusie 12.7.18	
RvS	29.3.17	ECLI:NL:RVS:2017:858 ECLI:NL:RVS:2017:869	asiel	C-175/17 C-180/17	X	24.1.18 26.9.2018 arrest (C-175/17) arrest (C-180/17)	Persbericht RvS Einduit- spraak 26.9.18 ECLI:NL:RV S:2019:45 Z ECLI:NL:RV S:2019:50 5
Hoge Raad	3.3.17	ECLI:NL:HR:2017:346 (ingetrokken) ECLI:NL:HR:2017:342 (deels ingetrokken)	dividendbela sting	C-156/17 C-157/17	Köln- Aktienfon ds Deka		
Rb Den Haag	26.1.17	ECLI:NL:RBDHA:2017:873	Asiel	C-47/17	X	22.3.18 arrest 13.11.18	
Rb Den Haag	26.1.17	ECLI:NL:RBDHA:2017:872	Asiel	C-48/17	X	Arrest 13.11.18	
CBb	20.12.16	ECLI:NL:CBB:2016:440	Landbouw	C-667/16	Nooren	Arrest 6.6.18 conclusie 21.2.18	Eind- uitspraak CBb 5.3.19
Hoge Raad	9.12.16	ECLI:NL:HR:2016:2834	IE	C-644/16	Synthon		
Rb Den Haag	26.10.16	ECLI:NL:RBDHA:2016:12824	Asiel migratie	& C-550/16	A en S	26.10.17 arrest 14.4.2018	
CRvB	26.10.16	ECLI:NL:CRVB:2016:4101	SZ	C-551/16	Klein Schiphors t	29.11.17	21.3.18

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 4 (april)

Hoge Raad	30.9.16	ECLI:NL:HR:2016:2195	invoerrecht kippenvlees	C-522/16	X	19.10.17	einduitspraak 29.6.2018
Rb. A'dam	2.9.16	ECLI:NL:RBAMS:2016:5710	EAB	C-477/16 PPU	Kovalkovas	19.10.16 10.11.2016	
Rb A'dam	16.8.16	ECLI:NL:RBAMS:2016:5206	EAB	C-452/16 PPU	Poltorak	19.10.16 10.11.2016	
Rb A'dam	16.8.16	ECLI:NL:RBAMS:2016:5207	EAB	C-453/16 PPU	Özçelik	19.10.16 10.11.2016	
Hoge Raad	12.8.16	ECLI:NL:HR:2016:1866	btw	C-463/16	Stadion Amsterdam	18.1.2018	
Hoge Raad	8.7.16	ECLI:NL:HR:2016:1351	vennootschapsbelasting	C-398/16	X BV	24.10.17 22.2.2018	einduitspraak 19.10.2018 ECLI:NL:HR:2018:1969
Hoge Raad	8.7.16	ECLI:NL:HR:2016:1350	vennootschaps- belasting	C-399/16	X NV	24.10.17 22.2.2018	einduitspraak 19.10.2018 ECLI:NL:HR:2018:1968
CBb	4.7.16	ECLI:NL:CBB:2016:258	landbouw	C-383/16	Vion livestock	29.6.17 19.10.17	
Rb Den Haag	9.6.16	ECLI:RBDHA:2016:6389	asiel migratie	C-331/16 & C-366/16	K. ea.	14.12.17 2.5.18	
Rb Noord-Nederland	18.5.16	ECLI:NL:RBNNE:2016:4032	luchtvaartclaim	C-302/16	Krijgsman	11.5.17	
RvS	18.5.16	ECLI:NL:RVS:2016:1351	Habitatrichtlijn	C-281/16	Vereniging Hoeksche waards Landschap	15.6.2017 19.10.17	
Hof Arnhem-Leeuwarden	19.4.16	ECLI:NL:GHARL:2016:3097	landbouw	C-227/16	Arts	9.11.2017	

Hoge Raad	29.3.16	ECLI:NL:HR:2016:515	asiel & migratie	C-225/16	Ouhrami	18.5.17 26.7.17	
Rb Den Haag	9.3.16	ECLI:NL:RBDHA:2016:2350	IE	C-163/16	Louboutin	22.6.17	
Rb Midden-NL	24.2.16	ECLI:NL:RBMNE:2016:954	arbeid	C-126/16	FNV Smallsteps	29.3.17 22.6.2017	
Hoge Raad	29.1.16	ECLI:NL:HR:2016:133	douane	C-59/16	The Shirtmakers	11.5.17	Einduitspraak 15.9.2017 ECLI:NL:HR:2017:2331

NL prejudiciële vragen aan de Hoge Raad

Rechtbank Zeeland-West-Brabant	26.2.19	ECLI:NL:RBZWB:2019:801	Dividendbelasting	
Hof Den Bosch	4.1.2019	ECLI:NL:GHSHE:2019:7	Belasting, vennootschappen	

NL zaken bij het EHRM

Links en documenten van het EHRM over NL zaken

- [Website COE Impact of the ECHR \(Nederland\)](#)
- [European Court of Human Rights profile for Netherlands](#) (bijgewerkt tot juli 2018) bevat een overzicht van het totaal aantal NL zaken bij het EHRM.
- [Internationale Mensenrechtenprocedures 2017](#)

Cijfers

In 2018 zijn 429 klachten tegen NL in behandeling genomen.

In 2018 is er in totaal op 462 klachten tegen NL een beslissing genomen of een arrest geweest: Op 429 klachten is beslist door een Single Judge; op 27 klachten door een Comité en op 2 klachten door een Kamer-formatie. In 4 zaken is een arrest geweest.

Begin 2019 waren er in totaal 237 zaken tegen NL aanhangig bij het Hof.

Actuele stand van zaken

Onderstaand een overzicht van NL gecommuniceerde zaken, ontvankelijkheidsbeslissingen en arresten van het EHRM. Het overzicht is nog niet compleet. Daar wordt de komende tijd nog aan gewerkt.

Arresten Kamer/Comité (sinds 1 januari 2018)								
Naam	Datum	Uitkomst	Body	Level	Zaaknr.	Artikel	Onderwerp	NL rechter
Corallo	9.10.18*	Violation	<u>Committee</u>	<u>3</u>	<u>29593/17</u>	3 EVRM	Uitlevering en overlevering - Belastingfraude - Sint Maarten - Detentie	Hof Den Haag Hoge Raad 21.3.2017 (niet ontvankelijk)
Cabral	28.8.18	Violation	<u>Chamber</u>	<u>3</u>	<u>37617/10</u>	6 EVRM	Strafrecht - Getuigenverhoor	Hoge Raad 5.1.2010
X.	10.7.18	No violation	<u>Chamber</u>	<u>3</u>	<u>14319/17</u>	3 EVRM	Uitzetting naar Marokko	Hoge Raad 9.5.2017
Baydar	24.4.18	No violation	<u>Chamber</u>	<u>2</u>	<u>55385/14</u>	6 EVRM	Mensensmokkel - Weigering HR prejudiciële vragen te stellen aan HvJEU	Hoge Raad 21.3.2017

Beslissingen Kamer/Comité (sinds 1 januari 2018)						
Naam	Datum	Beslissing	Zaaknr.	Artikel(en)	Onderwerp	NL rechter
Said v. the Netherlands	12.3.19	Inadmissible	<u>34299/14</u>	8 EVRM 14 EVRM	Inkomensafhankelijke toeslagen Koppelingsbeginsel	
Heerawi v. the Netherlands	12.3.19	Inadmissible	<u>36558/14</u>	8 EVRM 14 EVRM	Inkomensafhankelijke toeslagen Koppelingsbeginsel	
Aghmadi and Yaghubi v. the Netherlands	12.3.19	Inadmissible	<u>70475/14</u> <u>70530/14</u>	8 EVRM 14 EVRM	Inkomensafhankelijke toeslagen Koppelingsbeginsel	
Dorani and Khawati v. the Netherlands	12.3.19	Inadmissible	<u>71815/14</u> <u>71827/14</u>	8 EVRM 14 EVRM	Inkomensafhankelijke toeslagen Koppelingsbeginsel	

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 4 (april)

A.J. v. the Netherlands	17.1.19	Strike-out	82077/17	3 EVRM		
A.R.B. v. the Netherlands	17.1.19	Strike-out	8108/18	3 EVRM		
Yeshtla v. the Netherlands	15.1.19	Inadmissible	37115/11	8 EVRM 14 EVRM	Huurtoeslag en immigratie	Raad van State 28.11.2009
Vidgen v. the Netherlands	8.1.19	Inadmissible	68328/17	6 EVRM		
A.I. v. the Netherlands	20.11.18	Inadmissible	36196/16	3 EVRM	Asiel – Risico bij uitzetting naar Sudan niet aangetoond	Rb Den Haag, zittingsplaats Den Bosch, 28.2.2014
A.S. v. the Netherlands	20.11.18	Inadmissible	20102/13	3 EVRM	Asiel – Risico bij uitzetting naar Sudan niet aangetoond	Raad van State 11.3.2013
W.M. v. the Netherlands	20.11.18	Inadmissible	12708/16	3 EVRM	Asiel – Risico bij uitzetting naar Sudan niet aangetoond	Raad van State 2.9.2015
Herrie v. the Netherlands	20.11.18	Inadmissible	44116/12	6 EVRM	Strafrecht - Werknemer AIVD geeft info door	Rb Den Haag Hof Den Haag Hoge Raad
Zaloilo v. the Netherlands	15.11.18	Strike-out	23179/12	5 EVRM		
M.A. v. the Netherlands	16.10.18	Strike-out	42572/15	3 EVRM		
Cüzdan v. the Netherlands	25.9.18	Strike-out	6315/08 en 9597/12	8 EVRM 13 EVRM	Asiel&migratie	-
Cernea v. the Netherlands	25.9.18	Strike-out	62318/16	5 EVRM		
Voicu v. the Netherlands	25.9.18	Strike-out	34414/17	5 EVRM		
Kake and Camara v. the Netherlands	4.9.18	Strike-out	63913/17	3 EVRM		
Barry v. the Netherlands	4.9.18	Strike-out	66238/16	3 EVRM		
P.N. v. the Netherlands	10.7.18	Strike-out	10944/13	3 EVRM 8 EVRM 13 EVRM		
Orbulescu v. the Netherlands	10.7.18	Strike-out	1704/17	5 EVRM		
Breijer v. the Netherlands	3.7.18	Inadmissible	41596/13	6 EVRM		
Touré v. the Netherlands	3.7.18	Strike-out	14778/18	37 EVRM		
A.G. and M.M. v. the Netherlands	26.6.18	Inadmissible	43092/16	3 EVRM		
Zaloilo v. the Netherlands	12.6.18	Inadmissible	60035/12	5 EVRM		
Ahdour v. the Netherlands	5.6.18	Strike-out	45140/10	8 EVRM 14 EVRM		
Soumah v. the Netherlands	5.6.18	Strike-out	61452/15	3 EVRM		
Cerci v. the Netherlands	10.4.18	Strike-out	25392/14	8 EVRM 13 EVRM		
Said Good v. the Netherlands	23.1.18	Inadmissible	50613/12	3 EVRM 5 EVRM		
Haddaouchi v. the Netherlands	16.1.18	Inadmissible	4965/10	2 Protocol 4		

Aanhangige gecommuniceerde zaken					
Naam	Datum communicatie	Nummer	Artikel	Onderwerp	NL rechter
Nelissen	5.3.19	585/19	6 EVRM	Strafzaak, redelijke termijn	Hoge Raad 28.8.18 Rb Limburg 27.7.15
T.M. en S.Y.M.	18.2.19	33515/16	3 EVRM	Asiel - Pakistan	-
Ships Waste Oil Collector B.V. v. the Netherlands	14.12.18	2799/16	8 EVRM	Verstrekking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	Rb Rotterdam CBb (151) CBb (192)
Burando Holding B.V. v. the Netherlands	14.12.18	3124/16	8 EVRM	Verstrekking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	Rb Rotterdam CBb (151) CBb (192)
Port Invest B.V. v. the Netherlands	14.12.18	3205/16	8 EVRM	Verstrekking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	Rb Rotterdam CBb (151) CBb (192)
Janssen de Jong Groep B.V. and Others v. the Netherlands	13.12.18	2800/16	8 EVRM	Verstrekking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	Rb Rotterdam CBb
N.K. v. the Netherlands	26.10.18	58572/14	3 EVRM	Asiel - Sudan	
X v. the Netherlands	15.10.18	72631/17	6 EVRM	Strafrecht - diefstal - Afwijzing aanhoudingsverzoek	Hoge Raad 9.5.2017
Dijkhuizen v. the Netherlands	3.9.18	61591/16	6 EVRM	Strafrecht - Detentie in Peru - uitlevering - deelname aan proces via video	
A.A. and Others v. the Netherlands	31.8.18	28190/18	3 EVRM	Asiel en migratie - Uitzetting familie naar Libië	Raad van State 4.1.2018
G. and Others v. the Netherlands		530/18			
Pormes v. the Netherlands		25402/14			
Z.N. v. the Netherlands		71676/14			
Maassen v. the Netherlands		10982/15			
Canword v. the Netherlands		21464/15			
Van de Kolk v. the Netherlands		23192/15			
S.A. v. the Netherlands		49773/15			
de Legé v. the Netherlands		58342/15			
Keskin v. the Netherlands		2205/16			
Azerkane v. the Netherlands		3138/16			
Chaloub and Camara v. the Netherlands		7338/16			
T.E. v. the Netherlands		43462/16			
Badullah v. the Netherlands		54892/16			
Nuvé v. the Netherlands		59133/16			
Zohlandt v. the Netherlands		69491/16			
M.B. v. the Netherlands		71008/16			
Hasselbank v. the Netherlands		73329/16			

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 4 (april)

Lake v. the Netherlands		2445/17			
Stichting Landgoed Steenbergen and Others v. the Netherlands		19732/17			
Magassouba v. the Netherlands		37153/17			
A.S.N. and T.K.M. v. the Netherlands		68377/17			